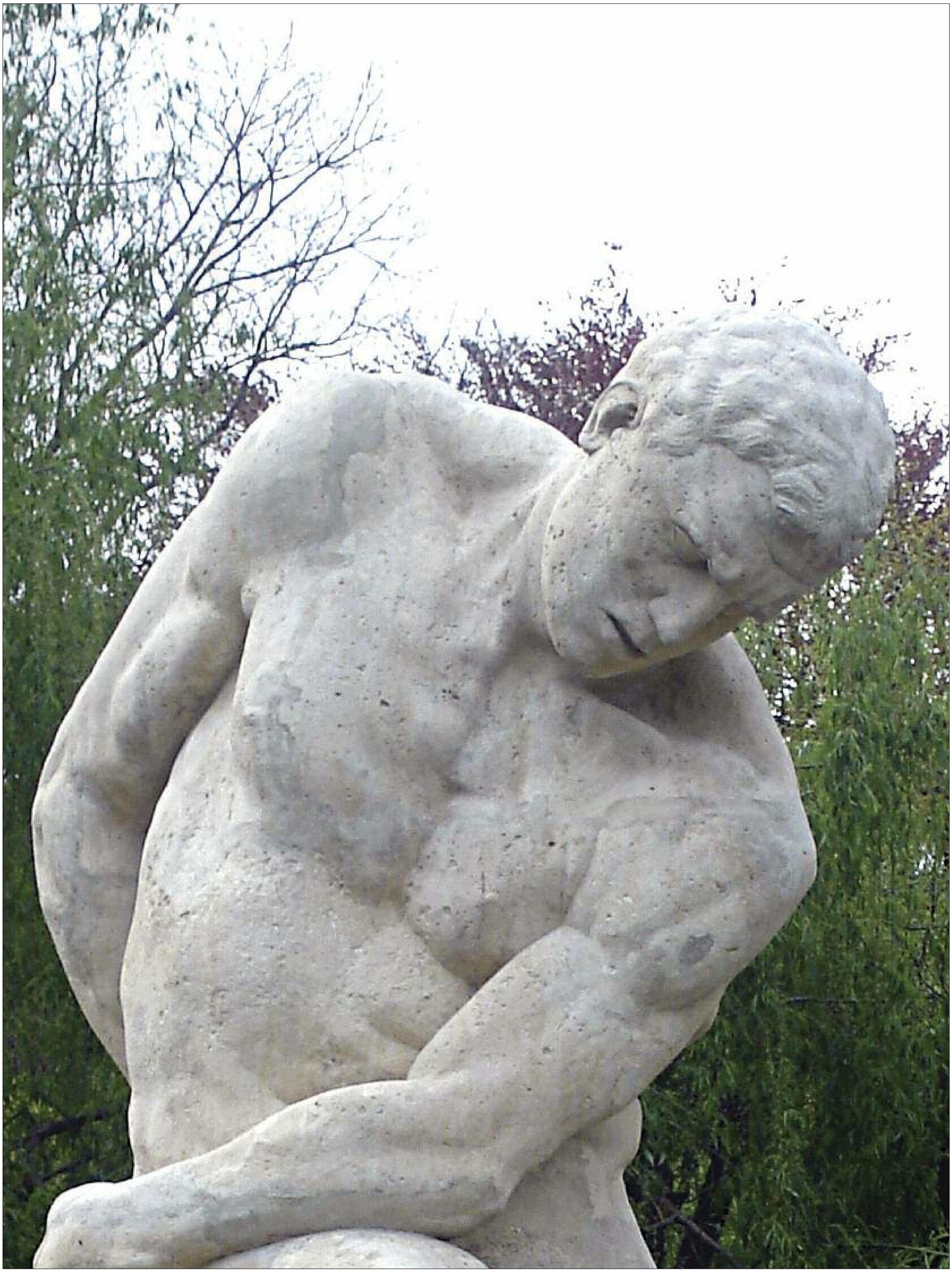
ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XVIII (LIII) ■ Nr. 8 (434) ■ August 2018 ■ 4 lei ■

Dimitrie Paciurea - GIGANTUL (detaliu)

Revistă culturală finanțată cu sprijinul Ministerului Culturii și Identității Naționale

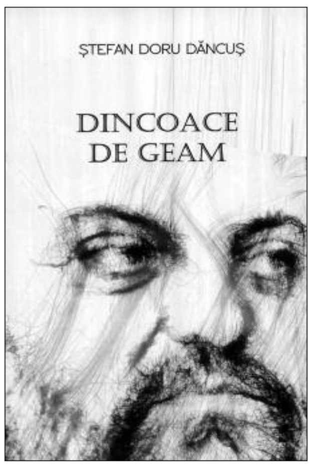
Momente și schițe din actualitatea literară

Horia Zilieru sărbătorit la 85 de ani

Deschiderea Taberei de creație și recreație „Universul Prieteniei” de la Iași, ediția a X-a, în minunata zonă de agrement Ciric, a fost dedicată sărbătoririi poetului de origine argeșeană Horia Zilieru la 85 de ani. Seara oferită „sacerdotului poeziei românești” (Mioara Bahna) de către președinta Asociației, Rodica Rodean, a însemnat întâlnirea cu zeci de prieteni ai poeziei sale din teritoriile românești europene care au făcut un laudatio sugestiv și binemeritat. Emilian Marcu, Mioara Bahna, Daniel Corbu, Diana Vrabie (Chișinău), Theodor Codreanu, Valentin Talpalaru, Lucia Olaru Nenati, Daniela Guman (Austria) și alți scriitori au depănat amintiri, au exprimat bucuria lecturii poeziei lui Horia Zilieru și aprecierea pentru activitatea întregii vieți dedicate literaturii. O surpriză încântătoare pentru zecile de prieteni a fost interpretarea unei bosanove pe versurile poetului de către solista de jazz Mihaela Gârlea. S-a lansat volumul de poezie „Orpheon sau muzeul de ceară”, apărut la Editura Pim, Iași, 2018, cu o postfață de Constantin Ciopraga.

Recitaluri poetice, muzicale și degustări de vinuri au încheiat prima seară fastă și fastuoasă pe malul lacului Ciric. (***Florin Dochia***)

„Iubesc literatura ca pe-o femeie”

Acesta este titlul excelentului interviu pe care Cristian Pătrășconiu i-l ia cunoscutului scriitor rus Mihail Șișkin (*România literară*, nr. 28/22 iunie 2018). Iată detaliat rsăpunsul la întrebarea privitoare la cel mai prețios dar pe care literatura i l-a adus prozatorului: „Eu iubesc, din principiu, literatura. Pe toată, în întregime. Nu poți să spui că îți place doar Rahmaninov sau doar Schnitcke. Dacă îți place măcar unul dintre cei doi, atunci înseamnă că-ți plac și mulți alți compozitori. La fel e și-n literatură. De toți autorii de literatură mă simt foarte apropiat. Iubesc literatura rusă ca pe o femeie. Nu poți să iubești doar un degețel, iar pe un altul să nu-l iubești. O iubește pe femeie ca întreg. Așa și eu iubesc literatura rusă – în întregime. Nu pot să iubesc o parte dintr-o femeie și altă parte nu”.

Ciprian Chirvasiu a plecat la cele veșnice

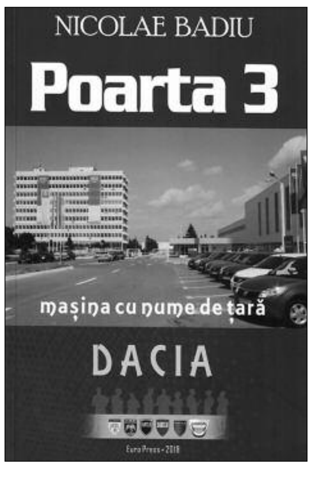

La 18 iulie, un număr important de ziariști și scriitori, prieteni ai poetului și ziaristului Ciprian Chirvasiu, l-am condus pe ultimul drum, la 200 de metri de casa părintească din Schitu Golești, la locul de veci din fața bisericii unde în 22 decembrie 1989 trăsese clopotul anunțând libertatea. El s-a stins din viață la numai 54 de ani. A publicat excelente volume de versuri (începând cu *Profesorul de limbă moartă*, 1996), dar și exemplare cărți de interviuri cu mari personalități ale culturii române. Dar, peste toate, om nativ generos, Ciprian avea cultul prieteniei literare și al prieteniei în general: îl întâlneai cu drag la festivaluri literare, la cenacluri, la cafeneaua literară. Literatura română a pierdut un scriitor interesant și un prieten al breslei. Dumnezeu fie cu el!

Carte nouă

Ștefan Doru Dăncuș – *Dincoace de geam* (Editura SINGUR, 2018). Ștefan Doru Dăncuș este un scriitor interesant și un personaj insolit. Mă refer în același timp la scriitor și la om pentru că el scrie în ultima vreme niște cărțulii-jurnal de mare savoare, volumașe de atmosferă a anilor 2000, cu zbateri și preocupări de toată ziua, cu tensiunile și angoasele trăite de personajul-autor, fără mare atenție acordată stilului, dacă nu luăm în considerare că stilul e omul, cum se zice. Aș remarca și faptul că editura lui Dăncuș nu se numește întâmplător *Singur*. Singurătatea este sentimentul pe care diaristul îl trăiește, cum să zic, plenar: „Singur. Mereu singur. Îndepărtat. Trebuie să mă obișnuiesc; și să trăiesc așa, în tăcere. Vuietul lumii. Mese festive de la care plec”. Și, vreo 20 de pagini mai la vale: „Trăiesc senzația degamăgirii deși nu am motiv. Sunt singur, prea singur, cred că asta e problema mea. N-am corespondent ființial. Închis, fără posibilități de comunicare. Zădărnicie. Lucrez mecanic, pentru nimeni și nimic...” Dăncuș este un pamfletar veritabil: „Am scris cândva că toate cărțile mele sunt fermecător de zadarnice. Revin: nu mai sunt scriitor. Cartea asta nu e a unui literat, ci a unui dezgustat de practicile microscopice etalate „legal”, adică „între noi”. Paraziți fără formă precisă, lipitori fără sediu acvatic, hoți la drumul mare fără pușcă, doar cu vorbe meșteșugite! Ați ucis literatura română, ați îngropat-o în manuale, ați făcut din poet o năpastă pe capul bietului elev! Forțați generațiile să vă asculte, să vă preamărească optica fanatică!” Spre final, însuși Dăncuș își numește cartea „jurnal de supraviețuitor”.

Ionel Bota – *Lumea lui Oravitzan* (*Eikon*, București – 2018). Cum se știe, Silviu Oravitzan este unul dintre cei mai mari pictori contemporani, nu doar din România, dar chiar de pe Mapamond, un pictor creștin, al cărui alfabet plastic cuprinde peste 20 de tipuri de cruci în nenumărate combinații decorative și într-o mare diversitate cromatică. A avut expoziții cam peste tot în țară, ca și în toată Europa și America. A realizat picturi și iconostase în biserici din țară și din Europa, în biserici ortodoxe sau catolice. Au scris despre arta lui critici celebri, de la Radu Ionescu și Petru Comarnescu la I. Frunzetti și Pavel Șușară, dar și mari personalități, de la Cioran până la Sergiu Celibidache și Basarab Nicolescu, iar case de film din Occident au realizat documentare despre opera lui. Ionel Bota, pe care-l știam doar critic literar, are meritul de a fi scris un studiu amplu care însoțește acest album definitoriu pentru Oravitzan, pictorul fiind numit aici „un teolog al culorii”. Ionel Bota concluzionează: „Lecție despre căutarea sensurilor lumii prin puterea inviolabilă a artei, *lucrarea* lui Oravitzan ilustrează, în numele unei generații, un autentic răspuns în respirația plasticii contemporane universale. Confident al lumii, artistul este în aceeași măsură eroul exemplar și inspirator în tentativa de a îngădui habitației profane șansa modelului de coerentizare a propriei emoții cu sentimentul lumii. Lucrările sale oficiază procesiuni de identificare la frontierele sacrului cu profanul”. Albumul acesta reprezintă, fără îndoială, un mare eveniment editorial.

Nicolae Badiu - *Poarta 3. Mașina cu nume de țară, DACIA* (Editura EuroPress, 2018). Mare noroc pe Uzina Dacia, Nicolae Badiu este omul care face istoricul societății de la începuturi până astăzi, ba chiar dinainte de construirea primului automobil, de la începuturile timide ale industriei automobilistice în Argeș și Muscel. Autorul o face în cel mai recent volum al său: *Poarta 3. Mașina cu nume de țară, DACIA*. Ceea ce subliniază și academicianul Gheorghe Păun în cuvântul înainte: „(Nicolae Badiu n.m.) scrie din interior, cu dragoste și luciditate, critic-acid uneori, cu umor și înțelegere totdeauna, cu eleganță, precizie și acribie. Lucruri văzute, personaje întâlnite atunci, la timpul petrecerii întâmplărilor, unele revăzute ulterior, mai aproape de timpul scrierii, informații fișate probabil sau aflate de curând, prin documentare”. Da, cartea este rodul unei documentări la sânge, etapă cu etapă, om cu om implicați în crearea uzinei de pe platforma de la Colibași, apoi în dezvoltarea societății până în zilele noastre. Cu această carte, uzina Dacia are istoria scrisă pe veci. Dar documentarea este dublată de o istorie subiectivă a fabricii, cu personaje mai pragmatice și mai pitorești, cu întâmplări savuroase. Și ce este interesant, că mare parte din volumul cărții face parte din experiența lui Badiu la uzină, ultima oară fiind purtător de cuvânt, știute deci din interior. Autorul e un meticulos, aflăm tabieturile nu doar ale directorilor care s-au perindat pe platformă, dar și cele ale șefilor mai mărunți, chiar și ale secretarelor și colaboratorilor. Badiu este un maestru al amănuntului semnificativ, amănuntului care dă sarea și piperul lecturii: cum se furau piese din uzină, cum se zvonea una alta de averea directorilor sau de legăturile sentimentale, ce mai, e romanul unei lumi de o jumătate de veac. Ce mai e de adăugat este observația tăieturii cinematografice a cărții, fapt ce înlesnește lectura. Un regizor de film documentar ar putea face o peliculă cuprinzătoare despre societatea de la Colibași. Și încă ceva: Nicolae Badiu este un naționalist discret, dar cu atât mai meritoriu.

Concursul Naţional de Creaţie a piesei de teatru într-un act ”Mihail Sorbul “ , ediţia a XIII-a, 9 - 11 noiembrie 2018

CENTRUL JUDEŢEAN PENTRU CONSERVAREA ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIŢIONALE BOTOŞANI
Tel. 0231 – 515448; Fax 0231 – 536322; E-mail:
Str. Unirii, nr. 10, cod poştal – 710233; Botoşani – Ro

Regulament

Concursului Naţional de Creaţie a piesei de teatru într-un act ” Mihail Sorbul “ , ediţia a XIII-a, 9 - 11 noiembrie 2018

Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, cu sprijinul Consiliului Judeţean Botoşani, în colaborare cu Primăria Săveni, organizează, în perioada 9 - 11 noiembrie 2018, cea de a XIII-a ediţie a Concursului Naţional de Creaţie a Piesei de Teatru într-un act “ Mihail Sorbul ”.

La concurs pot participa dramaturgi români contemporani, membri sau nu ai uniunilor de creaţie, fără limită de vârstă, cu o piesă de teatru într-un act, care să nu depăşească maximum 20 pagini listate la corp 12, la 2 rânduri.

Organizatorii nu impun concurenţilor nici o tematică.

Lucrările dactilografiate sau listate (însoţite şi de un CD cu textul piesei) vor fi trimise în 3 (trei) exemplare, semnate cu un motto, acelaşi motto fiind menţionat şi pe un plic închis în care vor fi incluse datele autorului şi adresa, telefon, e-mail, pe adresa Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, Str. Unirii 10, Botoşani, până la data de 1 octombrie 2018.

Un juriu format din personalităţi marcante ale culturii române va acorda următoarele premii :

- Premiul I - 3.500 lei
- Premiul II - 2.500 lei
- Premiul III - 2.000 lei
- Premiul special – 1.500 lei

Juriul are latitudinea de a redistribui sau diminua valoarea premiilor.

Relaţii la telefon 0231 – 536322, e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com

(**Pagină realizată de DAD**)

Gheorghe Grigurcu

„Se grăbește a nota altceva decît intenționa”

■ Să fi apucat calea declinului și societatea necuvîntătoarelor? Biologii au stabilit că la fiecare douăzeci de minute dispare de pe glob o specie de viețuitoare.

■ În funcția sa ternă, mecanică, memoria dă la iveală periodic acele momente privilegiate ale sale, apte a ne reverbera Destinul, care sunt amintirile. A. E.: „Altfel spus memoria ar fi ca o școală prin care trec puzderie de elevi, însă doar cîțiva se văd selectați pentru vrednicia lor, devenind premianți”.

■ „Cînd spun cuiva te iubesc, spun: tu nu vei muri niciodată” (Gabriel Marcel).

■ Desprinderea de viață te face lent, visător, cum de-un țărm oferind peisajul unui oraș cu clădiri impozante, turnuri, biserici pe care-l contempli o vreme, apoi privești în altă parte, apoi începi să-l uiți. S-ar putea să te uiți și pe tine însuți, nu din altă pricină decît cea de-a uita totalmente mirificul țărm, care, din nefericire, riscă a deveni o amintire obsedantă.

■ „Iubirea e deopotrivă bogăția unui eu care se depășește, vrînd să se depășească, și sărăcia unui eu care nu-și ajunge sieși, nevrînd altceva decît să-și ajungă sieși” (Monseniorul Ghika).

■ Iubirea e o simplitate tentată de speculație doar atunci cînd începe a se degrada.

■ „În timp ce liderul regimului de la Phenian spunea în discursul de la trecerea dintre ani că: «Întreg teritoriul Statelor Unite se află acum sub raza de acțiune a armelor noastre nucleare, iar butonul nuclear se află în permanență pe biroul meu. Aceasta este realitatea, nu o amenințare», o femelă de urs polar pe nume Victoria, aflată într-un parc natural din Scoția, a adus pe lume primul pui din această specie născut în Marea Britanie în ultimii 25 de ani, ne informează **The Telegraph**. Un echilibru tot există pe lumea asta” (**Dilema veche**, 2018).

■ Cît de mult seamănă în unele împrejurări ultimele puteri cu primele puteri ale ființei, îmbărbătînd-o să-și încheie ciclul dramatic, sugerîndu-i, în pofida tuturor vicisitudinilor vieții, a tuturor deficiențelor proprii, să se înnoade din nou cu obîrșiile.

■ Nutream multă vreme iluzia naivă că pentru a accepta moartea e nevoie de un soi de mutație a eului care devine, prevenitor, o *altă ființă*. Ei bine, acum îmi dau seama că m-am înșelat. Rămîn același în starea mea lăuntrică preacunoscută precum starea civilă. Aidoma cărții de identitate, care, ultima oară, mi-a fost dată pentru totdeauna.

■ Confiscat de gîndurile care încă nu ți s-au clarificat satisfăcător în minte.

■ „Asta da bijuterie tehnologică! Zanco Tiny t1 este cel mai mic telefon mobil din lume. Este mai mic decît degetul mare de la mînă (puțin peste 5 cm.) și mai ușor decît o monedă de 1 euro, susțin producătorii britanici care vor să lanseze produsul în mai 2018” (**Click,** 2018).

■ Cînd eram foarte tînăr, așa cum am mai mărturisit undeva, îl resimțeam pe Blaga mai mult ca pe un zeu decît ca pe un om (la fel ca și pe alți autori de înaltă clasă pe care i-am întîlnit: Arghezi, G. Călinescu). Acum amintirea mi-l înfățișează preponderent în calitate de om. Cînd se întîmplă să particip la o festivitate care îl celebrează, inevitabil abstractizîndu-l într-un anume grad, mă bucur să-l pot recupera, așa cum l-am privit, cum l-am ascultat vorbind adesea, să-l restitui umanului ca o dovadă de existență concretă, argument intim al realului mirabil din care am făcut parte.

■ „Ne inspiră neîncredere păcătoșii care n-au în gură decît neprihănirea, neostoirea, necontaminarea. Cred cu toții – verbal – în monofizitism și manicheism, concep viața religioasă numai sub forma etericului și absolutului. O *concep*, la propriu, căci în fapt își duc mai departe viața de păcat sub cuvînt că păcatul fiind irezistibil, iar creștinismul totuna cu etericul absolut, nu pot ieși din dilema în care se află. Lui Satana îi consacră viața lor păcătoasă, iar lui Cristos vorbirile și scrierile lor slăvitoare ale purității celei mai rafinate” (N. Steinhardt).

■ Dezamăgirea, nu o dată un revers al iubirii, păstrînd ceva din puritatea acesteia.

■ „Și totuși adevărata gîndire este contradicția luminată, conștientă, iar nu poziționarea fermă, care e semnul prostiei de turmă” (G. Călinescu).

■ 16 aprilie 2016. Paștele, care anul acesta corespunde datei mele de naștere. În seara precedentă, după o zi obositoare, am adormit rapid, dar m-am trezit brusc la ora 12 fără cinci minute. Cadranul ceasului de perete din fața ochilor îmi arăta implacabil că, după o scurtă secvență a duratei, voi fi cu un an mai vîrstnic. Ce resort m-a împins să urmăresc în stare de veghe tocmai acest moment? O tresărire a ființei umile care se desparte de sine cu încă un pas…

■ Zi de sărbătoare. Atîtea clipe care se îmbulzesc pentru a te confirma, încît cele care te contestă nu mai contează. De fapt doar o singură clipă, neverosimil dilatată. Odată cu înaintarea în vîrstă timpul rulează tot mai rapid, astfel încît ești dispus a-i unifica convenționalele segmente.

■ A doua zi de Paști, la Cărbunești. Dau o raită prin „centru”, cu umbrela deschisă, deoarece s-a pornit o ploaie ușoară, aproape caldă. Lîngă intrarea unui local, cîțiva tineri impasibili, doar în cămașă. Vădit mai înalți decît media generației mele, vînjoși, cu acea ușoară indecizie a musculaturii elastice cum o grație. Îmi revin în memorie frînturi ale studenției clujene, bunăoară acea revoltătoare dispariție pînă și a micilor uzanțe ale vieții civilizate de care aveam parte. S-ar putea zice că întreaga viață echivala cu o ploaie autumnală fără sfîrșit. Nici măcar cuvîntul cafenea nu mai era admisibil. Unul din amicii mei, I.A. cel mai temerar, cuteza a ne îndemna uneori atît de neverosimil: „hai la cafenea!”. Adică la o cofetărie (toate aveau aceeași firmă: „Vitadulci”!), cu o extrem de redusă ofertă. Cît privește apelativele doamnă sau domnule, ele ajunseseră de-a dreptul confiscate de intenția (politică) de jignire. Cînd s-a decis să fiu exmatriculat de la Școala de literatură, mama mea a fost convocată pentru o convorbire cu directorul instituției, Petre Iosif (de profesie medic, întrucît despre cea de scriitor cu greu ar putea fi vorba, cu numele civil de Leopold Brauchfeld – îl comentează N. Steinhardt în **Jurnalul fericirii**). Ins gomos, acesta i-a înfățișat oribila mea comportare cu iz burghezo-moșieresc – îmi îngăduisem a-i vizita pe Arghezi și pe fosta soție a lui E. Lovinescu – , adresîndu-i-se în repetate rînduri cu politicosul doamnă, dar fără a o invita să se așeze.

■ Peru e țara cu cea mai mare diversitate de cartofi din lume. Acolo cresc mai mult de 4.000 de soiuri.

■ A iubi unele plante sau lucruri cu care te-ai obișnuit în locul oamenilor? Nu, a le iubi ca și cum ar (putea) fi ele însele oameni.

■ „Marxismul nu oglindește spiritul științific, obiectiv (nici măcar spiritul pozitivismului) – ci mai degrabă tensiunea și agresivitatea teologiilor profetice. Marx și marxiștii scriu tot atît de agresiv ca teologii Reformei și Contrareformei” (Mircea Eliade).

■ A-ți confirma prezența lăuntrică fie doar cu ajutorul unei singure propoziții, a unui singur cuvînt, a unui singur ton.

■ Intenția de-atîtea ori snobă a literatului de-a se delimita de restul omenirii, uneori atingînd obsesia. Deși el se delimitează prin simplul fapt că există.

■ „Kate Hazel din Penzance, Cornwall, Marea Britanie, a fost șocată să descopere în ziua de Crăciun că pe fruntea iepurelui ei a apărut o cruce maronie. Femeia e convinsă că e un miracol. Încă din cele mai vechi timpuri fenomenul «stigmata» a născut controverse dogmatice, fiind interpretat de mulți drept un semn divin, prevestitor al unor transformări majore ale umanității” (**Click**, 2018).

■ A. E., cu o umoare mizantropică: „Să ții seama de un fapt. Dacă dai oamenilor o atenție mai mare decît cea care intră în așteptările lor, nouă din zece te vor dezamăgi”. Chiar atît de rău stau lucrurile? „Și încă sunt prea optimist”.

■ Cînd pierzi o ființă foarte dragă, inutil încerci a te consola, la îndemnul comun al celor din jur, cu gîndul că s-ar cuveni să ai în vedere și alte ființe dragi care ți-au mai rămas în viață. Intervine simțămîntul divin al unicității.

■ „La început de toamnă, o întrebare: cît de greu e un nor ușor? Să luăm, de pildă, un nor de altitudine joasă, cu aspect individualizat, o pufoșenie pe cerul altminteri senin, un norișor de tipul *cumulus* cu o densitate de un gram de apă pe metru cub. La o lungime de un kilometru, pe o lățime de un kilometru și o lățime tot de un kilometru, ar însemna că volumul ar fi de un miliard de metri cubi. Ar rezulta o greutate de 1000 de tone. Cam cît 200 de elefanți!” (**Dilema veche**, 2017).

■ De bunăseamă spiritul nu se poate reține de a risca uneori, aidoma unui jucător de cărți.

■ „Cinematograful era plin de surprize. Vara intram la matineu devreme și ieșeam seara cînd începea să se înnopteze. Lumina afară era schimbată. Ziua pe sfîrșite se stingea. Constatam astfel că în absența mea se petrecuse în lume un fapt imens și esențial ca un fel de tristă obligație a ei de a-și continua mereu – prin înnoptare, de pildă – munca regulată, diafană și spectaculară. Intram astfel din nou în mijlocul unei certitudini care prin rigurozitatea ei zilnică mi se părea de-o melancolie fără sfîrșit. Într-o astfel de lume, supusă celor mai teatrale efecte și obligată în fiecare seară să reprezinte un apus de soare corect, oamenii din jurul meu apăreau ca niște biete ființe de compătimit pentru seriozitatea cu care erau mereu ocupați și credeau naiv în ceea ce fac și ceea ce simt” (M. Blecher).

■ Scriitorul care de la o vîrstă încetează a mai crea, reeditînd exclusiv texte ale sale mai vechi, aidoma unui moștenitor care se străduiește a administra o avere produsă de altcineva.

■ Pletora de clipe care nu pot fi nici captate, nici oprite, asemenea fulgilor de zăpadă, a stropilor de ploaie.

■ O oaie, o rață și un cocoș au fost primii pasageri ai unui balon cu aer cald.

■ „La marginea pădurii, un porumbel beteag. Trebuie să fi fost atins de vreo alică rătăcită. Nu putea merge decît țopăind. Mișcările comice, *de care părea că se amuză*, dădeau agoniei sale un caracter vioi. Mi-ar fi plăcut să-l iau cu mine, căci era frig și seara se lăsa. Dar nu știam cui să-l încredințez: nimeni nu l-ar fi vrut în Beauce, acest ținut închis și mohorît. Oricum, nu puteam încerca să-l înduplec pe șeful neînsemnatei gări de unde urma să iau trenul. Așa se face că l-am părăsit în voia *bucuriei* sale de a muri” (Cioran).

■ O dimineață neașteptat de caldă a lunii martie. În pînzele scriptorului pornit la drum bate un vînt prielnic. Va izbuti oare să respecte proiectul ce și l-a propus pentru acest ceas? Ori va ajunge la variante, derivații, dislocări imprevizibile? Ceea ce n-ar fi neapărat un eșec. Nu totdeauna scrii ce vrei, ci ceea ce-ți iese, și nu neapărat reprobabil. E ca atunci cînd, făcînd o călătorie într-o localitate în care ți-ai fixat o întîlnire cu o persoană cunoscută, ai prilejul ca, în locul acesteia, să te intersectezi cu necunoscuți care-ți solicită fibra aventuroasă a ființei. Care uneori îți pot nutri viitoarea amintire chiar în mai mare măsură decît vechea cunoștință. Atît în cazul călătoriei cît și în cel al textului, operează misterul surprizei.

■ Sufletul e funcțional pur și simplu prin sine, inteligența e funcțională prin racordările ei complexe cu complexitatea realului.

■ „Doamna care ia fosfat de calciu. La masă. «Uite cîinele acesta, sărăcuțul de el (un minunat prepelicar roșcat), credeți că după toate vitejiile lui din Indochina, s-a gîndit cineva să-i dea și lui o decorație? Aș de unde, la noi se pare că nu se decorează cîinii. Remarcați că în Anglia ei primesc decorații dacă s-au comportat bine în război. Dar la noi! Acesta, bunăoară, degeaba a denunțat toate capcanele chinezilor de acolo, nu, absolut nimic. Bietul animal!»” (Camus).

■ Naivități lipsite de candoare.

■ O tăcere obosită, aidoma unui om după un drum lung.

■ „Știm că stelele sunt mereu în același loc pe cer, dar potrivit feluritelor stări ale atmosferei par mult mai îndepărtate decît în alte momente, ori dau impresia că sunt mult mai apropiate și seamănă cu lacrimi de lumină gata să picure pe acest pămînt. Așa e și cu Dumnezeu. Bucuria Îl îndepărtează, pe cînd amărăciunea Îl apropie și s-ar zice că-L sălășluiește în noi” (Léon Bloy).

■ Se grăbește a nota altceva decît intenționa, deoarece intenția i s-a părut dintr-odată a avea un aer plat, gospodăresc, față de noua observație, imprevizibil fulg din necunoscut, atestînd necunoscutul.

■ Sunt un conservator întrucît socotesc conservatorismul însuși drept un progres *sui generis*, un progres static.

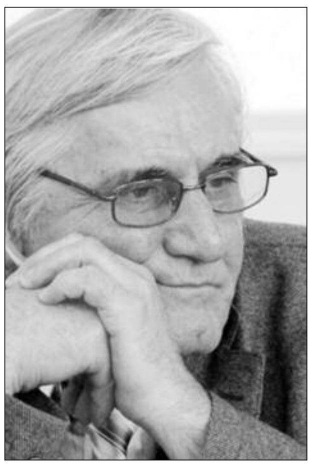
■ Lipsa de consistență a momentului s-ar cuveni și ea prinsă-n expresie, dar cît de dificil e, ca și cum ar fi vorba de misterul unei profunzimi.

■ Suferința nu capătă o înțelegere satisfăcătoare decît din partea unei suferințe analoage. În rest, analiză neutrală (A. E.: „Zi mai bine gargară analitică!”) sau condescendență moralizatoare cu un aer fals consolator.

Cînd pierzi o ființă foarte dragă, inutil încerci a te consola, la îndemnul comun al celor din jur, cu gîndul că s-ar cuveni să ai în vedere și alte ființe dragi care ți-au mai rămas în viață. Intervine simțămîntul divin al unicității.

aforisme

Nicolae Oprea

Cronica literară

Poetul „dependent de lumină”

După debutul editorial întârziat din 2002 (la 54 de ani), cu *Schimbul de noapte* – volum distins cu Premiul pentru Debut al Filialei Piteşti a U.S.R. –, Ilie Vodăian recuperează manuscrisele din sertare în cartea publicată în anul următor, *Triunghi de vară*. După care mai publică trei culegeri poetice, la intervale ceva mai mari, între anii 2006-2015: *Frontiera de inox*, *Stare de necesitate* şi *Pe Muntele Tabor*. Sunt serii omogene de poeme, în care universul conturat cu o privire contemplativă armonizatoare prinde consistenţă prin aglutinarea de imagini caleidoscopice ce se întemeiază pe jocurile amintirii, memoria afectivă conlucrând cu viziunea plastic-valorizatoare. Lirismul e nutrit din amestecul de impresii şi senzaţii evanescente, în regimul evocării care acordă trecutului atribute de prezent etern. Cu rafinament pictural, sunt surprinse tablouri în mişcare, vizând îndeobşte ruralitatea arhaică în toată naturaleţea ei, în pofida existenţei citadine actuale a poetului.

În volumul recent, *Tratate de alianţă* (Ed. Tracus Arte, 2018), poetul contemplativ şi melancolic prin structura sa devine mai apăsat meditativ, pe fondul unor reprezentări crepusculare (ploaia/potopul, frontul/ războiul) care tensionează confesiunea lirică. Confruntarea dintre întuneric şi lumină alcătuieşte axa ordonatoare a discursului, cum sugerează poemul (cel mai expresiv) care dă titlul volumului, *Tratate de alianţă cu norii*: „Până în această clipă din care curge/ ţărână/ n-am spus nimănui/ că nu m-am înţeles cu întunericul.// De niciun fel nu am putut/ să-l înţeleg şi – ca măsuri de apărare -/ am încheiat tratate de alianţă/ cu norii şi candela,/ cu lumânări, cu lămpi şi felinare.// Am cumpărat destulă ceară de albine/ şi uleiuri volatile de finic,/ şi petrol lampant, şi seu:/ toate să fie pregătite, absolut toate,/ pentru a răspândi lumină:// singura însoţitoare a sufletului meu/ în lungul pelerinaj de noapte.”

Confesiunea liricului „dependent de lumină” (cum se declară în *La solstiţiul de vară*), capătă o turnură religioasă, cu accente dramatice de această dată, în câteva poeme unde sentimentul condiţiei efemere devine stăruitor: „Cred şi slăvesc toate luminile/ care au evadat din temniţa întunericului/ aşa cum cred că ecourile rugilor mele/ nu vor bătea în zadar/ la poarta ce duce spre Tine /…/ Să fie lumină în adâncimile oceanului,/ în miezul din sâmburi, în pietre,/ în cercurile arborilor/ şi în preaadâncul din humă./ Lumină şi pe cărările subconştientului,/ pe unde bântui în ultima vreme,/ împreună cu necunoscutul din mine.” (*Să fie lumină*)

Stările poetice pregnante sunt generate de percepţia intensă a trecerii timpului şi îndepărtarea de universul miraculos al copilăriei („Alerg de ani şi ani prin întuneric/ şi prin blânda lumină/ care se cerne toamnă de toamnă,/ peste dealurile din copilărie,/ peste grădina şi casa ridicată/ din bârne/ şi din lutul de pe malurile Argeşului.”); evocând vârsta contopirii cu natura: „A fost o vreme când strângeam în braţe/ trunchiuri ale bătrânilor stejari/ şi aplecam urechea să aud cum sevele/ adâncurilor curg prin scoarţă, s-aud/ în timpul iernii troparele cântate de vânturi/ la naşterea noilor muguri pe ramuri.” (*A fost o vreme*)

Cu pană de pastelist, poetul reînvie spaţiul natal, reconfigurat cu ajutorul memoriei afective: „Este trecut de miezul nopţii şi iar/ zăpada cade mărunt/ - cade fără încetare – acoperind/ totul în alb./ Şi nesfârşita ei cădere/ mă-ndeamnă să plec/ spre locurile dinspre care/ sufletul meu/ a venit într-un sat de câmpie.// În satul unde – la revărsatul zorilor -/ femeile se trezesc/ să pună cărbuni aprinşi în oale,/ peste care presară lacrimi uscate/ de pini, de molid şi de brad.// Şi, îmbrobodite cu baticuri negre,/ merg spre dealul din apropiere/ lăsând în urmă o dâră de fum:/ o dâră, în descompunere,/ drept hotar dintre lumea de azi/ şi cântecele,/ din ce în ce mai stranii şi nedesluşite,/ ale cocoşilor -/ asemenea acelora/ din noaptea de dinainte de *Calvar*.” (*O dâră făcută de fum*)

Monocromia viziunii şi, în genere, linearitatea discursului cu infiltraţii elegiace sunt îndeobşte evitate în acest volum prin incursiuni în istorie şi mitologie, uneori în formulă epistolară mimetică (*Scrisoare de la Rovine, Scrisoare din Pontus Euxinus, Scrisoare către Berenice*; *Uneori*, *Creanga de tamarisc* ş.a.). Lărgirea registrului stilistic se realizează, aşijderea, prin cultivarea poemului în proză cu ritmică interioară, precum în *Nu m-aude nimeni, Poligon*, *Pădurea vorbitoare*, *Spovedanie* şi, mai cu seamă, *Tu eşti*: „Tu eşti în roşul şi în albul unui trandafir, în verdele din iarbă şi-n sfiala florilor de tei, în plecăciunea macului spre seară, în spicul copt de grâu de orz şi de secară, în germenii seminţelor de in şi de susan, în zborul de albine către stup, în galbenul din unduirea unui lan, în purpuriul soarelui tăiat de orizont la răsărit şi-n suferinţa mielului din gura unui lup./ O, eşti canalul navigabil dintre mare şi ocean, eşti continentele cu uragane cu munţi cu fluvii cu întinsele câmpii şi anotimpurile toate strânse-n cărările din palma ta an după an…”

Mai accentuat decât în celelalte volume, Ilie Vodăian consacră în lirica sa un climat al armoniei şi seninătăţii, uzând de reverii melancolice pentru a estompa tonalitatea pesimistă a fiinţării în prezentul efemer. În *Tratate de alianţă* poetul îşi decantează nostalgia cu inflexiuni paseiste pe fondul uni melanj de imagini realiste cu contur expresionist, viziuni onirice şi referinţe biblico-mitologice.

Memorial şi album de călătorie

Prozatorul şi medicul *Viorel Pătraşcu*, membru cu vechime al Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România şi-a lansat, în plină vară, o nouă carte de însemnări de călătorie, *Saona cea frumoasă – Itinerare de vacanţă* – publicată la prestigioasa editură Cartea Românească. În sala de conferinţe a Bibliotecii Judeţene „Dinicu Golescu” Argeş, în miezul zilei de 14 iulie, al şaselea volum din seria itinerariilor turistice de pe toate continentele a fost prezentat de sociologul Octavian Mihai Sachelarie, directorul Bibliotecii, şi de publicistul Jean Dumitraşcu, directorul Filarmonicii Piteşti, insistând pe ţintele îndepărtate, cele mai multe exotice, care l-au atras pe scriitorul călător. Cum mărturiseşte autorul în *Cuvânt înainte - Vacanţe de neuitat*: „De-a lungul anilor am fost în URSS, Germania, Franţa, Italia sau Spania. Dar confirmând faptul că marile vacanţe se fac în ţările mici, nicăieri nu m-am simţit mai descătuşat sufleteşte şi mai fericit ca în Cipru, Malta, Ceylon şi Mauritius, sau în insulele exotice aparţinând Greciei, Croaţiei, Thailandei, Mexicului sau Republicii Dominicane!”

Purtând în titlu denumirea insulei paradisiace din Caraibe, *Saona cea frumoasă* are materia epică - densă în descrieri peisagistice şi impresii subiective sau informaţii utile de călător avizat – distribuită în două părţi ce corespund anilor de călătorii pe meridianele lumii, 2016 şi 2017, cu titluri de capitole inspirate: *Jos basca în faţa bascilor, Praga – o bijuterie a turismului mondial, Germania, tot Germania!, Hania şi farmecul inegalabil al Greciei, O săptămână printre berberi, Saona cea frumoasă*; *Spania – o poveste fără sfârşit, A fi sau a nu fi (turist) în Danemarca, Pe urmele colosului din Rodos, Mauritius – o picătură de Rai într-un ocean.* Valoarea cărţii este amplificată de bogata iconografie alcătuind un veritabil album de călătorie pe întreg mapamondul alcătuit cu simţ artistic. Cele peste 250 de fotografii color (acoperind 135 de pagini) - realizate de autor şi prietenii săi, doctorii Dan Popescu şi Mircea Bârsan – reproduc peisaje mirobolante sau vestigii istorice şi tradiţii din ţările vizitate.

Simptomatic, darul povestitorului cu aplicaţie descriptivă, înzestrat cu simţ realist, a fost probat de Viorel Pătraşcu în cartea debutului din anul 2000 (Ed. Paralela 45). La un secol distanţă faţă de modelul său implicit, câmpulungeanul George Ulieru, cu ale sale însemnări *Din carnetul unui medic de plasă*, prozatorul piteştean a publicat *Jurnalul de la Filipeni* scris în anii de *apostolat în „epoca de aur”* (cum indică subtitlul) Profităm de acest prilej pentru a-i ura scriitorului-medic Viorel Pătraşcu „La mulţi ani!” – la împlinirea unei frumoase vârste în 21 august.

Biblioraftul cronicarului

Al. Cistelecan, *Fişe, schiţe şi portrete*, Ed. Muzeul Literaturii Române, Bucureşti, 2018;

Mihail Gălăţanu, *Văzătorii cu inima*, poeme, Ed. Neuma, Cluj, 2018;

Costel Stancu, *Ochiul din palmă, Antologie 1995-2015*, Ed. Mirador, Arad, 2017;

Arcadie Suceveanu, *Căzut în rimă, la Paris*, Cuvânt însoţitor de Nichita Danilov, Ed. Junimea, Iaşi, 2018;

Florian Stanciu, *De noima zăpezii (pagini scrise într-un răsuflet)*, Ed. Juventus Press, Geamăna/Argeş, 2018;

Dan Viţă, *Dosar de beatificare*, poezii, Ed. Opera Magna, Iaşi, 2017;

Tincuţa Horonceanu Bernevic, *Când totul era verde*, roman, Ed. Limes, Floreşti-Cluj, 2018;

Lucian Costache, *Viaţa din odăile gândului*, roman, Ed. Tiparg, Piteşti, 2018;

Adrian Iancu, *Regula jocului şi alte povestiri*, Ed. Limes, Floreşti/ Cluj, 2017;

George Rizescu, *Şcoala de vară,* roman, Ed. eLiteratura, Bucureşti, 2018;

Varujan Vosganian, *Statuia comandorului, nuvele*, Ediţia a II-a, Ed. Polirom, Iaşi, 2018;

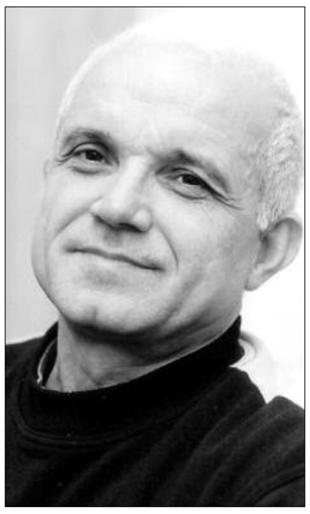
Constantin Arcu, *Prin lumea largă, Însemnare a călătoriei mele în America de Sud (Jurnal de voiaj în contratimpi)*, Ed. Limes, Floreşti-Cluj, 2018;

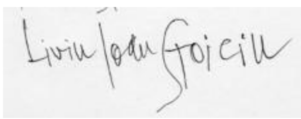
Calinic Argeşeanul, *Sintagme şi cugetări*, Ed. Arhiepiscopiei Argeşului şi Muscelului, Curtea de Argeş, 2017;

Hadrian Soare, *Mihai Eminescu – Timpul şi metamorfozele sferei*, Ed. Trend, Piteşti, 2016;

Reiner Kunze, *Poezii*, Antologie, traducere şi notă introductivă de Herbert-Werner Műhlroth şi Ioan Milea, Ed. Limes, Floreşti-Cluj, 2018.

Liviu Ioan Stoiciu

Libertatea de exprimare nu e valabilă pentru toți?

Slavă cerului, m-am eliberat de băgarea în seamă în lumea politică. Asta, după o lungă perioadă în care credeam că-mi fac datoria de cetăţean, de la Revoluţie până acum nu mulţi ani, cât am stat pe baricade, scriind despre viaţa politică de la noi (fără să fi fost vreodată membru de partid). Azi privesc detaşat „ca la teatru” spectacolul dat de politicieni şi mă amuz, atunci când nu-mi fac sincer cruce. Avem o clasă politică sub orice critică (începând cu preşedintele Klaus Johannis, cu „al treilea premier” Viorica Dăncilă, cu liderii celor două Camere, cu liderii partidelor aflate la putere şi în opoziţie şi terminând cu fostul preşedinte Traian Băsescu, parlamentar al unui partid de doi bani; fost preşedinte de ţară care a contribuit semnificativ la deteriorarea vieţii politice de la noi, din 2009 încoace; spui politician, spui corupt, imoral, mai nou „analfabet”, deşi are facultăţi terminate, spui cinic, iresponsabil). N-avem de unde să luăm altă clasă politică, românii care ies la vot nu pot fi acuzaţi de naivitate, au ales în Parlament o majoritate de stânga-centru, şi la Preşedinţie, acelaşi electorat, a ales un politician de dreapta-centru. Înjurăturile liderilor „societăţii civile” (mereu de dreapta-centru, liberale), care ies în stradă să protesteze împotriva celor de stânga-centru, „iliberali”, n-au acoperire în realitate. Acuzaţiile cu „poporul care a votat e de vină” (e de vină şi poporul care n-a votat, cu scuza — „alta ar fi fost situaţia dacă ieşeau mai mulţi la vot”), că din cauza lui ne conduc nişte neaveniţi, e fals. Probabil că în istorie sunt perioade care se repetă, când n-ai de unde să scoţi „capete luminate” la vedere. Din păcate, marii noştri intelectuali care au intrat în politică, teoreticieni de valoare (inclusiv scriitori) s-au făcut de râs când şi-au pus în aplicare politicile lor. Buni de critică azi, aroganţi, profitori, uită că s-au compromis în funcţiile postcomuniste înalte publice ocupate.

Sunt îngrijorat că în numele respectării drepturilor omului, în primul rând, se apelează la desfiinţarea „adversului”, a celui care are altă opinie decât tine. Că s-au rupt punţile peste falia dintre gândirea liberală şi cea social-democrată (sau „iliberală”; ciudat cuvânt, venit din Occident, de parcă toată lumea ar trebui să fie liberală). Că eşti PSD-ist dacă nu deteşti PSD (şi ALDE, care face parte din coaliţia aflată la putere; personal, îl aplaud pe Varujan Vosganian; nici şeful lui de partid nu-mi e indiferent), devenind un duşman al liberalismului politic (în care intră şi partidul USR şi Partidul Mişcarea Populară, partide fără doctrină, dar care s-au tot poziţionat împotriva PSD-ALDE). Că la libertatea de expresie are dreptul numai gândirea liberală, nu şi cea „iliberală”. Serios? Sunt în continuare mirat că partea umanistă intelectuală de top nu e şi de stânga, nu numai de dreapta (nu are reprezentanţi de frunte în PSD). Motiv să deplâng dispariţia în România a creştin-democraţiei (de centru-centru, conservatoare; a fost singura doctrină pe care am simpatizat-o; în Germania ea formează şi azi cel mai mare partid, CDU), care ar mai echilibra, iluzoriu, viaţa de partid de la noi.

În condiţiile în care presa scrisă a fost practic aneantizată, doar presa audiovizuală contează azi. Şi, în acest sens, să dau un exemplu, echipa Antenei 3 (care a rupt gura televiziunilor de ştiri; din 2005, când a apărut, până azi a devenit un „brand” invidiat) a ales să fie împotriva celor ce ies în stradă să protesteze, de dreapta, şi să simpatizeze cu „majoritatea” de stânga (majoritatea de la urne şi majoritatea din Parlament PSD-ALDE). După ce Antena 3 a fost un duşman consecvent al dictaturii personale a fostului preşedinte al ţării Traian Băsescu (numai prin dictatura sa personală s-a putut fura din buzunarul românilor 25 la sută din venituri; furt impus din proprie voinţă, condamnabil) şi al instituţiilor preaplecate lui, care au făcut tot posibilul să desfiinţeze Antena 3 — i s-a luat sediul (în numele despăgubirilor aduse la stat de la Dan Voiculescu, condamnat, patronul fondator al Antenei 3, televiziune moştenită de fiica lui)! Echipa Antena 3 s-a mobilizat, fără să întrerupă emisiunile şi s-a mutat, cu un profesionalism ieşit din comun... Eu nu mă uit la televizor decât la ştirile TVR 1 de la ora 20 (soţia stă la filme la televizor, eu nu). La Antena 3 mă uit pe internet numai atunci (extrem de rar) când e un eveniment politic negativ în ţară, curios să aflu ce interpretare au cei invitaţi în studio la un moment dat. De regulă frunzăresc ştiri pe o agenţie de presă de opoziţie, Ziare.com. Ce vreau să spun e că nu înţeleg reacţia exterminatoare a celor aflaţi în opoziţie la adresa echipei Antena 3. Ea nu are dreptul la libertatea de exprimare, bună, rea? De ce e blamată fiindcă nu gândeşte precum cei aflaţi în opoziţie (neapărat, anti-PSD)? Numai posturile de televiziune care le cântă în strună celor aflaţi în opoziţie au dreptul la libertatea de expresie? Citeam zilele trecute că s-a reluat nebunia publică a boicotării Antenei 3 (adică i se doreşte desfiinţarea), după ce anul trecut s-a cerut în mod expres celor ce plăteau publicitate să nu mai colaboreze cu Antena 3 (şi a avut efect; natural, Antena 3 a supravieţuit numai ea ştie cum; probabil cu contracte de servicii filmate pentru primării). Lasă că Antena 3 a pierdut un proces cu fosta şefă a DNA, Laura Codruţa Kovesi şi are de plătit daune de... 300.000 de lei! Banii reprezintă „prejudiciul cauzat prin încălcarea drepturilor la onoare, demnitate, reputaţie, imagine şi viaţă privată”. Acesta e alt preţ al libertăţii de expresie, 300.000 de lei (adică lichidarea Antenei 3)... Auziţi, în 24 iunie 2018 — ce spune petiţia iniţiată de Raluca Feher de la „platforma de dezbateri” Frontline Club Bucharest (Soros) : *În atenţia agenţiilor de publicitate şi media din Romania şi clienţilor acestora... facem apel la întreruperea contractelor de publicitate cu televiziunile Antena 3 şi România TV*! Iniţiatoarea, jurnalistă, scrie că banii obţinuţi din contractele de publicitate finanţează campaniile de manipulare a opiniei publice, „purtate în interesul unor indivizi corupţi, mulţi dintre ei cu condamnări penale, campanii care subminează statul de drept”. Mai mult: „Finanţarea acestor televiziuni înseamnă sponsorizarea discursului urii, atrăgând după sine distrugerea coeziunii sociale, emigrarea unui număr imens de romani, afectând astfel mediul economic şi ducând, implicit, la pierderi pe care companiile pe care le reprezentaţi le vor suferi. Considerăm că boicotarea celor doua televiziuni mai sus amintite şi redirecţionarea bugetelor media către instituţii de presă independente ar face un serviciu inestimabil societăţii, ajutând la informarea corectă a cetăţenilor. Totodată, sprijinind presa independentă, puteţi ajuta la îmbunătăţirea calităţii presei româneşti”, se mai arata în petiţie. Să râzi, să plângi? Potrivit Ralucăi Feher, printre semnatarii petiţiei se numără şi mari personalităţi publice (în frunte cu *patrioţii* Mircea Cărtărescu şi Gabriel Liiceanu) — reprezentanţi ai unor ONG-uri, artişti si jurnalişti... Întreb încă o dată, Antena 3 n-are dreptul la libertatea de expresie? Schimbi canalul dacă opinia celor din studio te deranjează, nu e mai simplu decât să omori Antena 3 şi echipa ei de ziarişti (nu de politicieni invitaţi echidistant; n-am auzit de vreun ziarist să fie membru al unui partid), care are interpretări diferite de ale tale? Activiştii de dreapta clamează libertatea de expresie ţinând cu orice preţ să închidă gura celor cu altă opinie...

8 iulie 2018. BV

Din păcate, marii noştri intelectuali care au intrat în politică, teoreticieni de valoare (inclusiv scriitori) s-au făcut de râs când şi-au pus în aplicare politicile lor. Buni de critică azi, aroganţi, profitori, uită că s-au compromis în funcţiile postcomuniste înalte publice ocupate.

Magda Grigore

În numele poemului

(în grădina deliciilor)

Grăbiţi şi naivi,
călători prin *grădina deliciilor*,
fără să ştim că viaţa
nu îşi va risipi niciodată frumuseţea –
cu noi sau fără noi
cei care învăţăm cu greu
să îngrijim natura sălbatică,
să preţuim lucrurile simple,
să vorbim cu fiecare dimineaţă la lăsatul serii
şi nopţii să-i povestim visele noastre de fiecare zi;
să călătorim mai des în noi înşine
ca într-o ţară îndepărtată râvnită de mult;
să nu ne risipim rostul
şi pasul
şi vorba...

Călătorule, încearcă să fii ceea ce eşti
într-o lume care încearcă mereu să te schimbe;
încearcă să nu cauţi pe nimeni ca tine –
în lumea întreagă nu este altul la fel;
încearcă să nu plângi niciodată singur. Timpul
este o apă care spală miraculos orice rană.
Nu uita nimic, nu aştepta nimic.
Nu te opri din mers. Tinereţea este o rană,
bătrâneţea este un război. O să suferi într-o zi,

o să suferi zi după zi...

Să-i spui lui Dumnezeu orice te-a supărat,
să-i vorbeşti,
chiar dacă nu-l vezi,
nu-l auzi,
(chiar dacă nu crezi în El)
încearcă, prin cuvinte sau tăceri, să-i vorbeşti!

Călătorule, nu te opri din rost,
în grădina deliciilor ai timp puţin
să vânezi curcubeul !

atitudine

Dumitru Velea

Cuvinte fără orizont

(prin pânza sitei)

1. *Spaţiul curbat al raţiunii să nu mă facă prizonier universalităţii goale, ca fiind ridicată de acţiunea mea! Şi nu asculţi şi nici nu-ţi arunci ochiul*

2. *asupra rădăcinii despărţite a lumii; şi fiindcă limba mea nu tace, sunt acuzat de recul în faţa obiectului (ca şi cum n-ar fi necesitatea reflexiei normale);*

3. *de separare sau fragmentare (ca şi cum analiticul n-ar curge din nevoia de abstracţie); de geometrizare şi gigantizare (ca şi cum spaţiul n-ar putea surprinde timpul);*

4. *de antitetică atitudine (ca şi cum nu cu aceasta s-ar începe glosa), toţi înşelându-se. Iată-mă între pereţii de pluş, jucărie pentru vrăjitorii moderni!*

5. Fiu al faptei visate, cu nume nou ieşit pe poartă, cu arme curăţate de rugină, prins de ochii gloriei, ales de cale precum Iair în drumul spre fiica sa,

6. împlinind clipa sub care se-ascunde necesitatea, întregind veşmântul şi voia lucrării, nebun şi toiag în mâna isprăvilor. E ziua când clopotul se va opri în dungă, dar limba lui n-are dovezi,

7. i-acoperă investirea cu sunetele oarbe; el îşi ridică veghea, principiu al schimbării şi intrării în noua ordine, unde sunt rădăcinile tuturor florilor

8. şi ochii din care nu curge lacrimă, ci ambră, de face pulberea să ia chip şi s-o apuce în sus după mişcarea luminii; identitate pierdută pentru a fi regăsită

9. în misiune: delir e considerată porunca şi dovada, călcarea pragului; despărţit de celălalt şi întregit cu un altul taie firele neputinţei şi se deschide primejdiei.

10. Prietene, intră în nelinişte de sus şi părăseşte tihna de jos! Zvârle laşitatea rasei despărţită de moarte! Pentru a mă însoţi, ridică-te şi părăseşte-te! – *îţi spun.*

11. («**Una vida sin muerte alguna en ella, sin deshacimiento en su hacimiento incesante, no seria más que perpetua muerte, reposo de piedra.**

12. **Les que no mueren, no viven; no viven los que no mueren a cada instante para resucitar al punto, y los que no dudan, no creen**»*)

13. Astfel în faţa morilor abstracte: – jumătate din lucruri de-o clipă: jucării de batjocură a omului, hrănite cu carne şi din frica-i devenite monştri; jumătate – din cuvinte şuierătoare-n vânt,

14. măcinând puterile minţii şi schimbând peisajul cu fiecare învârtire: elixir pentru separarea de trăsăturile proprii chipului, de adevărul ce se leagănă în suflarea celuilalt;

15. singur cu lancea în mijlocul monştrilor; singur cu umbra ridicată în bătaia vântului cu panglici; singur cu spada să cureţe hăţişul din gura peşterii de corbii orbitori ce se reped afară;

16. (*Străfundul peşterii contează, nu huhurezii ce cântă deasupra! Viziunea sfarmă pereţii aceşteia, ne umple de lumină. Ce scrie despre isprăvile mele, Sancho?*

17. *sunt ele trecute la prezent? Căci e ziua cavaleriei rătăcitoare. Suflete generos, aruncă-te în lume şi întreprinde imposibilul! Ia legea lumii şi schimb-o!*)

18. singur cu legea pe care s-o impună şi-n faţă cu comedianţii aşezaţi în rând cu poleite cuvinte pe buze şi cu cele mai lucitoare arme în mâini;

19. singur intră-n nebunie ca într-un sfânt adăpost: ştie că-n cele două turme sunt ascunse două oştiri, că neîntrecută-i puterea vrajei, că flagelaţii cu ziua, legănaţii de înaltele funii,

20. schimbă locurile în comedia sălbatică, înflăcăraţi pentru cel cu clinchete la glezne şi participă la grimasele feţei magnetice, proiectând un mâine dănţuitor –

21. şi cel ce râde este călcat în picioare de înfierbântatele turme; el a strigat: Sunt taurii din Basan! Şi a căzut în ţărâna dumului,

22. şi, într-adevăr, taurii din Basan sunt. Fără stricăciune, căutându-şi doar numele în defavoarea trupului, el cu minţile pierdute şi câştigate sub Trapezunt!

23. **Cel ce caută să-şi impună legea inimii conform unui scop mai înalt, să suprime suferinţa şi să producă binele public, împlinind-o, constată că nu-i mai aparţine,**

24. **că este contrazisă atât de fapta sa cât şi de realitatea trezită, că intră în contradicţie cu lumea şi cu sine,**

25. **îşi pierde identitatea; şi conştiinţa se sminteşte; scoasă din ţâţâni (nu doar de raţiune) intră în delir, detractându-l; momentul revenit, luminează ruptura dintre logic şi istoric.**

26. *Cu mine se face marea justificare, chiar dacă fiecare este întors acasă într-o cuşcă.* Iată nebunul! Să dănţuiască! – *strigă, disimulându-se nebunia de-afară.*

27. **Capete goale stau împotriva capetelor goale; ţintise-n păpuşărie, dar e împins în rătăcire. Cât despre poveste, devenise fierbinte prin mâna ocrotitoare.**

28. **Dacă nici determinaţia aceasta nu cuprinde nimic din adâncul Operei, fiind negaţie, şi cel ce scrie, ridicat prin fenomenalitate, a devenit un altul, cum să se topească pereţii finitului?**

29. **Concediat din două părţi deodată şi singur, fără a şti cursul uneia şi săvârşirea celeilalte, una apărându-se prin reaua infinitate şi condmnându-se: cealaltă prin infinitul raţiunii salvându-l!?**

30. **„*Il*, c'est moi-même devenu personne, autrui devenu l'autre, c'est que, là où je suis, je ne puisse plus m'adresser à moi et que celui qui s'adresse à moi, ne dise pas *Je*, ne soit pas lui-même."****

31. În zori a zgâriat canaturile uşilor şi a lăsat să-i curgă balele din gură – a făcut pe nebunul în faţa lor; la amiază a făcut tumbe faţă de rol – luându-l în serios; la amurg – este înnebunit pentru justificarea nebuniei piesei,

32. a cuvântului ce-n vuiet şi eleganţă trece pe stradă. Cu un ultim gest ridică spada împotriva pânzei metalice din fereastră şi prin despicătura făcută îi vede armura lipită de pieptul strălucitor:

33. – *Pentru cine e scris*: Diagnostic – schizofrenie larvată? Simptome: limbaj stereotipic cu privire la libertate şi creaţie? Sindrom delirant-halucinator? „oroare de vid"?

34. ruperea contactului vital cu realitatea şi înlocuirea lui cu trăiri fantastic-dereiste şi onirice? Înlocuirea structurilor logice cu altele simbolice, primejdioase? *De bună seamă, pentru mine!*

---

* Miguel de Unamuno, **Vida de Don Quijote y Sancho**, según Miguel de Cervantes Saavedra, Espasa-Calpe, S.A. Madrid. Un décimo edición, 1958, Coleccion Austral, p. 124; **Viaţa lui Don Quijote şi Sancho**, Ed. Univers, Buc., 1973, trad. Ileana Bucurenciu şi Grigore Dima, p. 240: *O viaţă fără niciun fel de moarte într-însa, fără desfacere în necontenita sa facere, n-ar fi decât o continuă moarte, un repaus de piatră. Cei ce nu mor nu trăiesc, nu trăiesc cei ce nu mor în fiecare clipă, ca imediat să reînvie, iar cei ce nu se îndoiesc nu cred.*

** Maurice Blanchot, **L'espace litteraire**, Gallimard, 1955, p. 20; **Spaţiul literar**, Ed. Univers, Buc., 1980, p. 22, trad. Irina Mavrodin: ***El** sunt eu însumi devenit nimeni, altul devenind celălalt, pentru ca acolo unde sunt, să nu mă pot adresa mie însumi, iar cel care mi se adresează să nu spună **Eu**, să nu fie el însuşi.*

Nicolae Jinga

AMURG

Mi-am risipit căutările
cerul a curs în pământ
ca plumbul topit în tipare bolnave
cuvântul

fraza rostită-ndelung
până-n evlavia sensului
doar o bulboană de opium
neinspirată

lux denudat şi amprente de fiară în suflet

aluviune de larve
sferele unei convulsii
aerul gură de fluvii pentru dispreţul total
melancolie obscenă-ntr-o seră de crini
închinare la temple de fum
trupul meu tânăr
oficiază

umbra mea seamănă boabe de grâu
stol de amurguri se lasă
calculând în extaz infinitul
nu ajung niciodată acasă

PUŢINĂ DREPTATE

Un scorpion la gâtul Cleopatrei
o mângâiere primejdioasă de briză marină
reminiscenţă heliocentrică proferând
tangaj de busolă-n eden

palidă
pietrificare a stelei în cuget

şi peste toate acest tăvălug de cleştar –
iubirea speranţa şi ura
şi peste toate neantul
stratificându-se

mai prersus de lumină? – Lumina!
mai prejos de tenebre ? – e bezna
adică-ntunericul impenetrabil

a visului neagră tumoare
sub unghia ceţii
şi lungă metanie-n zodii

aici pe pământ bâjbâire
între safire şi alge –

pâinea mirajului dată uitării
şi-atât: un sol aşteptat
cu puţină dreptate pe buze

FLACĂRA UMBREI

Fierbe terestru nisipul atâtor clepsidre alcoolice
sângele meu este suliţa veacului
suie spre munţi
pe colinele unui tărâm suspendat
de milenii se zvântă scheletele
unei bătrâne armade

un opaiţ etern luminează-n sicrie de plumb
un ochean traversat de şamani
din amurg în amurg – liniştea care exprimă
o suferinţă a formelor

piramida lui Keops într-un ou de flaming
dragostea mea pentru nimicnicie
sufletul meu colivie îl fac
pentru raza atât de impură

acum
sub zodia melcului cad
fulgerul zebrele caii sălbatici
săgeţile-n arcuri se-nfig
şi-n oglinzi e un frig de-mi îngheaţă
flacăra umbrei

acum
fac ochiului orb generoase iluzii
braţului sprijin pe tâmplă
timpului baie de fum întru foarfeca paşilor
trupului meu sărăcia ofrandă
şi-o proaspătă groapă-ntre crinii luminii –
atât am de spus despre mine

AVAL

Rana privirii e-atât de adâncă! –
prăpastie visată a timpului întreg
noţiune de care spânzură totul
dragostea mea pentru roşul
de nereprodus al amurgului –
moment când soarele înghite spaţii
şi sângele se-mbată de-ntuneric
ca un dihor ce-şi vâră-n struguri botul

tu, draga mea, eşti gata să-nţelegi
convieţuirea noastră-n vidul clipei
această previzibilă cădere
în rândul fiinţărilor comune
între ciocniri serafice de sfere

mâine poimâine ca niciodată
în liniştea fără contur
în iarba noastră îngândurată
vor paşte bizonii unei istorii
până-n străfunduri divină –
îţi jur !

e-atât de firesc să plutesc şi să fiu
dus în avalul neantului
gol de mirosul teluric al maicii încât
întoarcerea capului numai
înseamnă nisip spulberat
capăt al drumului
călătoriei în somnul
ce ni s-a dat

BRIZĂ

Între raţiune şi somn
nu există-mpăcare
ca-ntre suflet şi trup –
ca-ntre suflet şi trup ?
nu e posibilă luptă mai mare

numai o briză
numai o undă
peste pietre de prund
care vor să m-ascundă

numai lumina-nserării
eterul
şi umbra
călătorindu-se către pământ
nici paradis
nici infern
în absenţa acestui cuvânt

mă ridic în picioare şi strig :
sub unicul soare
pentru marele frig
am văzut prea puţin! –
plouă cu fluturi de noapte
amin

DRUM PRIN SAVANĂ

Era târziu şi umbrele creşteau
în echilibrul volatil al nopţii
şi urmărind aceeaşi ţintă vană
păşeam îngândurat şi răvăşit
în semiîntuneric prin savană

un snop de trestii fragede s-a frânt
şi de sub tălpi mi-a lunecat pământul –
ce drum oracular am străbătut !,
îmbrăţişam în vraiştea din vis
către adâncuri propriul meu trup
tărâm după tărâm – ah, o putere
străină gândului mi le-a deschis! –
şi sângele ce-l vămuise vântul
vibrase ca o harfă în cădere
ca nişte corzi întinse când se rup

la stânga mea se derulau încet
fluvii clamând eterna depărtare
migraţia într-un eden sticlos
unde îmbătrâneşte ochiul minţii
unde în măluri şi-a-ngropat lumina –
ca un avar vizionar arginţii –

un corn de aur, fabulosul corn
al chivotului răsturnat pe-o parte –
ah, dacă pleoapele nu-mi tremurau
şi-aş fi răbdat, l-aş fi atins cu fruntea !

la mâna dreaptă beznele mişcau
roia-n prăpăstii marea dimineaţă
întrezăream prezenţa altei lumi
precum a unui mare foc în ceaţă
şi oasele-mi trosneau de-nfiorare
mai mult n-am reuşit să descifrez
în scurgerea nepotrivitei ore
doar uluiala proiectându-mi chipul
în peştera deschisă-n aurore

acolo sus unde se sting tăciunii
în vetre vechi şi-n grotele celeste
un fulger alb se zvârcolea în bulb
curând avea să sfâşie-ndelung
pieliţa vidului prin constelaţii
pe scripeţii unei fireşti senzaţii
curând avea şi febra să mă poarte
şi îngerul din mine a strigat :
în gând cerşeam zăpezii îndurare
priveam cu ochii dincolo de zare
ceva străin de viaţă şi de moarte
mi se-ntâmpla ca-n somn o deportare
un lanţ de munţi în suflet suspendat
un zbor perpetuu fără de obstacol
în creierul esenţelor de-a dreptul
un gol flămând de propriul său gol
deasupra întâmplărilor pluteam
şi inimna bătea să-mi spargă pieptul

poesis

Din poezia lumii

Giuseppe UNGARETTI (1888 – 1970)

În traducerea lui LEO BUTNARU

Născut în orașul Alexandria (Egipt), unde familia sa avea o antrepriză în brutărie. Locuiește în Africa până la 23 de ani. În 1912 pleacă la studii în Franța, la Sorbona. În 1915 se înrolează voluntar în armata italiană, aflându-se pe front până în 1918. Are un sejur în Argentina, apoi, în perioada 1936-1942, este profesor de italiană la Universitatea din Sao Paulo, Brazilia.

Este unul dintre cei mai importanți scriitori italieni, în ipostazele sale de poet, prozator, eseist, critic literar, jurnalist, reprezentant proeminent al ermetismului, implicat în mișcările futurismului și dadaismului. Simpatizant al regimului fascist, ceea ce a constituit și constituie un prolific subiect de polemici.

Din cărțile sale amintim pe cele de poeme: *Portul scufundat* (1916), *Războiul* (1919), *Bucuria naufragiului* (1919), *Bucuria* (1931), *Sentimentul timpului* (1933), *Poeme ce lipsesc* (1945), *Durere* (1947), *Pământul făgăduinței* (1960), *Carnetul bătrânului* (1960); volume de proză – *Sărmanul în oraș* (1949), *Pustiul și după* (1961).

Laureat al premiilor: Montefeltro (1960), Etna-Taormina (1966), al Premiului Internațional Neustadt pentru Literatură (ediția inaugurală, 1970). A fost candidat la Premiul Nobel (1954).

Agonie

Să mori ca ciocârlia însetată
de miraj.

Sau ca prepelița care
după ce trecu marea
se aciuă-n cele dintâi tufișuri de pe țărm
pentru că nu mai are chef
să zboare

Dar să nu viețuiești bocind
ca un sticlete orb

1915

Anul nou

Nu vreau
să mă încâlcesc
în ghemul
drumurilor

Lăsați-mă
ca pe un
obiect
pus
într-un ungher
și uitat

Voi
nu veți simți
altceva decât
căldura binefăcătoare

Sunt aici
împreună cu patru
trâmbe
din fumul
verii

1916

Ipostază orientală

În cercul maleabil al unui surâs
suntem legați în vertijul
înmuguririi dorințelor

Soarele este recoltat

Închidem ochii
să vedem cum înoată în lac
infinite promisiuni

Și noi revenim să-nsemnăm pământul
cu acest trup
care acum e atât de apăsător

27.IV.1916

Liniște

Cunosc un oraș care
zi de zi e potopit de soare
în acele momente totul fiind răpit

Într-o seară am plecat din el

În inimă vibra țârâitul
greierilor

De pe puntea
vaporului alb
am văzut cum
orașul meu dispare
lăsând
o vagă
îmbrățișare de lumini suspendată
în văzduhul
încețoșat.

27.VI.1916

Veghe

Noaptea întreagă
aruncat alături
de un camarad
masacrat
cu gura lui
scrâșnind
spre luna plină
cu congestionatele-i
mâini
pătrunzându-mi
liniștea
eu am scris
răvașe pline de dragoste

Nicicând n-am fost
atât de atașat
vieții

1916

Frați

Din ce regiment ați fi voi
fraților?

Cuvânt tremurător
în noapte

Frunză nou-născută

Prin aerul spasmodic
involuntara revoltă
a omului în fața
propriei fragilități

Fraților

1916

Sunt o făptură

Sunt asemeni acestei pietre
de la San Michele
atât de rece
atât de dură
atât de grea
atât de seacă
atât de refractară
și deplin
descurajată

Asemeni acestei pietre
e plânsetul meu
nevăzut

Moartea se plătește
trăind

5.VIII.1916

San Martino del Carsa

Din aceste case
nu au rămas
decât câteva
bucăți de pereți

Din atâți
semeni ai mei
nu mi-a rămas
nici măcar atât

Dar din inimă
nu lipsește nicio cruce

Și inima mea
e țara cea mai sfâșiată

1916

Deliciu

Simt febra
acestei potopiri
de lumină

Salut această zi
ca pe fructul
care se frăgezește

La noapte
voi avea
o remușcare ca un
lătrat
pierdut
în pustiu

18.II.1917

Bucuria naufragiului

Își reia imediat
călătoria
cum
după naufragiu
supraviețuitorul
lup de mare

1917

Dimineață

Mă străluminez
de imensitate

1917

Soldații

Ei stau
asemeni frunzele
toamna
în arbori

1918

Covor

Fiece culoare se răspândește, adăugându-se
altor culori

Să fii și mai singur când îl privești.

Între 1914-1919

Țipăt

Pe înserate
Mă odihneam pe iarba monotonă
Prinzând gustul
Acelei pofte nesfârșite,
Țipăt confuz și înaripat
Pe care-l reține lumina ce moare.

1928

Seară

Pe sub pașii serii
Curge o apă limpede
De culoare măslinie,

Ajunge la scurtele flăcări ale uitării.

În negura subțire aud greieri și broaște,

Unde freamătă fragede ierburi.

1929

Cântec

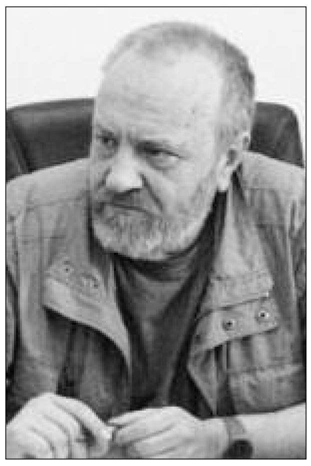
Îți revăd gura lentă
(Marea o va-nfrunta din noapte)
Și iapa coapselor
Va cădea-n agonie
Pe brațele mele care cântă,
Redând somnul
Culorilor și noilor morți.

Iar fragila singurătate
Pe care descoperă-n sine cel ce iubește,
Acum e mormânt infinit
Care de mine pe veci te desparte.

Iubito, îndepărtată ca-ntr-o adâncă oglindă…

1932

proză de **Marian Ilea**

ILEA de Bârgău și Ieud

Nordul lui Ilea

BAREM O DATÃ AȘÈ CUM VRÈ ȘI GROPARU'

Groparul:

Io-s Gheorghe a groparului. Tăt gropar. Adică meseria din tată-n fiu. Să poate bine trăi după tăţi care-ajung la mine, gata eliberaţi de spaime ori de durere, cu socotelile încheiate. Pentru mine, asta-nseamnă loc de muncă. Aş merita şi mia de euro pă lună, da' uite că n-am nici suta. Meseria asta îi un „contract cu Aia-cu-coasa, care să ţine totdeauna de cuvînt, Gheorghe", zîcea tata cînd eram încă la şcoală. „Dacă vrei să scapi, învaţă." N-am învăţat, da' uite că de douăzeci şi trii de ani contractu' ăsta ţîne. Amu', în ultimii cinci ani, de prin două mii nouă, s-o hăpt înmulţit clienţii.

„Gheorghe, contractu-i depăşit, cere iute o jumate de normă-n plus", mi-o şoptit tata hăpt înainte de-a fi gata eliberat şi-a ajunge şi iel la mine. În iarna lu' două mii unşpe. O fo' tare grè încercare. Am trecut-o şi p-asta şi mi-am văzut de treabă. Trec pă la iel de două ori pă săptămînă cînd am un ceas liber.

Am şi zîle cu trii gropi, ieri o fo' numa' cu două. Nu-i floare la ureche să sapi trii gropi standard pă zî. Sap ca să poată ăia turna beton, să pună cruce, tăt ce trebe. Fac pînă şi locuri de fixat pentru frînghiile cu care-i cobor. Aşè-i amu' obiceiu'. Da' azi pă la şaişpe a fi ca pă vremuri. Că azi intră-n pămînt Ionu' lu' Lişcă Bazatu. Bătrînu' cela, cel mai bătrîn din sat.

Trist îs alături de tăţi triştii care-i duc la groapă, pă răposaţii, pă repausaţii lor. Cînd ţî-i dat, ţî-i dat, n-ai cum păcăli... părere de rău ieste, da' nu-n morţi, ci-n ăia vii, în unii. Multe am văzut care n-aş fi dorit să le văd. „Ăsta l-o-ngropat şi pă tată-so", zîc tăţi care mă cunosc. Da' contractu-i contract şi mă ţîn de iel, aşè le răspund.

Da' azi îs io mai trist ca tăt satu', pîntru Ionu' lu' Lişcă Bazatu, care-mi zîcea „domnule". Ăilalţi îmi zîc „Măăă, Gheorghe".

Lunea trecută am stat pă laiţa din drum, pă laiţa lui, aşè cum am stat şi duminică şi sîmbătă, la poveşti. Ca oamenii. Povestea iel, ascultam io. Cu o sticlă de prună între noi. De-atunci pînă azi, cînd l-o adus în capelă, nu l-am mai văzut.

Azi am rămas mult lîngă groapa asta. M-am aşezat pă pămîntu' fără betoane. Bătè vîntu de către rîu şî-l auzeam pă Ionu' lu' Lişcă Bazatu, ultimele lui vorbe.

Ionu' lu' Lişcă Bazatu:

Cum pă ce mă bazez, domnu' gropar? Uite că mă bazez io pă ceva! Ş-apoi nici nu-s de-aici din satu' ăsta, îs venit de păste deal. Ionu' lu' Lişcă îmi zîcè în satu' de unde-s venit, da' de-aici de la voi am luat-o de muiere pă fata lui Bâlă, aia micuţă şi tare iute, şi m-am drăgostit cu iè pînă ne-o ieşît un prunc. Aici am şi rămas, no!

Amu'-s trecute tăte, primaru' zîce că-s cătră sută şi nonagenar. Şi pă asta mă şi bazez, că-s cum îs şi cum zîce primaru'. Amu' ajung să uit şi ce-am gîndit dimineaţă, domnule. Muierii îi zîcè Măria lu' Bâlă a lu' Ionu' lu' Lişcă, da' amu' nu-i mai zîce nime nimic. Tu ai adus-o pînă-n cimitiru' tău.

Îs sîngur pă laiţa asta de la drum. Alţii leat cu mine nu mai îs. De la mine din sat nu uit hăpt nimica. Cît mai puteam, treceam dealu' ăsta de-l vezi şi-ajungeam în satu' ălalalt, acasă. Şi făceam cale-ntoarsă. Amu' că-s cătră sută şi nonagenar, cum zîce primaru', nu-s bun decît de stat pă laiţă cu groparii, de-altceva de nimica. Da' şi pă laiţă stau numa' pînă obosăsc. Trec în casă şi măntind în pat. Da' şi-acolo obosăsc. Şi tăt aşè. Laiţa şi patu', aiestea două mi-o mai rămas. Şi povestea cu domnu' gropar Gheorghe, cu dumneata.

Io te văd că vorbeşti, domnule, da' de vrei să te-nţăleg, trebe să-mi zîci ca la mut. Te pot citi un pic şi după buză. M-o modificat Dumnezeu Sfîntu', domnule. Altu' moare tînăr şi n-apucă să fie către sută şi nonagenar. Da' nu să ştie cum îi mai bine. La care cum îi scris, aşè i să şi-ntîmplă.

Aiasta ţi-o zîc, domnu' gropar, ca să cunoşti, că eşti tare tînăr după cum te văd, că de-auzit nu tare te-aud, tăte îs cu rost în viaţă. Aici grăiesc ăştia nouăzeci şi şapte de ani găteţi în doi februarie iest an.

Da' ţi-oi zîce ca să pricepi, chiar dacă omului degeaba-i spui, că din trăitu' altuia nu s-alege cu nimica pîntru trăitu' lui. Pă vremea mè, lucram cu comuniştii la cantonu' din pădurea din satu' ăsta care duce pînă-n satu' ălalalt. Aceia cătau de pădure, nu ca porcii ăştia de azi, care tăt ce-ating distrug. Aveam atuncea în canton şi iepuri, şi fazani, şi cerbi lopătari şi nelopătari, şi ciute, şi lupi, şi urşi, şi cocoşi de munte. Nimica din aiestea nu mai ieste. S-o dus de rîpă pădurea vie, de-o rămas numa' copacii orfani, săracii. Fără vietate, pădurea nu-i pădure, domnule. Pă asta mă bazez la sigur.

Tăt pă vremea mè, da' care-o fost şi mai demult, m-am întîlnit cu nemţii şi cu ungurii, despre care gîndesc prost şi poate cu păcat şi azi.

Cum adică, pă ce mă bazez, domnu' gropar?

Io-s din ăia care-o dezertat de pă frontu' din Cehia. Dus de unguri am fost atuncea. Pă jos m-am întors. 'Ai de mine, ce-am mai pătimit! N-am cum uita, domnule. Cum am fugit, cum am dat de ruşii ăia pestriţi, că aveau şi civili printre soldaţi. O amestecătură ciudată de oameni o fo'. Mai era unu' cu mine care s-o băgat iute-n pădure. Că-i tremurau ciucurii, domnule. Mie nu prè. Le-am ieşit înainte. Am zîs: „Bună zîua". O vinit şăfu' lor cu calu'-nainte-mi, de mi-o zîs: „Tu-ţi muma-n cur de bandit, hai încoa!". Cu pistolu' la ceafă m-o dus într-un loc unde erau doi bolovani. S-o pus iel pă unu'. „Şăzi pă ăsta şi spune cum îţi zîce." „Ionu' lu' Lişcă." Îmi zîce: „De nu spui unde-s şi cîţi îs, te răcesc pă loc". „Dară că ţi-oi spune de-ntrebi, da' numa' de-mi zîci întîi de unde ştii grăi aşè bine româneşte." „Băăă, ho, ho! io-s basarabean din Armata Roşie a lu' Stalin, şi tu să-mi zîci unde-s nemţii şi ungurii, s-o-nţăles?" „Dară că ţi-oi spune. Cum să nu?"

Da' nu ţi-am zîs cum am dezertat, domnu' gropar. Hăpt în noaptea de Sfînt Crăciun, în anu' o mie nouă sute patruzăci şi patru, pă lîngă Praga, pe-acolo, o făcut nemţii şi ungurii masă mare cu băutură, da' nouă, la români, nu ne-o dat hăpt nimica. Cînd i-am văzut ce fac, mi-am zîs: „Ionu' lu' Lişcă, asta nu-i treabă bună, că-i treabă ungurească şi nemţească, de-amu' poţi tăt dezerta", şi pă loc am dezertat. Cum nu i-oi spune unuia din Basarabia unde-s ungurii ori nemţii? I-am spus şi i-am şi arătat.

Da' pîn-atuncea, pîn' s-ajung la basarabeanu' care umbla călare cu Armata lui Roşie, cînd am plecat cătră Praga, am trecut cu ăla cu care-am evadat pîntr-un sat cu cehi, unde-am mas la un croitor. C-aşè era pe-atunci. De te-ntîlneai cu oameni cu găzdăluit, căpătai de mîncat, apă şi altceva mai tare, şi de durnit.

Nu erau încîinişi oamenii din fire, s-o fo'-ncîinit numa' lumea aia a războiului. Îi drept că de lihniţi de foame am fo' zîlnic. O vinit la croitoru' ăla un neamţ să-i repare un crac de la uniformă. M-o luat apoi curvă ăla de neamţ cu şuturi în cur de m-o fugărit. No, domnu' gropar, apoi chiar că m-am tăt dus.

Cînd o dat peste mine Armata Roşie m-am bucurat, m-am gîndit c-oi prinde un loc de prizonier de război şi bine-a fi. Am ajuns în satu' ăla, parcă ţi-am mai zîs, de ţigani cehi, care erau domni şi care mi-o zîs: „Jane, rămîi aci şi ie-ţi una de-a noastră, că s-ambunătăţi sîngele nost' şi-a tău prin urmaşi". N-am luat nimic şi iară dus am fost. Mie nu mi-o trebuit domnişoarele alea ale lor. O vinit ruşii şi le-o luat, o luat tăt ruşii, domnu' gropar, pă tăte le-o luat, de le-o-mbunătăţit tăt sîngele ţiganilor cei domnoşi.

Cum pă ce mă bazez, domnu' gropar? Io personal i-am dus pă ruşii ăia la fete, pă asta mă bazez. I-am lăsat acolo şi iară dus am fost, că aveam drum liber cătră casă. M-am adunat cu ăla cu care-am dezertat şi-o mai fo' de trecut o punte lungă păste-o apă mare. Ne legănam, mai-mai să ne-mburdăm. Am dat de santinela aia rusească, şi era noapte, şi ne-o fo' tare milă s-o trezim ori s-o aruncăm în apa aia mare. Am lăsat-o, deci, şi duşi am fo'. Da' pă drum am mai mas la un ungur, din Szolnok, tare de omenie, surd rău, nu, nu cum am ajuns io amu', că iel era şi mut, amu' le zîce surdo-muţi la din ăştia, domnu' gropar. Io-i tăt scriam cu creta pă părete, scriè şi iel pîntru mine, fiecare pă limba lui. Pînă ne-am cam săturat de-atîta scris şi ne-am văzut iară de drum. Da' de la surdu' şi mutu' ăla m-am ales c-o valiză plină cu ceasuri, c-aşè le-o tomnit Dumnezău. Nu ne-o lăsat unguru' să merem pînă nu le luăm. De-acolo-ncolo n-o mai fo' greutăţi, că tăţi ruşii erau bolunzi după ceasuri. Cît am dat pă ele, cu-atîta le-am dat şi ruşilor, pînă ce unu' de la Teiuş, un şofer, cu treabă la Sighet, pîntru-un ceas de lux m-o adus ca p-un pachet pînă la casa din satu' ălalalt, domnu' gropar. Că acolo stăteam pă vremea aia.

Odată ajuns în sat, m-am sîmţît mare domn, şi-o vreme o prins a-mi sta capu' numa' la horincă, domnu' gropar. Aşè o fo'! Pînă m-am trezît iară la viaţă. Ceasuri din ale surdului şi mutului din Szolnok mi-o rămas destule, domnu' gropar, pot să-ţi dau cîte vrei, da' ceas de lux o fo' numa' unu', ăla care m-o adus pîn-acasă.

Da' aşè să ştii de la mine, domnu' gropar, că de nu-i muri tînăr, apoi îi clar că te-a modifica Dumnezău Sfîntu' şi te-a tăt modifica, pîn' la groapă. Nici io nu ştiu cum îi mai bine, da'-i la care cum i-i scris.

Cum adică, pă ce mă bazez, domnu' gropar? Uite că mă bazez io pă ceva! Că Dumnezău Sfîntu' pă tăte le tomneşte cum vrea iel, nu cum gîndim noi...

Groparul:

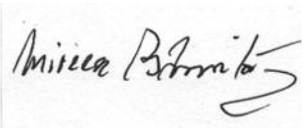
Azi, în cimitiru' mieu, trist, parcă-s numa' io, nu şi ăştia care s-o adunat pă lîngă groapă. Azi ştiu bine că merit peste o mie de euro pă lună, deşi iau sub o sută, c-aşè-i contractu'.

Om vidè ce-a mai veni păste noi, că le-a tomni Dumnezău Sfîntu' pă tăte, ca şi pîn-amu', cum altfel?! Îmi dau seama cîtă dreptate avè Ionu' lu' Lişcă Bazatu. Numa' că tare bine-ar fi ca Dumnezău să le tomnească barem o dată aşè cum vrè şi groparu'.

Trist îs alături de tăţi triştii care-i duc la groapă, pă răposaţii, pă repausaţii lor. Cînd ţî-i dat, ţî-i dat, n-ai cum păcăli... părere de rău ieste, da' nu-n morţi, ci-n ăia vii, în unii. Multe am văzut care n-aş fi dorit să le văd. „Ăsta l-o-ngropat şi pă tată-so", zîc tăţi care mă cunosc. Da' contractu-i contract şi mă ţîn de iel, aşè le răspund.

Mircea Bârsilă

Orașul din poezia lui Matei Vișniec este un topos unde personajul se plimbă pe străzi într-un costum cu dungi aurii, cu joben și papion de catifea, însoțit, adesea, de câinele Leukodemos, plângându-se de cumplita decădere a gramaticii, a filosofiei, a retoricii, a botanicii, a arhitecturii și a artelor frumoase și unde, odată, a văzut felurite lucruri de-ale sale risipite peste tot (cărți, cizmele, o cămașă, fotografii de familie și chiar o filă din romanul la care lucrează, iar în jurul ei trei bătrîni râzând copios.)...

Orașul lui Matei Vișniec

Opera poetică a lui Matei Vișniec este alcătuită, printre altele, din volumele **La noapte va ninge** (Editura Albatros, 1980), **Orașul cu un singur locuitor** (Editura Albatros, 1982), **Înțeleptul la ora de ceai** (Editura Cartea Românească, 1985) și **Poeme ulterioare (1987-1999)**, Editura Cartea Românească, 2000.

Orașul din poezia lui Matei Vișniec este un topos unde personajul se plimbă pe străzi într-un costum cu dungi aurii, cu joben și papion de catifea, însoțit, adesea, de câinele Leukodemos, plângându-se de cumplita decădere a gramaticii, a filosofiei, a retoricii, a botanicii, a arhitecturii și a artelor frumoase și unde, odată, a văzut felurite lucruri de-ale sale risipite peste tot (cărți, cizmele, o cămașă, fotografii de familie și chiar o filă din romanul la care lucrează, iar în jurul ei trei bătrîni râzând copios.); întrebat de subiectul liric de ce îl latră, câinele orașului îi răspunde că este singur și îl cuprinde frica. Același răspuns îl dă și personajul uman, când este întrebat de însinguratul câine „de ce strigi așa de urât și la mine ?” (*Convorbiri cu câinele orașului*). Apropierea sfârșitului de veac este unul dintre evenimentele ce tulbură liniștea urbei și toți locuitorii se încuie în locuințele lor, își strâng lucrurile (tablourile fotografiile, cuțitele, caietele cu scoarțe maro) pe care le îngrămădesc în valize, dau drumul câinilor, sticleților și papagalilor din colivii, timp în care „orbul/trece strada cu luneta subsuoară ”(*Se apropie sfârșitul secolului*). La ora cinci fix, colecționarii de piane încep să-și târască prin odăi, și apoi, pe străzi „uriașele mecanisme”, iar la șapte fix, dacă nu va interveni vreo întâmplare neprevăzută, „vor cânta ceva din Vivaldi” (*Noi, colecționarii*); maestrul le cere învățăceilor, la ora de filosofie, să-și scoată saboții și să continuie, desculți, plimbarea prin gădinile Akademos (*Lecția de filosofie*)

Simbolic, orașul lui Vișniec pare o „scenă” unde realul ia turnura unui monoton spectacol de treatru, un spectacol în care însuși „povestitorul” devine actor, adică o persoană care-și asumă o provizorie și străină identitate (o mască).

Între personajele urbei se află, alături de narator, paznicul orașului, înțeleptul, colecționarii, maestrul în materie de filosofie și alte discipline, câinii (câinele orașului și câinele Leukodemos), oamenii din sala de așteptare și din restaurantul gării...și poetul local: „Târziu de tot/ poetul local s-a așezat la o masă/în restaurantul gării//nu mult după aceea/a trecut acceleratul de Bârlad/care nu oprește niciodată//poetul a scos un carnețel unsuros/și a tot scris acolo în tăcere//orele au trecut friguroase/poetul local a cerut mereu câte ceva/bere și apă minerală//bere și apă minerală/toată noaptea a scris și a băut/iar dimineața i-a citit chelnerului/această poezie cu ochii roșii” (*Târziu de tot*). Poezia se încheie printr-o subtilă ambiguitate: cine are ochii roșii, poetul sau poezia pe care a scris-o în lungul nopții? Remarcabilă este și „întorsătura” finală, în regimul poantei soresciene: poetul nu-i arată chelnerului poezia pe care a scris-o în caietul său unsuros, ci **această poezie** (pe care autorul, Matei Vișniec, i-o oferă cititorului)! Nicolae Manolescu, în comentariul la volumul de debut al lui Matei Vișniec aprecia că <<amestecul de seriozitate și farsă”, „enormitățile strecurate în mijlocul locurilor comune”, „anumite trouvailles-uri sau poante poetice” >> sunt procedee soresciene, fără a uita să precizeze că „în mâinile lui [Matei Vișniec], formula lui Sorescu devine, de multe ori, altceva, utilizată de un temperament diferit (Nicolae Manolescu, **Literatura română postbelică.1.Poezia**, Editura Aula, Brașov, p 375).

Unele poezii sunt scrise în formula poeziei concrete, a poeziei lucrurilor, cu un final bine conturat, cerebral și aparent sec: „Nimic nu e mai frumos/decât să te plimbi toamna printr-o gară/înaltă/călătorii stau liniștiți pe valizele lor/înțeleptul îi privește cu milă printr-un ochean//bărbații ascunși în sălile de așteptare/își numără pe furiș țigările din tabachere/toate trenurile vin și pleacă la ora unu/toate ceasurile cântăresc împreună/30 de kilograme// eu mă așez la o masă în restaurantul gării/și cer un măr tăiat în felii subțiri/la difuzorul peronului cineva recită/ultima parte din Mahabharata/un călător singuratic îmi cere permisiunea/de a se așeza la masa mea/eu îl privesc o vreme și spun plictisit/nu”(*Întâmplări în gara orașului*).

Miza pe finalul textului este o componentă de bază a tehnicii poetice a lui Matei Vișniec. Conținutul unor astfel de texte și „rezolvarea” finală a lor implică o inițiere serioasă în poetica de acest tip și o adevărată echilibristică pe funia dintre banalitate și frumusețea efectului artistic:„În timp ce fierbe apa pentru ceai/mă gândesc cum va fi când/îmi voi bea ceaiul//mă voi așeza la masa rotundă/pentru servit ceaiul/cu ustensilele de servit ceaiul în fața mea,/apa fierbinte pentru ceai/în ibricul de argint,/cupa de porțelan pentru băut ceaiul, lingurița de argint pentru ceai,/zahărul în bulgări,/farfurioara, inelul, tipsia ovală/ strecurătoarea cu un singur ochi/și ochiul însuși aburit de aburul/în care s-a transformat apa care/a fiert pentru ceai” (*Mă voi așeza la masa rotundă*

În poezia *Astăzi poți să rămâi,* tatăl, sergentul și chiar și iubita îi spun personajului liric același lucru „dar ia și tu calul cel șchiop/du-l și tu în pădure, /du-l și tu undeva/și trage-i și tu un glonte în cap”, îndemn ce sugerează dureroasa pierdere a inocenței sub presiunea unor factori pe cât de apropiați (din punct de vedere afectiv) și de bine intenționați, pe atât de ostili. Așadar, tânărul încă inocent este constrâns din toate părțile să învețe să fie brutal, brutalitatea fiind absorbită ca ceva firesc de lumea banalităților de fiecare zi. Spre același „deznodământ” este dirijat și înțelesul participării inițiatice a copilului din *Moartea căprioarei* la tragica vânătoare „din munții Carpați!”.

Motivul calului, de data aceasta calul trist, cu piciorul rupt, dar care, în pofida situației în care se află „„se gândește la ceva frumos”, apare și în această poezie: „N-aveți un cal de vânzare/un cal cu piciorul rupt?/sunt singur până la prânz/și trebuie să cumpăr/un cal cu piciorul rupt/n-aveți un cal, un cal cu piciorul rupt?/simt că pe aici,prin preajmă,/un cal cu piciorul rupt/ se gândește la ceva frumos”. Sobrietatea discursului, acuratețea rostirii și un acut simț al realului se îmbină armonios, în registrul poeziei elaborate, cu tentă parabolică și care implică legarea ei de o logică prestabilită. O poezie în care elementele ansamblului enunțiativ au ca punct de convergență (de fugă) un *tâlc*.

Așezat pe gura fierbinte a puștii, fluturele întreabă dacă e cineva înlăuntru. Întrebarea lui este repetată de ecou și, cu o ușoară modificare, de arborii pădurii și de ciclopii neliniștiți: „e cineva în miezul adormit al materiei/și are nevoie de ajutor?” (*Despre materie*).

În planul unor astfel de texte cu un final resemnificant, Matei Vișniec se apropie de „moralistul” și justițiarul Geo Bogza cel din ultima sa etapă lirică („faza de albatros”): „Locuiam în miezul unui măr eram singur/vara citeam lungi poezii anonime/iarna ascultam înfiorat cum vântul/construiește cuburi de aer pentru posteritate/.../alteori când amurgul își trimitea razele/adânc prin coaja mărului până în pielea mea/subțiată de somn și așteptare/mă gândeam la frumoasa Makta/singura mea imagine despre sublim//atunci cădeam în genunchi/acolo în miezul aromat și roșu/zguduind mâna celui care/ tocmai ducea mărul la gură”(*Fanteziile unui măr*).

Tragicul dialog dintre leul îmbătrânit, cu labele paralizate etc., și păzitorul lui care nu mai vede cu ochiul drept și nici de auzit nu mai aude cu urechea dreaptă, sugerează insinuarea ireversibilă a angoasei existențiale generate de continua degenerescență fizică a protagoniștilor ce au nevoie unul de celălalt la fel ca de o oglindă în care fiecare se vede, resemnat, pe sine :„Am aflat că nu prea vezi cu ochiul drept/zise leul/da, nu prea văd, zise păzitorul leului/ce nenorocire, ce nenorocire, zise leul, și nici cu urechea dreaptă/nu prea auzi, nu-i așa, nu prea, într-adevăr, nu prea, zise păzitorul leiului/ce nenorocire, ce nenorocire,/zise leul//Dar tu, zise păzitorul leului/ai labele paralizate, nu-i așa,/așa e, așa e, zise leul/rău, foarte rău, zise păzitorul leului/și nici mirosul tău și nici colții tăi/nu mai sunt ca înainte/așa e, așa e, zise leul,/ce nenorocire, ce nenorocire, zise păzitorul leului” (*Despre ochiul drept*).

În astfel de poezii Lucrul cel mai frapant este încercarea de a crea o anumită atmosferă (poezia lui Matei Vișniec este una de atmosferă), combinând două serii de elemente foarte deosebite: pe de o parte, elemente care provin din notarea, aparent meticuloasă,exactă, a ambianței banale, cotidiene (orașul,străzile, turnul municipal, „mașinile parcate de mult în fața fostului muzeu municipal”, „acoperișurile tocite”, „gara înghețată”, castanii etc.); pe de alta, elemente ale reflecției abstracte, filosofice, despre „misterul acestei lumi”. Întâlnirea acestor serii produce de fapt impresia aceea de atmosferă metafizică, ciudată, ca la De Chirico. Banalitatea e doar un pretext: greutatea cade pe sentimentul ce se degajă din privirea lucrurilor lumii. Dar e o banalitate solemnizată, în care fiecare gest pare de o extremă importanță, în care se săvârșesc ritualuri fără înțeles imediat și apar „personaje” costumate ca la teatru” (Nicolae Manolescu, op.cit., pp. 377-378)

Orașul lui Vișniec nu este scutit, totuși, de primejdia rea. În cel mai dramatic text al său - *Schimbarea la față* - ce se încheie kafkian, printr-o oribilă metamorfoză, viziunea are toate datele unui coșmar și ale literaturii horror: „Pe fața de masă albă/mi-am așezat mâinile mele înroșite de sudoare/peste mâinile mele am așezat/fruntea mea înroșită și ea de sudoare/și peste toate a căzut securea călăului/retezând masa și podeaua și/înjumătățind chiar și viermele de sub/temelia casei//a fost o noapte îngrozitoare/viermele a scos un urlet cumplit și/jumătățile lui s-au ridicat în picioare/nimeni n-a mai putut fi salvat//orașul însuși a trecut încet prin/burta viermelui care l-a digerat și apoi/după o sută de ani/l-a aruncat din nou/în apă//totul era schimbat o lume nouă/ se arăta ochilor noștri care fuseseră și ei/schimbați iar lucrurile pluteau acum/în interiorul ochiului/ pentru a fi văzute/uite că nici așa nu e rău/spunea înțeleptul orașului/transformat acum într-o broască/urît mirositoare” .

Capodopera lui Matei Vișniec este, probabil, *Corabia:* „Corabia se scufunda încet noi ziceam/și ce dacă se scufundă corabia și noi/ziceam orice corabie se scufundă/într-o zi și ne strângeam mâinile/ne luam rămas bun//dar corabia se scufunda atât de încet/încât după zece mile noi cei care/ne-am dat mâinile încă ne priveam/rușinați și ziceam nu-i nimic asta-i/o corabie care se scufundă mai încet/dar până la urmă se scufundă iat-o//dar corabia se scufunda atât de încet/încât după un an încă ne era rușine/nouă celor care ne-am dat mâinile și în fiecare dimineață ieșeam unul câte unul/măsuram apa hm nu mai mult se/scufundă încet dar sigur//dar corabia se scufunda atât de încet/încât după o viață de om încă/mai ieșeam unul câte unul și priveam/cerul și măsuram apa și scrâșneam din dinți/și spuneam asta nu e o corabie/asta e o.../asta e o ...”

Ironicul și ingeniosul final este cât se poate de util în planul mesajului liric construit pe ideea lentei scufundări a corabiei ce simbolizează viața: viața al cărei elan vital se subțiază tot mai mult sub povara certitudinii morții. Respectiva certitudine este unul dintre „darurile” pe care inteligența i le-a făcut omului. Așa cum demonstrează Henri Bergson, în **Cele două surse ale moralei și religiei** (Editura Institutul european, Iași, 1992), prin conștiința inevitabilității morții, omul este o victimă a relelor care îi vin de la propria inteligență opusă, sub acest aspect, „instinctului vieții”.

În elaborarea unui text parabolic, arta poetului se aseamănă cu aceea a unui pictor preocupat în mod special de buna ordonare a întregului ansamblu al unui tablou.

Dumitru Augustin Doman

Moartea de dincolo de moarte
(introducere în epilog)

Cum să vorbești despre moarte trăind,
cum să vorbești despre sinucidere
bând vin în notele vesele ale viorii și
în acordurile de coțofană ale saxofonului!
Ay, ay, ay!
Să vorbești de moarte ca de un eșec.
Ei, dar cum să fie un eșec tocmai moartea, draga de ea?
Poate, pentru unul, pentru altul să fie un eșec, și acela, desigur, temporar.
Dar, pentru întreaga omenire!?!
Ei!
Chiar, omenirea a fost creată pentru a eșua în moarte?
Asta să fie condiția umană?
Moartea e născută, nu făcută!
Întrebați pe Belzebuth.
E născută și de aceea e și „semnul celei mai mari iubiri",
apud Michel Cazenave.
Îmi plac la nebunie întrebările despre moarte,
mă pun însă în gardă răspunsurile.
De aceea sunt mereu în gardă și sunt foarte atent:
nu cumva să întâlnesc vreun sfânt,
vreunul cu aura uitată acasă
în cel de-al șaptelea cer
și eu să-i zic dă-te mai încolo!
Ce zurbagiu poți fi să-i zici sfântului de pe strada
Lânăriei: bă, dă-te mai încolo!
Să vorbești despre moarte trăind.
Să trăiești și să înveți a muri?
„A încerca să filozofezi asupra morții e
adevărata modalitate de a învăța să mori" (Cioran),
Atunci de ce „e ridicol să mori"?
De ce, nostalgicule de la Paris după Coasta Boacii?
A încerca să filozofezi despre moarte e
adevărata modalitate de a învăța să trăiești.
Să trăiești și să nu știi ce e viața.
Să trăiești și să nu știi ce e moartea, dar să-i dai imagini false și calificative aproximative:
frumoasă, urâtă, bună, tragică, prematură
scheletul cu coasa,
absurdă, pe credit, inconștientă, în somn,
venind pe bandă de magnetofon,
la Veneția,
naturală, accidentală, glorioasă (e-hei!), fatală (pleonastic vorbind),
inumană, inevitabilă, albă, subită, bizară...
„Doar omul modern n-a găsit un simbol pentru moarte" (Max Scheler).
Să trăiești cu gândul la moarte ca Ileana,
să trăiești cu speranța de-a învinge
fatalitatea, fatalist ce ești:
Și de-ar fi să mor ca mâine
Mi-aș face-o casă-n pădure
Mi-aș face-o casă de piatră
Ca moartea să nu mă vadă
Au, au, au, inima mea!
Ei da, viața veșnică precum casa de piatră din pădure,
cetatea eternă a poporeanului,
ca moartea să nu ne vadă și, prin consecință,
nici să nu ne ia.
Să trăim ca să nu murim!
Să trăiești murind înțelept, cum zice Angelus Silesius:
„Mori înainte să mori,
pentru a nu muri atunci când trebuie să mori".
Să mori, deci, în timpul vieții tale, ci
nu în timpul morții tale celei veșnice.

Dacă omul devine mai înțelept pe zi ce trece,
pe an ce trece, înseamnă că că
moartea e punctul cel mai de sus al înțelepciunii lui.
E bine ca omul să fie cât mai înțelept înainte de
momentul trecerii dincolo care nu trebuie înțeles ca
scop al vieții, ci ca Eliberare, Eliberarea fiind
„o stare de plenitudine armonioasă apărată de *eu* și
de nenumăratele sale metastaze,
o stare strălucitoare" (Jean Biès).
Să fii viu și să visezi morți, să fii viu și să te visezi,
nostalgic ancestral, în anticamera celor veșnice,
nu mai departe, e adevărat,
din teamă că –
precum zice Aristotel că un animal mort fiind nu mai e animal –
un om mort fiind nu vei mai fi om.
Să fii viu și să te vezi în pragul trecerii
căutându-ți menirea sau cauza ta esențială,
ca-n parabola lui Jean d'Encausse:
„Omul în căutarea adevărului poate fi
numit un om de zăpadă în căutarea cauzei
sale fundamentale care este apa.
Înainte de a o cunoaște, el
trebuie să accepte moartea propriei sale forme,
transformarea sa într-o baltă de apă.
Este sigur că între omul de zăpadă dispărut și
balta de apă apărută prin dispariția lui,
între om și cauza sa primă
nu se poate stabili niciun dialog".
În timpul vieții fiind, cică trebuie
să înveți moartea pentru a trăi mai bine (Lama Denys). Hm!
De ce n-ar trebui să înveți moartea pentru a muri mai bine?
Numai dacă nu cumva a trăi și a muri
nu înseamnă același lucru dacă le faci cu înțelepciune.
LD mai spune că
„acest caracter schimbător și tranzitoriu
al tuturor existențelor (prezise de budism)
se numește impermanență.
Impermanența face posibile nașterea,
moartea, viața și cunoașterea:
ea este cea care face ca noi să murim".
Impermanența, da! Titlu de poem.
Se pare că și noi, creștini de orice rit am fi,
avem în inconștient impermanența
ca pe o a doua natură, doar că
„ego-ul are tendința de a ascunde
propria impermanență, adică realitatea morții sale,
cu caracterul său ineluctabil și incertitudinea sfârșitului său".
Deși *Cartea tibetană a morților*
prezintă moartea preconizată de diferite semne:
exterioare, interioare și...cele mai interioare!
Ar trebui să ne oprim la cele mai interioare, desigur.
Să trăiești și să accepți că
moartea înțeleasă și acceptată se integrează vieții (LD).
Să trăiești, deci, pentru a învăța să mori,
să mori pentru a învăța să mori și
nu pentru a regreta că n-ai învățat să trăiești.

Vrei să afli ce e moartea în timp ce trăiești.
Și pentru că nu poți afla, dai frâu liber imaginației,
ba cauți și roadele imaginației altora.
Încerci s-o afli în toate religiile,
dar rezultatele sunt mereu aproximative și contradictorii.
Dar continui să trăiești și implicit să lupți împotriva morții –
conștient sau mai curând din instinct –
încercând să acumulezi, ca pentru sute de ani,
bani, putere, notorietate, glorie.
Trăiești în casa ta, în orașul tău, trăiești singur în lumea largă,
mai mult sau mai puțin a ta,
dar ești cu gândul la lumea morții pe care,
pe de o parte, vrei s-o știi,
pe de alta, vrei s-o ții la distanță cât mai mult din teama de necunoscut.
Dacă pentru Krishnamurti a muri înseamnă a trăi,
de ce pentru noi a trăi nu înseamnă a muri?
A muri trăind.
A trăi cu moartea-n gând, a muri cu viața-n suflet.
Singur, singur, singur.
Să gândești la moarte ca la o lume oarecare,
să gândești într-o doară,
în treacăt, printre timp.
Dar, cum să gândești la moarte, îți zici,
fără să gândești la sufletul tău?
Te iei însă cu treburile și spre sufletul tău
tot amâni să te apleci, că tot este el nemuritor, îți zici,
și are tot timpul să mai aștepte.
Gândul la moarte să fie întoarcerea
spre blestemul originar?
Ceea ce ne sugerează Claude-Henri Rocquet:
„Deplasarea privirii:
De la Adam, primul muritor,
și care atrage în moarte cosmosul –
la Cain, primul asasin, călău și propriul călău.
Deplasarea: de la moarte,
în Adam –
la omor, în Cain"
Gândești la moarte, cum te învață înțelepții, da,
ca la primul mister al omului.
Să fie ea, la momentul crucial, și ultimul mister?
Moartea cea fără de început și mai ales cea fără de sfârșit.
Misterioasa moarte care e cu noi, lângă noi,
dar despre care tot încercăm să aflăm câte ceva,
adică totul,
dar ne încurcăm în aproximații și fantasmagorii,
adică în nimic.
Murim mereu gândind la moarte și
înviem în instantanee mai trecătoare
decât blitzul aparatului de fotografiat.
Îmi plac întrebările despre moarte,
mă pun în gardă răspunsurile.
Să trăiești în timpul vieții tale
cu moartea-n gând,
să mori în ultima clipă a vieții tale
încercând să înveți a muri, neregretând
că n-ai știut a trăi.
Să trăiești și să vorbești despre moarte
bând vin în notele vesele ale viorii și
în acordurile de coțofană ale saxofonului.

Îmi plac la nebunie întrebările despre moarte,

mă pun însă în gardă răspunsurile.

De aceea sunt mereu în gardă și sunt foarte atent:

nu cumva să întâlnesc vreun sfânt,

vreunul cu aura uitată acasă

în cel de-al șaptelea cer

și eu să-i zic dă-te mai încolo!

„Poezia este forma lucrurilor, este sufletul lucrurilor. Când prepari un ceai, tocmai trăieşti poezia ceaiului, intri într-o atmosferă plină de arome, gusturi, simţuri”

Tedy ARMAN în dialog cu Hristina DOROFTEI

Tedy (Teodor) Arman s-a născut în anul 1982, la Dej. Studii liceale la Cluj Napoca, studii de artă (sculptură) neterminate la Universitatea Naţională de Arte Bucureşti. A publicat poezie în „Cuvântul”, „Paradigma”, fiind remarcat de Marin Mincu şi în „Steaua” sub numele de Teddy Burada. Sunt texte pe care le consideră, însă, „mizerabile”. A frecventat la Bucureşti, între 2002-2004, un cerc poetic cu studenţi „de la arte”, care nu a produs nume notabile. Dar care „ (...) a menţinut o stare, pentru că dacă vrei să fii un artist plastic bun, să nu neglijezi poezia; şi jazzul”. A fost şi perioada în care a citit multă poezie, de-a valma, autori de toată mâna. Debut cu o carte de poezie concretă, „Lampa cu suflet” (Seelenlampe), în Germania (2015). Din decembrie 2016 s-a stabilit, „pentru o perioadă doar”, în Israel. În 2017 i-a apărut în România volumul „Biela” la Editura „Charmides” (îngrijire ediţie şi prefaţă: Adrian Alui Gheorghe; redactor de carte: Dan Coman).

Înotăm în poezie ca în grăsime. E dezolant că lumea nu conştientizeaz ă asta. Poezia se va supăra şi îi va sufoca pe impenitenţi. Că spuneam mai înainte că poezia e duhul lucrurilor. Dacă neglijezi duhul lucrurilor din preajmă, lucrurile te vor lovi peste bot. Nu e elegantă expresia, dar e corectă.

„Dacă nu o băgăm în seamă, poezia devine răzbunătoare”

- Cine se ascunde în spatele lui Tedy Arman?

- Ne ascundem unul în spatele altuia toată viaţa. Sau ne ascundem noi de noi înşine? În spatele lui Tedy Arman cred că se ascunde însuşi Tedy Arman. Deşi, o întrebare insidioasă, precum cea a dumneavoastră, mă poate pune pe gânduri. Şi asta fiindcă am avut de multe ori impresia că eu trăiesc în locul altuia, că altul trăieşte în locul meu. Poate e doar o părere. Am cunoscut cândva un filosof de bodegă, un neamţ de undeva de pe malul Rinului, am fost şi prieteni, spunea: „Existăm în măsura în care ceilalţi există.”

- Instrucţiunile de folosire ale aparatelor tehnice, reţetele, listele de cumpărături etc. reprezintă „poezia concretă”?

- Viaţa însăşi este poezie concretă. Am ajuns poet din întâmplare, am simţit la un moment dat că trăiesc într-o lume impregnată de poezie. Iniţial, în anii de şcoală, în adolescenţă să spunem, nu aveam nicio aplecare spre poezie. Chiar o consideram o pierdere de vreme. Bine, nici acum nu îi acord mare credit, numai că am ajuns la concluzia că ea există şi trebuie să ţinem cont de ea. Poezia este forma lucrurilor, este sufletul lucrurilor. Când prepari un ceai, tocmai trăieşti poezia ceaiului, intri într-o atmosferă plină de arome, gusturi, simţuri. Când porneşti motorul maşinii, ca să pleci într-o călătorie, maşina este suportul care îţi dă voie să visezi la capătul călătoriei. Şi apoi, forma unui text te face să intuieşti poezia din spatele textului. O caligramă îţi induce sensul lecturii. Într-o dimineaţă, în piaţeta cu peşte, am auzit pe cineva strigând: Luaţi peşte prins de Dumnezeu! În germană, aproximativ: „Nimm Fisch von Gott gefangen“. Probabil că era şi o greşeală de limbă, dar nu mai conta. Nu cred că există poezie mai frumoasă.

- Orice descriere a unui obiect, acţiune etc. este poezie. Suntem înconjuraţi de poezie dar nu o vedem?

- Da, nu o vedem, dar o simţim. Dacă nu o băgăm în seamă, poezia devine răzbunătoare.

- Cum ar suna o poezie despre culoare verde?

- A, putem da o mulţime de exemple. Iată:

verde, verde, verde,/
verde, verde, verde, verde,/
verde/
verde/
merde/
ah, văd roşu de atâta verde.

- Dar una despre femeie?

- Spun o banalitate:

Femeia
care
nu
ştie
că
e
femeie
nu
e
femeie.

- Dacă poezia actuală e dominată de „diavolul literelor”, nu înseamnă că s-a simplificat prea mult?

- Nu e o simplificare, e o adaptare. Poezia naturii era una determinantă, atunci când natura era „un cuib al lui Adam”. În mijlocul oraşului, poezia are aromă de asfalt. Un poet francez, pe care l-am cunoscut în Germania, a scris o carte numită „Poeme de metrou”. Făcea naveta pe sub pământ, cunoştea prea puţin ce era la suprafaţă.

- Care-i antonimul poeziei?

- Moartea.

„Pentru că lumea se schimbă uluitor de repede, e capabilă să uite nu numai că a trăit, ci că şi trebuie să trăiască”

- Care-i poetul a cărui operă ai vrea să-ţi aparţină?

- Volker Zumbrink, să zicem. E un poet neamţ, foarte interesant. A fost, pe rând, traficant de arme, gropar, măcelar, vânzător ambulant, poştaş... Ultima lui carte, apărută în 2016, la Editura „Schardt” din Oldenburg, „scheneetigerbaby”, care s-ar traduce prin „tigrul zăpezii”, e o minunăţie de carte. Poate că am să îl traduc cândva în româneşte. Iată un poem, „liebesbriefe”, în germană: „Selbstverstandlich korrigiere ich die Liebesbriefe/ meiner jungen Geliebten und sende sie/ mit freundlichen Grussen zuruck. Sie bittet darum./ Die Listen mit dem zu Erlendigenden/ schreibe ich mit Bleistift,/ so auch dieses. // Man kann so herrrlich/ Leicht (oh, Schonheit und Leichtihkeit/ der Liebe!) noch etwas erganzen und/ flugs radiere; Namen z. B./ mainen Namen”. În româneşte pierde, prin traducere. Ar suna cam aşa: „Corectez, bineînţeles, scrisorile de iubire/ ale iubitelor mele tinere şi le returnez/ cu salutări calde. Ele îmi mulţumesc./ Apoi scriu cu creionul/ ce mai am de făcut în viaţa asta/ aşa ca acum// Totul se completează şi se şterge rapid/ uşor (din frumuseţea şi inerţia iubirii):/ numele, de exemplu,/ numele meu”. Dar mi-ar plăcea să fiu şi... Reiner Kuntze. Şi de ce nu aş fi? Când citesc un poet care îmi place, vreun text care îmi dă fiori, eu sunt acel poet şi textul lui e al meu. Cine îmi poate face ceva pentru acest lucru, pentru această plăcere?

- Ce aştepţi de la volumul „Biela” apărut în România?

- Nimic. Lumea e pe moarte, bine măcar că are parte de un prohod vesel. 99 la sută dintre oameni vor muri proşti, dar sătui. Poezia din „Biela” e pentru cititori rafinaţi. Dublu rafinaţi. Sunt puţini.

- Ce şansă dai poeziei pentru ziua de mâine?

- Înotăm în poezie ca în grăsime. E dezolant că lumea nu conştientizează asta. Poezia se va supăra şi îi va sufoca pe impenitenţi. Că spuneam mai înainte că poezia e duhul lucrurilor. Dacă neglijezi duhul lucrurilor din preajmă, lucrurile te vor lovi peste bot. Nu e elegantă expresia, dar e corectă.

- Cum se va numi viitoarea carte? Sau: va mai fi o carte următoare?

- Nu ştiu. Oricum se va numi, dacă va fi, va fi altceva decât „Biela”. Pentru că lumea se schimbă uluitor de repede, e capabilă să uite nu numai că a trăit, ci că şi trebuie să trăiască.

- Un gând, la final, pentru cititorii noştri ...

- Cititori? Dacă nu s-au lăsat de citit încă, mai au timp. Le doresc să nu se sature de ei înşişi, fiindcă o mare plictiseală îl paşte pe omul contemporan. Acesta are cerul în faţă, dar nu mai e capabil să vadă dincolo de orizontul îngust al frunţii. Pentru publicul larg (cât de larg?) trebuie să terminăm în notă optimistă: doamnelor, domnilor, energia cuvintelor, s-a calculat, s-a măsurat, este principiul care va sta la baza teleportării. Astfel se va dovedi că formula „sesam, deschide-te!” a funcţionat.

Nazareth, 28 iunie 2018

interviu

Adrian Alui Gheorghe

Îngeri tociți

„Îngerii de ghips se fac cu praf de ghips, cu apă şi cu multă dragoste”, spuse mătuşa Agripina ştergînd cu şorţul său albastru, pătat de sosuri şi grăsime, căpăţîna chealã a unui înger făcut de soţul său, Anatol. Deşi nu era mai mare de un deget, îngerul intrat pe mîinile mătuşii Agripina părea neastîmpărat, viu, încît femeia părea să facă un efort considerabil ca să îl stăpînească pentru a definitiva opera soţului său. Uleiul de pe şorţ era numai bun pentru a da strălucire cheliei albe, aripilor strînse pe lîngă corp, să scoată în evidenţă albastrul siniliu al unei tunici cu care era îmbrăcat. L-a şters cu unghia degetului mic în urechi, i-a scos nişte presupuşi puchini din ochii negri care emanau o fixietate veselă, apoi l-a pupat zgomotos pe frunte şi l-a aşezat pe sobă. Da, era un înger foarte reuşit. Pentru Anatol această scenă intimă era suprema răsplată. Putea, de acum, să viseze la alt înger. Scena se repeta aproape săptămînal, Anatol, după ce îşi rezolva problemele sale de bărbat în casă, de om în comunitate, avea momentul lui de slăbiciune cînd se ascundea în micul său atelier de tîmplărie unde prepara cîte un înger. Niciodată, doi. Atît, un singur înger, ca şi cum atît l-ar fi ţinut inspiraţia, ca şi cum atît i-ar fi dat voie divinitatea. Mai mult, nu suporta ca cineva să fie în preajma lui atunci cînd prelucra materialul vineţiu, pe care îl colora cu nişte vopseluri pe care şi le procura de la un magazin specializat din capitala regiunii, acolo unde ajungea rar, foarte rar, dar cu maximă eficienţă. De obicei dădea formă îngerului vineri seara, iar sîmbăta îl definitiva. Dar au mai fost momente cînd simţea aşa, irepresibil, dorinţa de a modela un înger, indiferent de ziua din săptămînă, se închidea în atelier şi îşi ducea la capăt treaba. Dar niciodată mai mult de un înger, să ne înţelegem.

După ce făcea îngerul şi îl vedea aşezat pe sobă, după ce trecea prin proba şorţului Agripinei, pe Anatol nu îl mai interesa ce se întîmplă cu figurina. Făcuse sute pînă acum, dar în casa lor dacă erau două duzine de figurine cu îngeri de ghips, aşezate în diferite lăcaşuri, peste tot, ca şi cum ar fi fost nişte spirite bune, protectoare pentru liniştea familiei. Restul luau drumul bisericii din comunitate, la părintele Leopold, care era deopotrivă catolic, ortodox, puţin evanghelist, puţin baptist, dar se înţelegea bine şi cu evreii sau cu cei fără nici o credinţă, toţi frecventîndu-l atunci cînd era cazul. La părintele Leopold am să revin, de altfel, pentru că hăţişurile poveştii noastre ni-l vor mai scoate în cale. Deci Agripina prelua îngerii de ghips, îi evalua după cantitatea de dragoste pe care o simţea ea că intrase în compoziţie, îi reţinea pe cei mai grei din acest punct de vedere, pe ceilalţi îi oferea părintelui Leopold. De asta, îngerii din casă erau înlocuiţi după nişte topuri ale Agripinei, numai că Anatol nu era prea atent la acest lucru.

Agripina ştia, de exemplu, că *acest înger*, care stătea ca un paşă pe un mileu cît o palmă, lucrat în ingliţă chiar de ea, aşezat pe raftul de sticlă din faţa oglinzii celei mari, a fost făcut în anul, la data de, cînd înfloriseră merii şi ea a simţit primul pumnişor dat pe dinăuntru de cel care avea să fie primul lor copil, Antim. Iar *acest înger*, era gata să îţi spună Agripina, arătîndu-ţi o altă figurină de mărimea degetului gros de la mîna ei, aşezat pe alt mileu făcut cu aţă gălbuie, aşezat pe o măsuţă din hol, era făcut în anul, la data de, cînd aflase că se va naşte fiica lor, Amedeea. Era toamna, în septembrie, îngerul, dacă îl miroseai, mai păstra aroma de mere coapte. Istoria casei, a familiei, putea fi scrisă cu îngeri de ghips, dar numai Agripina ştia să o citească. Pînă şi Anatol era uimit de această precizie a femeii sale, el însuşi nu era în stare să deosebească două figurine una, de alta, în general îi ieşeau la fel.

Dar mai erau, în acel top al femeii, îngeri care marcau întîmplări triste. Un înger era de pe vremea cînd veniseră ruşii în comunitate, în timpul celui de-al doilea război mondial şi îşi făcură cartierul general în biserică. Anatol şi Agripina se căsătoriseră de vreo jumătate de an, nici nu a fost vorba de nuntă, nu erau vremuri prielnice pentru aşa ceva, s-au luat pur şi simplu, atîta doar că Agripina şi-a schimbat domiciliul. Cum au ajuns ruşii în comunitate, au trecut la scotocit casele în căutarea bărbaţilor în putere, pe care îi adunau într-un convoi drept prizonieri şi a femeilor care arătau cît de cît a femeie, pentru plăcerile lor. Violurile au fost cu nemiluita. Atunci Agripina a avut o idee salvatoare. A fiert nişte frunză şi nişte coji de nucă verde, a mai adăugat nişte seu în fiertură, a obţinut o alifie cu care l-a uns pe Anatol. Cu aceeaşi alifie şi-a uns şi ea nasul şi fruntea iar în momentul în care trei soldăţoi au intrat izbind cu cizmele uşa, beţi şi excitaţi Agripina le-a strigat: Tifos! Tifos exantematic!

Cuvîntul tifos i-a oprit brusc şi i-a trezit pe soldăţoi. Cînd l-au văzut pe bărbatul galben pămîntiu sub pătură cu nişte pete roşii, purulente pe frunte şi pe femeia care se tîra prin casă avînd aceeaşi culoare şi aceleaşi simptome, au dat năvală spre poartă. Tifosul, care bîntuia atunci şi în Rusia, era boala sărăciei, nemiloasă şi fără întoarcere. De asta, au însemnat poarta şi vreme de o săptămînă cît au stat la Klopi nu au mai trecut de poartă. Agripina spiona drumul printr-o spărtură din perdeaua de sac, cu care înlocuise perdeaua din bumbac, plină de zorzoane cusute de mîna ei, pe care o ascunsese în sobă. Anatol nu a ieşit în această săptămînă decît ca să îşi facă nevoile iar într-o noapte a meşterit, ciucit sub cerga sa, un înger din ghips. Era cel mai butucănos dintre toţi, nu avea ochi, era ştirb, haina nu îi era colorată, dar Agripinei îi plăcea aşa şi îl ţinea în lăcaşul de la sobă care se numea ocniţă, acolo unde se ţinea de obicei sarea ca să rămînă uscată.

Alt înger care marca un moment trist era unul din perioada în care în zona Klopi venise o echipă de la regiune ca să îi oblige pe cei încă neconvinşi să intre în cooperativa agricolă de producţie cu toate pămînturile pe care le posedau şi cu atelajele pentru muncă. Pentru că Anatol şi Agripina nu deţineau nici terenuri nici atelaje, nu consideraseră că trebuie să se înscrie în acea cooperativă, ei se hrăneau mai mult din lucrul mîinilor, amîndoi fiind extrem de pricepuţi. Anatol era în stare să îţi facă un avion dintr-un tractor şi invers, pe cînd Agripina îţi făcea cele mai aromate şi mai gustoase zaharicale şi plăcinte cu mere sau cu morcov, că toată comunitatea poftea şi se îndulcea cu bunătăţile ei. După ce l-au luat de acasă pe Anatol în dubă şi l-au dus într-o clădire dezafectată a unei vechi cariere de piatră şi l-au bătut ca să semneze că intră în cooperativă, după trei zile de foame şi sete şi-au dat seama că a fost o confuzie şi l-au lăsat în plata Domnului. Neavînd cu ce să contribuie la consolidarea inventarului cooperativei, nu mai prezenta interes. Cînd a ajuns pe jos acasă, după două zile de mers prin păduri şi pe cărări sparte de ploi, arăta ca ultimul ţigan. Agripina a plîns ca după mort. Plîngea puţin şi de bucurie că îl mai vede. Dacă l-ar fi ştiut vinovat de ceva, ar mai fi înţeles. Dar aşa? Anatol s-a închis în atelierul său şi a meşterit cîteva ceasuri un înger de ghips, a ieşit unul aparte, avea aripile strînse sub burtă, era încrîncenat la chip, în timp două vînătăi i-au apărut din senin sub ochi iar pe unul din umeri i-a apărut o floare ca de măcieş, numai că era de un roşu aprins. Pe acest înger Agripina l-a pus pe raftul de pe peretele dinspre răsărit, acolo unde ţinea şi documentele casei.

Părintele Leopold nu punea preţ pe îngerii aduşi de Agripina, dar nici ea nu se întreba vreodată ce făcea părintele cu ei. Părintele îi arunca într-o magazie, alături de resturile de cruci, de icoane vechi, crăpate şi cînd se adunau prea multe lucruri acolo, făcea o curăţenie generală şi arunca totul la groapa din marginea comunităţii. Deasupra, ajutat de omul de serviciu de la biserică, răsturna din belşug pămînt. Dacă vreodată vor fi făcute săpături în acea zonă, peste o mie, peste două mii de ani, arheologii vor descoperi poate îngerii de ghips ai lui Anatol şi în formele, în culorile lor vor descifra ceva din zbuciumul vremurilor noastre, numai bune de studiat atunci. Ce vor spune ele, cu adevărat? Poveşti, poveşti cu siguranţă.

(fragment din romanul „Îngeri tociţi”, în pregătire)

După ce făcea îngerul şi îl vedea aşezat pe sobă, după ce trecea prin proba şorţului Agripinei, pe Anatol nu îl mai interesa ce se întîmplă cu figurina. Făcuse sute pînă acum, dar în casa lor dacă erau două duzine de figurine cu îngeri de ghips, aşezate în diferite lăcaşuri, peste tot, ca şi cum ar fi fost nişte spirite bune, protectoare pentru liniştea familiei. Restul luau drumul bisericii din comunitate, la părintele Leopold, care era deopotrivă catolic, ortodox, puţin evanghelist, puţin baptist, dar se înţelegea bine şi cu evreii sau cu cei fără nici o credinţă, toţi frecventîndu-l atunci cînd era cazul.

proză

Vlad A. Gheorghiu

”Auzi ficior, da numa io am vorbit pân acu... Tu unde mergi? Ești însurat? Ai copchii?”
”Merg cu munca pân-aici, să văd niște case pentru agenția la care lucrez, vindem case la țară la străini bogați care vor să se mute pe aici, că le e prea bine în Anglia, Spania, și vor să are cu calu.” Cuvintele ieșeau teleghitade din gura lui Vlad. ”Nu-s însurat și nici copii nu am”
”Aii, nu vă-nțeleg pe voi tineretu de azi... stați așa ca proștii singuri și vă pierdeți timpu. Dumnezeu vă vede, și-i păcat în fața lui să stai neînsurat cu multe femei, bagabont așa. Nu-i frumos... Nu-i omenește!”

proză

Vara în care m-am îndrăgostit de o unguroaică

Au tot trecut săptămâni de când anunțau că o să vină, și toți au așteptat, că era o vară destul de călduroasă și greu să te ferești de caniculă când trebuie să fii toată ziua pe drumuri. Dar azi a venit ploaia pe care toți o așteptau, o ploaie abundentă, cu nori cenușii, cu fulgere, ce mai, o bucurie dacă erai în casă, în pat. Dar Vlad nu era, pentru că a tras chiulul joi de la muncă, și azi avea de recuperat, un drum de 200 de km până într-un oraș de provincie unde avea de văzut niște case pentru agenție. Ploaia umplea drumul și așa plin de mașini și de nervii șoferilor, dar pentru Vlad era ok, că avea muzică bună, ceva sandwichuri și cola găsise la benzinărie, deci nu mai avea de oprit până la destinație. Drumul curgea frumos printre lanuri de porumb verde și sănătos, lanuri de soia cultivată cu maiestuozitate de aparate italiene, de care văzuse și Vlad când mergea la unchi-su care se ocupa cu agricultura, și care avea un dinte împotriva mașinăriilor astea, că-i strică lui ermetismul, că pun aiurea, că pierd la hectar, mă rog, prostii din astea care lui i se păreau ridicole. Music playerul era dat pe shuffle, și în dreptul unei curbe destul de strânse, intrase Viola Beach, Boys that sing, un cântec ce-l răscolea în mod special pe Vlad, așa că a tras pe prima bandă și a mers cu o viteză mult sub cea legală, dansând și cântând ca un adolescent după prima noapte când a pus mâna transpirată și tremurândă pe un sân de colegă de clasă la o petrecere de apartament.

Pe marginea drumului o siluetă masivă ridică aproape fără speranță o mână, că poate-poate l-o lua și pe el cineva, deși se vedea din gestul său că pare în zadar. Lui Vlad i se făcu milă și opri, mai ales din pricina faptului că și el când era puștan și mergea la bunică-sa făcea autostopul, și oamenii erau faini și îl luau și nu îi luau cei 3 lei pe care îi oferea de fiecare dată. A tras pe dreapta și omul urcă în spate, cerându-și scuze că o să ude pe acolo ce mai avea Vlad. Avea o geacă neagră cu un nailon tras pe cap, pe care l-a aruncat pe șosea când a urcat în mașină, și un sac de rafie cu un topor în el.

”Unde mergeți?„ l-a întrebat Vlad, atent la muzică mai mult decât la drum.

”Păi dacă mă poți lăsa la intersecție acolo cum faci spre Erbiceni, io-s mulțumit, că mă gândesc că nu mergi într-acolo.”

”Nu, n-am treabă, dar vă las acolo, că oricum nu mai e mult.”

Omul își dădu jos gluga și șapca cu Chigago Bulls, udă pe cozoroc doar, și-și aranjă părul.

”Cum de-ați ieșit pe vremea asta din casă? Ați avut ceva curaj!” i-a zis Vlad, căutând un CD mai popular, să schimbe atmosfera în mașină.

”Păi cum să-ți zic, tinere. Vezi tu, io am un frate aici, aprope de unde m-ai luat tu, și el o fost băiat fain, că o câștigat niște roabe de bani prin Italia, Spania, că spărgea bancomate și mașini, da nu făcea rău, doar lua banii, adică n-a dat în cap! Și nevastă-sa l-a înțeles și l-a ajutat, că mi-o trimis și mie acu vo 5 ani niște bani să scot pietrele de la rinichi, și nu le-am scos că mi-am luat vacă de banii ăia.”

Interesant, spuse Vlad distras și căutând cu interes prin mormanul de cd-uri desperecehate de carcase, ceva compilatie de la ProFM.

”Și frate-meo o aflat că am cheltuit banii pe-o vacă și s-o supărat și mi i-o cerut înapoi, că nevastă-sa, a dracu femeie, nu s-o avut așa bine cu noi, și ne-o căcat în cap cum o vrut ea.”

”Aha, da, interesant!” zise Vlad plictisit, aproape regretând că a oprit, dar ca un bun creștin, sperând că o să se consemneze acolo sus pentru când va fi să fie.

”Și cum n-aveam banii, am zis să vând vaca, să-i dau banii înapoi. Da să vez necaz! În săptămâna aceea vaca mi-o fost furată din pripon din câmp. Nu știu cine boala o luat-o, dar n-am mai găsit-o, și vai de mine în ce beleauă am intrat.”

”Auziți, îmi dați și mie sticla aia de cola din spate?” a zis Vlad, total absent de la poveste, dar cu o față înțelegătoare, apăsând din ce în ce mai tare pe pedala de accelerație.

”Sigur luaț de aici...Așa, și cum ziceam, mi-o furat vaca. Tragedie mare în familie, am 3 copchii, nevasta e casnică, ce să fac io acuma. Da să vezi tu, că o venit un vecin, Sâlea îl cheamă, mă rog, n-ai de unde să-l știi că-i de la mine din sat de acolo, și mi-o zis că o văzut vaca mea în ogradă la unu Ion Natu, care-i văr de-al doilea cu nevastă-mea, un hoț și-un șmecher, a furat el de la C.A.P cât a putut când o putut, că ș-o făcut avere mare. Ei și io m-am dus la el să-mi recuperez vaca.”

”Vreți să dau aerul mai tare?” întrebă Vlad, cumva prins de firul poveștii care începuse să capete sens, și vădit jenat de un miros combinat de brânză de capră și parfum 8&4 de care aveau băieții la discotecă la Frumușelu când a fost el.

”Nu, las că-i bine așa. Și azi m-am trezit să mă duc la Ion, și-am ajuns la el la poartă. El o sărit că ce-l deranjez io, că el n-o furat nimic, că el o luat-o de la un țâgan care-o dat-o la schimb pe cereale, și că nu-mi dă vaca. Io am zis că-i nebun și că să deie vaca, să nu facem panaramă că ne știe lumea, ne vede prin sat și ce s-o auzi după aia de noi. Da el n-o dat. Așa că am pus mâna pe topor și i-am crăpat capu lu Ion.”

Vlad frânase brusc și începuse să râdă de frică. ”Cum? Când?”

”Ei, acu acu. Că o făcut pe nebunu. I-am dat cu securea-n cap și lat o căzut. Să fi văzut ce fețe făcea, ca la miei. Da cum ziceam, și i-am dat și m-am dus să-mi iau vaca din grajd, numa că nu era vaca mea acolo, era o vacă maro și una albă ca laptele, da nu era vacă neagră cu alb cum aveam io și am pierdut. Ș-atunci m-am gândit că poate nu Ion mi-o fi luat vaca. Da problema era că deja i-am crăpat capu. Ce să fac atunci?”

”Da ați chemat vreun vecin? Salvare?” întrebă Vlad, total distras de la drum.

”Ei nu, că mișca, făcea așa ca peștele pe malu bălții, și mai ales că ploua pe el. Da nu aici vroiam să ajung. Ion era singur acasă, nevastă-sa era la muncă, așa că m-am dus pân în casă și i-am căutat banii și i-am luat cam de 2 vaci, și așa pentru mine de-un coniac, da am uitat să-l beau că plouă.”

”Păi sunați la o salvare, la ceva! Vreți să sun eu?”

”Calmează-te fecior, că nu merge așa. El trăiește că o mai luat bataie la viața lui, nu-i problema de el. Problema e că io mă duc acuma la frati-miu, și dacă el nu vrea să discute așa liniștit și fără nevastă-sa aia nebună, io mă tem că pun mâna iar pe topor!” Și ridică sacul cu toporul între scaune, făcând cerculețe în aer.

”Auzi ficior, da numa io am vorbit pân acu...Tu unde mergi? Ești însurat? Ai copchii?”

”Merg cu munca pân-aici, să văd niște case pentru agenția la care lucrez, vindem case la țară la străini bogați care vor să se mute pe aici, că le e prea bine în Anglia, Spania, și vor să are cu calu.” Cuvintele ieșeau teleghitade din gura lui Vlad. ”Nu-s însurat și nici copii nu am”

”Aii, nu vă-nțeleg pe voi tineretu de azi...stați așa ca proștii singuri și vă pierdeți timpu. Dumnezeu vă vede, și-i păcat în fața lui să stai neînsurat cu multe femei, bagabont așa. Nu-i frumos...Nu-i omenește!”

”A, da am o fată, adică îmi place de una, unguroaică din Miercurea Ciuc...n-ai ce zice, e o bomboană. Mi-a zis că să facem planuri de viitor, că ea vrea copii, că o să fie doctoriță. Cred că-s pe drumul cel bun!”

”Ei ci prostii zici tu acolo...nu-ți fă de cap cu din astea bă, ia-ți fată tânără, frumoasă, de la noi de aici. Astea o să te vrăjească și o să plece înainte să vezi tu cum și pe ce parte de pat se trezește. Ascultă la mine că nu degeaba am aproape șaijdeani.”

”Da, păi ce să zic, cred că...”

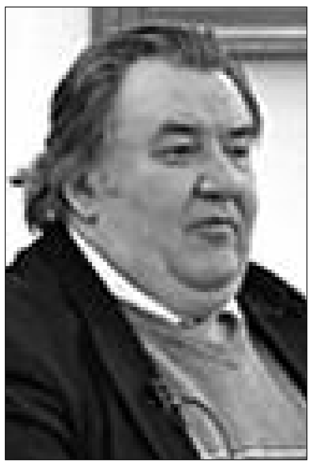
”Auzi, poți să mă lași aici, pe dreapta? Că e și crâșma asta, și parcă merge un coniac să mă-ncălzesc. Ia de aici banii ăștia, și mulțumesc că m-ai luat!”

”Hai nene, doar atât? Doar ai zis că ai luat de două vaci!” zise Vlad glumind pe o parte, dar având nevoie cumva de bani pentru că pierduse mulți în ultima vreme.

”Hai nu fă și tu pe nebunu! Drum bun și baftă cu femeia ceea a ta!”

Mașina a reintrat în trafic cu geamurile deschise. Greu de scos mirosul ăla, și mai greu de trecut peste povestea pe care tocmai o auzise. Vlad puse un best of Beck în player și dădu să accelereze, dar nu pentru mult timp pentru că se apropie de o trecere de pietoni din dreptul unei școli. La o frână mai puternică, coada de topor căzu de pe bancheta din spate între scaunele din față, lovindu-l pe Vlad peste mâna pe care o avea pe schimbător. În primă fază se sperie crezând că e fosta lui gagică, o tipă mică dar extrem de autoritară care îi aplica tratamente fizice când nu îi conveneau chestii.”Soy un perdedor / I’m a loser baby so why don’t you kill me?” ieșea din boxe și intra în inima lui când depășea satele, apropiindu-se vertiginos de destinație.

N. Georgescu

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtășesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediția Eminescu pe care am scos-o în 2012 (și pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari și late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe și nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări țin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca și necunoscute – și pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

EMINESCU ÎNTRE MĂTASE ȘI BORANGIC

Nu ştiu dacă reuşesc să cobor suficient de convingător din limbajul ştiinţific - ori dacă mai reuşesc să conving coborând din acest limbaj. Domeniul fiind cu totul nou, prima mea intenţie este pur şi simplu să atrag atenţia asupra lui. G. Călinescu spunea că noi suntem oarecum predestinaţi să-l avem pe Eminescu în două moduri. De o parte ar fi ceea ce criticul şi editorul numea pânzăriile de mătăsuri fine, hieratice, ale primelor forme - de cealaltă cămaşă de borangic, fină şi ea, dar imitaţie a mătăsii, cu flori desenate, puse cu mâna acolo unde în modelul originar erau naturale. Trebuie, zicea G. Călinescu, să ne mulţumim cu borangicul - iar mai departe, fiecare în parte să urce către pânza fină a poeziei eminesciene. El avea în vedere şi manuscrisele - dar şi ediţiile. O ediţie este munca de ani buni a unui îndrăgostit de Eminescu; nici un editor nu şi-ar permite (şi nu şi-a permis) să minimalizeze textul poetului. Şi cu toate acestea, scapă printre degete primele tipărituri şi atenţia se concentrează asupra manuscriselor. În plus, atenţia este deja fixată de normele scrierii, aici întrunindu-se consensul tuturor editorilor: Eminescu trebuie înţeles de toată lumea, trebuie editat cât mai simplu pentru că este poet naţional, deci aparţine tuturor straturilor societăţii. Simplificarea şi uniformizarea sunt imperative ce ţin de etica profesională.

Nimeni nu se întreabă, însă, de ce trebuie ca ceva de ordin naţional să fie ceva simplu şi uniform. Costumul lui Constantin Brâncoveanu are cele mai complicate înflorituri cu putinţă - şi totuşi este de ordin *naţional*, deşi nu toată lumea înţelege sensul pliurilor ori semnificaţia chenarelor florale. În privinţa textului eminescian, uniformizările şi simplificările seamănă prea mult cu un fel de lustruiri succesive cu pluşul reformelor ortografice. Dacă, de pildă, am accepta mărăcinişul şi chiar întortocherile textului eminescian aşa cum l-a vrut poetul, oare asta ar însemna că el nu mai este *naţional?* În fond, oare istoria este a noastră - ori noi suntem ai istoriei? Iată ce spune Eminescu însuşi în asemenea chestiuni: *„Nu cu fraze şi măguliri, nu cu garde naţionale de florile mărului se iubeşte şi se creşte naţia adevărată. Noi o iubim aşa cum este, cum a făcut-o Dumnezeu, cum a ajuns prin suferinţe seculare până în zilele noastre. O iubim sans phrases. Şi chiar dacă amintirea noastră ar pieri în umbra vremurilor şi s-ar şterge din memoria tuturor, tot pe aceeaşi cale a conservării naţionalităţii şi ţării vom stărui, fără a face în această supremă privire nici o concesie primejdioasă ideilor veacurilor. Cine în această privire nu e cu noi, e contra noastră".*

Nimeni nu spune că Eminescu este uşor; iată frazele de mai sus. Trebuie citit de două ori ca să-l înţelegi. E mai bine să-i tai cuvinte, virgule, să-l adaptezi la scrisul de azi? - Căci, să nu uităm sensul demersului nostru: despre *scriere* este vorba, iar *scrierea* e convenţie ce n-ar trebui schimbată atât de simplu, atât de des.

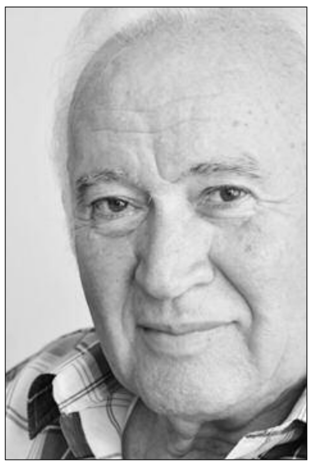
O ciudată intervenţie editorială în *Scrisoarea III*, v. 36. Ediţiile curente au: *„Toate se întind nainte-i...ca pe-un uriaş covor, / Vede ţară lângă ţară şi popor lângă popor - / Ca prin neguri alburie se strevăd şi se prefac / În întinsă-mpărăţie sub o umbră de copac."* Este cum visează Osman, primul sultan, viitorul imperiului său. *Convorbirile literare* şi *Timpul* sunt aici, concordante: *„Vede ţară lângă ţară, şi popor lângă popor / Ca prin neguri alburie se strevăd şi se prefac / În întinsă ×mpărăţie..."* Apostroful din urmă, fiind larg, cere pauză deci accent simbolic: *întiiinsă*. Asta n-ar fi nimic, însă de ce scot ediţiile virgula după *ţară*? Virgula eminesciană vrea să spună strict că *popoarele se prefac,* nu *ţările*! Ţările sunt entităţi, sunt forme (ca florile pe un covor), vezi şi mai jos, când sultanului: *„Astfel ţară după ţară drum de glorie-i deschid"*: ţările sunt ca nişte „ecluze"; oricum, nu se prefac, cum învăţăm noi. Ţara este sfântă la Eminescu, este zeiţă; popoarele, da, pot câştiga sentimentul imperial, se pot preface etc. Ezitarea, aici, este a lui Maiorescu: în prima ediţie pune punct şi virgulă, apoi scoate punctuaţia şi pune virgulă după vers (care virgulă va însemna în ediţiile de după el linia de pauză existentă). Cum lăsăm?

Şi tot la *Scrisoarea III* trebuie comentată acea scenă erotică de la început. Este vorba de versul 17, pe care Titu Maiorescu îl preia astfel: - *Las' să leg a mea viaţă de a ta. În braţu-mi vino, / Şi durerea mea devacuri cu durerea ta alino.* În ediţiile târzii Maiorescu chiar nuanţează: *În braţe-mi vino, / Şi durerea...* Aici, nici manuscrisul, nici *Convorbirile* şi nici *Timpul* nu are apostroful pentru persoana a II-a a imperativului. Textul din *Convorbiri literare* este : - *Las să leg a mea viaţă de a ta... În braţu-mi vino / Şi durerea mea de veacuri cu durerea ta alino...* Evident, sunt sensuri deosebite: în revistă zeiţa lasă, acceptă, concede – nu se roagă de sultan. Expresia *În braţu-mi vino* face aluzie la braţul victoriei care-l poartă pe cel ales prin bătălii, vezi iconografia aferentă consacrată. Sultanul va spune, mai jos, v.105 : *Şi, purtat de biruinţă , să mă'mpiedec de-un moşneag?* – unde iarăşi găsim o expresie consacrată, pusă între virgule (iarăşi scoase de Titu Maiorescu): *purtat de biruinţă* traduce grecescul *Nikeforos*: cel care poartă victoria, zeiţa biruinţei, Nike, îl poatrtă în braţul ei pe sultan. În *Scrisoarea III* zeiţa nu este lascivă, bolnavă de iubirea pentru un muritor, ci îi transmite primului sultan un ordin, o poruncă, destinul viitorului imperiu. Acest apostrof care a fost desfiinţat din scrierea limbii române la 1953 persistă tocmai în formele inadecvate.

Eminescu trebuie înţeles de toată lumea, trebuie editat cât mai simplu pentru că este poet naţional, deci aparţine tuturor straturilor societăţii. Simplificarea şi uniformizarea sunt imperative ce ţin de etica profesională.

N.G.

Petru Pistol

Diortosiri:

Motto-ul: „... că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Recurențe clasice

Când, în 1964, s-a rupt / s-a „descusut" cumva, ceva, din prietenia ruso-română, studenţii de la Litere din Bucureşti au fost adunaţi în sala de festivităţi a Facultăţii din Edgar Quinet.

Am avut surpriza atunci să ascultăm discursuri cu totul aparte: conferenţiarul şi diplomatul Valentin Lipatti ne-a destins – reţin – mărturisind, printre altele, cum eram „sfătuiţi" de prietenii mai buni în toate, sovieticii, să renunţăm în limba franceză la particula *de*, alura ei aristocratică contravenind valorilor proletare: deci Honoré Balzac şi nu Honoré *de* Balzac! L-am aplaudat şi pe tânărul asistent de socialism ştiinţific, Dan Marţian, îndrituit să dezvăluie mai mult din culisele politicii filo-sovietice.

Dezamăgirea am primit-o tocmai de la cel de la care aveam aşteptări majore: profesorul N.I.Barbu, şeful Catedrei de limbi clasice. În ocurenţa unor realităţi abrupte, de urgenţă a comunicării, Domnia Sa ne sfătuia, fără patos exploziv, să ne aplecăm cu atenţie asupra scriitorilor antici, să dăm ascultare învăţăturii transmise de clasicismul greco-roman. Dacă noi, studenţii de la *clasice*, concedam că, totuşi, nu erau cuvinte deşarte sfaturile profesorului, ne-clasiciştilor le cădeau „pe dos", exces pedagogic inoportun, trimitere neinspirată *hic et nunc* la buchisirea slovelor latineşti.

La o jumătate de secol după, când istoria are nevoie din nou – ca şi atunci şi de când se ştie – de sfaturi, găsesc un (destul de) tânăr specialist în *istoria gândirii politice*, încredinţându-i pe studenţi că „ideile au consecinţe practice şi că ei trebuie să-l studieze şi pe Cicero (...) pentru faptul că Cicero şi Seneca au o relevanţă particulară pentru opţiunile noastre zilnice" (Aurelian Crăiuţu, „Teoria şi practica moderaţiei", în *Vorba rămâne*, Adevărul Holding, 2018, p. 148.)

Cicero devine astfel contemporanul nostru, purtătorul nostru de cuvânt. Dorinţa lui este ca fiinţa umană să înţeleagă condiţia veritabilă a vieţii: pacea este preferabilă războiului, legea stă împotriva forţei, puterea civilă este mai presus de puterea armelor (*Cedant arma togae, cedat laurea linguae*, „Armele să cedeze togii, iar triumfurile elocvenţei", Cicero, *De consulatu meo*). Să nu căutăm însă „faguri de miere" numai „în gura lui Platon", căci la „alese grăiri" au acces şi adepţii armelor. Iată-l pe Cezar dedicându-i lui Cicero tratatul său *Despre analogie*: „Ai descoperit toate bogăţiile elocinţei şi te-ai folosit cel dintâi de ele. Pentru aceasta ai binemeritat numele de roman şi cinsteşti patria. Ai obţinut cea mai frumoasă dintre glorii şi un triumf mai vrednic decât al tuturor generalilor, căci mai bun lucru este să lărgeşti cuprinderea minţii decât să extinzi limitele imperiului". Iar alăturat comentariul clasicistului modern Gaston Boissier: „Pentru un scriitor, omagiu mai delicat nici că se putea, venind din partea unui biruitor cum era Cezar" (*Cicero şi prietenii săi*, Editura Univers, Bucureşti, 1977, p.228).

Florin Logreșteanu

CELEBRITATEA NU SE OBȚINE FĂRĂ RISCURI...

Am comandat la tipografia care-mi tipărea de obicei plachetele de versuri 50 de cărți de vizită... Cu datele personale complete... Plus o precizare – ideea mea – în chenarul în care ar fi trebuit să fie înscrisă profesia: INFRACTOR... Nu ziarist, nu poet, ca de obicei... Niki m-a bătut ușurel pe umăr: „Începi să ai idei, băiete!... Bravo!... Știam eu cu cine pot colabora pentru ineditul meu film...”

proză

Fostul meu coleg de clasă, în urmă cu aproape zece ani, la Liceul Metropolitan, mi-a scris pe e-mail rânduri emoționante. Primele trei făceau referire la prietenia noastră din anii de școală. O rememorare nostalgică și un preludiu la reînnodarea vechii relații. După absolvirea școlii medii, ne ignorasem... Următoarele două rânduri aminteau de marile noastre ambiții: el, să devină regizor de film, eu, poet de anvergură europeană... Reușisem deocamdată să ne înscriem pe coordonatele carierelor visate, dar până la atingerea reputației dorite, drumul era și lung și imprevizibil; ceva asemănător cu șoselele noastre naționale: presărate cu nebănuite surprize asfaltice...

Urma mesajul central, destul de ambiguu, după părerea mea: descoperise modalitatea sigură de a ne câștiga rapid celebritatea... Cum ?... Nu detalia... Îmi propunea o întâlnire la vechiul bar în care petrecusem frumoase momente adolescentine: *La doi melci*... În josul paginii, cu litere de-o șchioapă, mărturisea crezul lui artistic: *Festina lente! Nu trebuie să dai buzna ca să-ți atingi ținta !*... N-am prea înțeles...

În ziua și la ora fixate, am pătruns în barul cu pricina, copleșit de emoție. Aici se născuseră visurile noastre adolescentine; aici, astăzi, voi afla modalitatea de-a mă împlini... L-am descoperit pe prietenul meu, Niki Laur, la ultima măsuță din local, savurând o cafea și o țigare de foi. De fapt, m-a descoperit el pe mine, fiindcă s-a ridicat și mi-a venit în întâmpinare. Ne-am îmbrățișat și amândoi am lăsat să ne înmugurească în ochi două lacrimi.

„Dumnezeule, Ronald, dar ce bine arăți! m-a flatat, ținându-mă de mână. Ai rămas neschimbat...”

L-am suspectat de lipsă de sinceritate. Totdeauna am fost un individ tuciuriu, cu trăsături de maimuțică – indiferent specia -, costeliv și înălțime sub medie – un *chibrit* -, cum mi se spunea în liceu... Ne-am așezat și prietenul meu a făcut un semn energic către băiatul de la bar. Imediat, acesta ateriză lângă masa noastră cu două cupe mari pline ochi cu băutură de o culoare îndoielnică.

„Hai, amintește-ți! mă îmbie Niki. Băutura noastră, pe vremuri... Un cocteil din două măsuri rom, una de gin și una din suc de fructe...”

„Parcă îi ziceam altfel, mi-a căzut fisa. Carcalete, nu cocteil...”

„Ei, s-au mai schimbat mentalitățile, zâmbi, îngăduitor, Niki. Carcalete... Într-adevăr... Ce vremuri!... Să norocim...”

Pe urmă, au urmat spovedaniile... Niki studiase regie de film, ajunsese regizor, dar nu unul de elită – dezamăgirea lui. Eu eram scriitor, trei volume de versuri care nu făcuseră gaură-n cer și lucram la o obscură revistă dâmbovițeană care-și propunea în fiecare an să falimenteze, dar nu reușea. Niciodată nu întrunea acordul majorității redactorilor; alt eșec...

„Ei bine, ridică tonul prietenul meu, sugerând că se hotărâse să treacă la subiect. Avem deja o vârstă, Ronald, nu mai putem rămâne înțeleniți într-un sol care nu ni se potrivește. Trebuie s-o luăm din loc!...”

„Încotro?” am întrebat, timid.

„În sus! a tunat Niki, izbind cu podul palmei tăblia mesei, riscând să risipească picături bune din cupele cu carcalete... Ne-am născut să zburăm, nu să lâncezim pe drumuri bătătorite...”

„De acord! l-am susținut, entuziasmat. Aspir spre o poezie...”

M-a întrerupt, lovind din nou masa. I-am anticipat reacția și am strâns cupa în palmă. Niki s-a liniștit brusc, apelând numai la un zâmbet ironic:

„Poezie!... Trăim alte timpuri, fratele meu... Astăzi... Poezie-sărăcie, film de lung metraj-avantaj...”

Simțeam că are dreptate, dar nu bănuiam ce rol voi avea în povestea pe care încă nu mi-o spusese... Cum m-aș fi putut impune eu în afara lirismului?... Eram poet de când mă știam, deși... Să trec pe proză sau dramă?... Drama nu mă ispitea, chiar dacă una dintre conotațiile ei îmi cam sufla în ceafă... Nu i-am dat replica, așteptând să-mi detalieze planul la care se gândise...

„Te implic într-un film, Ronald, și-a dat drumul la gură... Filmul te va face celebru... Bineînțeles și pe mine, în calitate de regizor...”

Eu, actor de cinema?... Dumnezeule!... Nu numai că nu-mi recunoșteam calități în acest domeniu, dar nu mai vizionasem spectacole cinematografice de ani buni. Or, Niki Laur se considera un regizor modern. Cu siguranță, nu se gândise la soarta mea de poet veșnic aspirant la statutul de geniu... I-am mărturisit în cuvinte puține dar ferme că nu mă recunosc într-o astfel de ipostază... Rămân poetul ce speră să intre în grațiile muzelor... A râs:

„Dragul meu, între artele frumoase, poezia se află astăzi pe topogan. Nu te poți preface că nu cunoști realitatea în dezonoranta ei dimensiune. Regina artelor, poezia, este astăzi în comă. Va mierli-o, nicio șansă să supraviețuiască într-o lume opacă...”

Și, deși începusem să plâng, a continuat în aceeași notă:

„Vrei să mori odată cu ea ?... Numele tău trebuie să aspire spre culmi... Să cucerească marele public... Știi la fel de bine ca mine că astăzi poezia nu-ți mai oferă nicio șansă...”

Lungi momente de tăcere. Au fost înlocuite cupele goale cu altele noi. Băutura a rămas aceeași... După un timp, Niki a revenit la subiectul lăsat în suspensie:

„Și nici filmul”, a adăugat sec.

„Poftim ?... Nu înțelegeam... Spuneai că filmul...”

„Aici am vrut să ajung, mă preveni regizorul. Nu mai merge cu filme de duzină... Variații pe aceeași temă... Simțeam că mă sufoc sub mulțimea șabloanelor... Și atunci... Și atunci a înmugurit în mintea mea ideea genială... Am adăpat-o săptămâni, luni de zile... Mai ales în nopțile albe... Ți-am zis: mă simțeam fără aer... În sfârșit... Am descoperit soluția celebrității... Tu, ca artist, eu, ca regizor... Mă asculți ?...”

Bănuia că adormisem cu paharul de carcalete în mână... I-am confirmat.

„Ascultă-mă atent, nu mă întrerupe... Revelația nu s-a cimentat, nu s-a cristalizat deocamdată, dar trăiește vie în mintea mea... Te rog să nu pui întrebări decât la sfârșit...”

I-am făcut pe voie... Mi-a spus că va trebui să joc rolul unui infractor; ajuns, în cele din urmă, proscris... Fără să-i cer permisiunea, l-am întrerupt:

„Nimic extraordinar, dragă Niki. Sunt mii de pelicule cu acest subiect. Ce importanță are să arunci într-o oală cu ciorbă un cartof în plus?...”

Comparația nu i-a venit bine, dar s-a abținut să mă certe... Mi-a explicat cu calm în ce va consta originalitatea scenariului său: urma să comit infracțiunile pe viu, în stradă, în baruri, instituții publice și alte locații pe care le vom stabili împreună. În timp ce-mi voi juca rolul, echipa lui de filmare se va afla la locul potrivit ca să înregistreze totul.

„Autenticitate, dragă Ronald, asta vreau de la filmul meu. Nu scene imaginate, ci cât se poate de reale...”

„Și crezi... Și crezi..., am început să mă bâlbâi... Autoritățile nu vor acționa ?... Voi ajunge mai devreme sau mai târziu la pârnaie... Merit asta, chiar după un rol autentic ?...”

„Celebritatea cere sacrificii, dragă Ronald, m-a avertizat prietenul meu. Autenticitatea de care ți-am vorbit... Acțiuni infracționale reale, nu macheate pe platourile de filmare...”

Transpiram abundent. Ezitam... Nu-l puteam refuza dintr-o dată. Ca poet, nu încercasem niciodată să depășesc modelele; să evit teme, idei și imagini devenite deja modă poetică. Și cu ce rezultat ?... Eram numai un poet cvasianonim, redactor la o revistă cvasinecunoscută... Abia după a treia cupă cu carcalete mi-am revenit. Ideea lui Niki Laur mi se părea chiar ingenioasă.

„Și mai e ceva, m-a prevenit. Ține-te bine!... Ca să nu rămâi, Doamne ferește, anonim, să nu ajungi pe lista infractorilor neidentificați, vei oferi victimelor cartea ta de vizită; cu nume, prenume, adresă, un număr de telefon...”

„Vorbești serios? am început să visez. Câtă autenticitate la un infractor... Niki, ești genial!” am exclamat; entuziasmul meu devenise debordant.

„Ei, acum intuiești, scumpule, calea spre celebritate ?... Gândește-te: câți infractori procedează astfel?... Niciunul... Nu se autodenunță în urma unei eventuale crize rebele de conștiință... Or, tu oferi pur și simplu victimelor cartea ta de vizită... Să reclame ele, dacă au încredere în organele abilitate; și timp să meargă la poliție să dea declarații... Cu siguranță, o vor face. Tu, în schimb...”

Nu mă mai gândeam la repercusiuni. De un asemenea rol, *pe viu*, n-aveam știre să fi existat; și nici publicul spectator... În cinematografie, totul este imaginat; pus în scenă pe platourile de filmare... Am acceptat...

Mi-a fost foarte greu la început. Inconvenientul principal: eram un om educat, incapabil să fac rău unei muște. Nu m-am certat niciodată cu vecinii iar pe drumurile publice nu mi-am apostrofat partenerii de trafic care mă sâcâiau... Și dintr-o dată... Infractor!... Un risc imens... Simțind că șovăi, Niki Laur îmi amintea că o fac pentru celebritatea mea. Destul îmi pierdusem timpul cu poezia... Iar celebritatea impune niște riscuri, evident...

Am comandat la tipografia care-mi tipărea de obicei plachetele de versuri 50 de cărți de vizită... Cu datele personale complete... Plus o precizare – ideea mea – în chenarul în care ar fi trebuit să fie înscrisă profesia: *INFRACTOR*... Nu ziarist, nu poet, ca de obicei... Niki m-a bătut ușurel pe umăr:

„Începi să ai idei, băiete!... Bravo!... Știam eu cu cine pot colabora pentru ineditul meu film...”

Mi-am pus totuși în gând să nu risc prea mult. N-am să devalizez, de pildă, o bancă; sau o fundație umanitară; o biserică, un post de jandarmerie; și alte obiective de acest gen... Niki Laur n-a fost însă de acord cu evitarea riscurilor prea mari:

„Celebritatea presupune riscuri majore, mi-a explicat. De felul celor pe care ai gândit să le eviți. N-ai să ajungi niciodată infractor celebru – chiar și numai în film - șterpelind, în piață, câteva mere; sau o pungă de zahăr dintr-un butic. Se va crede c-ai făcut-o de foame, câți n-o fac ?... Te vor lăsa liber, după ce-ți vor aplica, cel mult, un șut în dos... Nu, gândește-te la lucruri mai serioase!...”

Să nu lungesc povestea... Mi-am făcut un plan cu obiective bine stabilite, cu termene – zilnic - și ore de acțiune – în plină zi, nu noaptea, ca orice infractor de rând...

Primul pas în numele celebrității: intru într-o farmacie, fără cagulă și înarmat cu o foarfecă de tăiat via, procurată din târg. În urma mea, la o distanță aproximativă, echipa de filmare, condusă de prietenul meu regizor, își face datoria cât se poate de profesionist. Nu-mi fac iluzii. Știu că la un eventual eșec al meu, se va retrage discret, evitând complicații inutile... Pătrund precipitat în incintă, îmbrâncesc pe cei câțiva indivizi care formaseră un rând →

Ion Nete

FLASHBACK

Mi se înecaseră toate corăbiile. Coborât din norii prin care plutisem, făcându-mi tot felul de planuri, mă văd nevoit să mă îndrept spre singurul reazim de la care trăgeam nădejde să aflu o soluţie. Semn că lucrurile nu stăteau bine de loc, începusem să-mi croiesc o pastorală de adio, semnată Ion al Urosii. Primele versuri potrivite sunând aşa: Înainte de-o fi să mor, am câteva învăţuri, mamă, cu tine să le măsor.

Indirect, o învinovăţeam că dădusem greş în viaţă datorită felului în care mă crescuse. Năzbâtia cea mai mare fiind respingerea de la examenul dat la facultatea muncitorească de ziaristică. Ajunsesem de pomină, pentru că de la înfiinţarea facultăţii nu se întâmplase să mai aibă un candidat care să nu reuşească. Nici nu mi-am dat seama când am intrat în Ursoaia. Tot ticluiam versuri, ca să-mi duc pastorala, cu păsurile care mă apăsau, mai departe. Deşi episodul cu vorbitul în somn jucase un rol decisiv în rămânerea de dinafara porţilor facultăţii, nu am reşit să-l încheg în versuri.

Ajuns în faţa porţii, o deschid, ca de obicei, zgâlţâind-o din ţâţâni. Să se vadă cât sunt de amărât. Nu aveam la îndemână un buzdugan, ca zmeul din poveste, aşa că, mi-am zis să-mi anunţ sosirea printr-un zdrăngănit îndelung. Îngrijorat, observ că după zgomotul făcut de mine nu are loc nicio mişcare prin bătătura casei. Furios, m-apuc să tropăi, călcând soldăţeşte cărămizile puse de cărarea întinsă din poartă până-n pragul pridvorului. Da, nici de data asta nu se întâmplă nimic. Stăruie, aceeaşi linişte de mormânt. Trântesc şi mai tare portiţa de la grădină, uitând că abia atârnă în balamalele aproape desprinse de latura gardului în paragină. Nici ţipenie de om.

Fiind înserat de-a binelea, îmi piere pofta de grozăvii. Intru la bănuieli. Şi, chiar, în acel moment, se aud bătăile clopotului de la biserică. Ding-dangul, prelung ca un bocet, mă trăsneşte în moalele capului.

Trage, a mort, tresar, nu cumva s-o fi întâmplat ceva cu Dodanica? Aşa se obişnuise lumea să-i spună mamei. Gândul unei întâmplări posibile, a făcut ca un fior, pur şi simplu, să-mi înmoaie genunchii. La moartea cuiva, clopotul se trage, prelung, a jale, mi-a trecut prin minte, deşi habar nu aveam cum se petrece de-adevăratele, la astfel de momente nu prea îmi stătuse gândul. Pe atunci, eram sigur de veşnicie...

Inima îmi sfârâia, c-ntârziasem, pierzând timpul cu încropirea pastoralei prin care îmi închipuiam că am să schimb turnura neplăcută a lucrurilor cu care mă confruntam de la primii paşi în viaţă. Faptul că n-aveam s-o mai văd vreodată pe Dodanica m-a cutremurat. Absenţa ei însemna că-şi ţinuse făgăduiala, cu care mă tot ameninţa, de câte ori eram neascultător, că are să se ducă „la ghial", adică, la cimitir, unde o aşteaptă liniştea. M-apropii de uşă şi fără să trag de ivăr, să văd dacă e încuiată, o izbesc, furios, cu piciorul. Bufnitura surdă mi s-a repetat, haotic, în auz. Pe prispă, n-aveam pat, că să pot mânea peste noapte. Aşa că, înaintez, pâş, pâş, ca atunci când vroiam să mă strecor neobservat, deschid uşa şi, bâjbâind prin întuneric, ajung în odaia mea. Din picioare, mă las să cad pe spate, de-a latul patului. Fără suflare. Lumea nu mai avea niciun sens pentru mine. Tocmai când eram la un pas să mă pierd într-o visare bezmetică, dau de velinţele suluite, la capătul patului. Aşa cum mi le pregătea Dodanica, de fiecare dată, aşteptându-mi sosirea. Inima a prins a bâcâi. Parcă pompa sângele de care avea nevoie corpul aflat pe punctul de a devei cadavru. Încet, încet, am simţit că se înteţeşte licărul speranţei aprinse în adâncul pieptului. Aprind la iuţeală lampa şi colind, din odaie în odaie, apoi, o aşez în geamul dinspre drum. Să-i pot vedea lumina de afară, pentru că, între timp, am ieşit în pridvor. Stând, acolo, prin poarta întredeschisă văd cum îşi face loc o mogâldeaţă, cocoşată sub povara unei legături de lemne de cel puţin trei ori mai mare decât ea.

Na, fir-al al limonit să fie, c-ajunsă înaintea mea, s-a mustrat, amărâtă, că timpul poate trece mai iute decât îşi închipuia. Învârtindu-se, s-a împleticit, de parcă uitase unde să aranjeze vreascurile. Lângă tocător sau rezemate de gard. În sfârşit, oţărâtă, îşi descarcă păsul: uscăturile, mumă, se cam împuţinaseră şi de încep ploile, n-am cum mai urca, în crâng. Că, la pădurea din valea Grădiştii, fără car şi boi, nici nu poate fi vorba să mă duc ...

Bombănea, ca şi cum ar fi descântat în jurul tocătorului, fără a cugeta să se apropie de uşa casei, pe care m-aşteptasem s-o găsesc, larg, deschisă. Ca, în cadrul ei, Dodanica să-mi apară în întâmpinare, deşi, după veştile pe care i le aduceam, nu prea eram tocmai cel mai îndrăgit mesager ...

Doamne, acelea au fost cele mai grele clipe prin care am trecut. Dintr-odată, am luat cunoştinţă nu numai de existenţa morţii, dar cum te poate lovi în ce ai mai drag. A fost pentru prima dată când am simţit că nu i-aş supravieţui lipsei şi aş fi dat orice, numai să ştiu c-am să-i mai ascult scornelile pe care era în stare să le îndruge până la ziuă, despre cele petrecute, din timpuri străvechi, pe valea Ursoii. Nu mi-ar fi păsat dacă, pentru vestea rea pe care i-o aduceam, mă blestema, cum avea obiceiul sau avea să se răzbune, muştruluindu-mă, după care să spună, a înseninare, asta-i, fir-ar a limonită de viaţă. Aş fi primit, bucuros, orice afurisenie mi-ar fi adresat, i-aş fi ascultat, supus, şi un potop de ocări, mulţumit că nu se întâmplase, aşa, cum bănuisem, să pornească „la ghial", amânând, pe altă dată, înduplecarea lui Dumnezeu s-o ia de pe faţa pământului că nu mai poate îndura păcătoşeniile care o usucă de vie...

Păcătoşeniile, bineînţeles, mi se datorau mie, cel care, în schimbul lor, eram miruit cu afurisenia unui „fir-ai, tu, al limonit să fii", de care nu mi-am putut da seama de era numai o formă dosită de blestem sau, chiar, un alint din alea mai deocheate ...

→ şi, ajuns la casa de taxat, vâr foarfeca sub privirile îngrozite ale farmacistei şi rostesc, involuntar, ameninţarea devenită clasică: *BANII SAU VIAŢA !...* Limbaj de lemn, îmi dau seama, dar nu-mi pregătisem din timp altceva... Femeia ţipă, cade pe spate, facilitându-mi prima reuşită de infractor: smulg cele câteva bancnote aflate în casa de bani, zvârl pe tejghea, la vedere, propria carte de vizită şi mă arunc, prin mulţimea stupefiată, pe uşă, în stradă. Mă fac repede nevăzut, cu echipa de filmare a prietenului meu, după mine. În dreptul barului *La doi melci*, ne regăsim oarecum uşuraţi şi plini de speranţă pentru ceea ce va urma...

„Excelent!... Ai geniu!... mă gratulează Niki Laur. Ai obţinut deja, după prima infracţiune, ceea ce nu ţi-a reuşit cu amărâta aia de poezie!..."

Nu mai gâfâi, ritmul cardiac îmi revine la normal, în timp ce Niki încearcă să-mi explice că urcuşul nostru spre dobândirea celebrităţii este abia la început şi-mi oferă, drept recompensă, un sfat:

„Nu te duce acasă. Caraliii sunt deja pe urmele tale..."

„De unde ştii..." intru în panică.

„Cum de unde ?... Cartea de vizită... Cred că deja ţi-au înconjurat locuinţa... Am şi primele semnale de la băieţii mei trimişi să filmeze acolo. Caraliii încă nu s-au prins că nu sunt fotoreporterii unei televiziuni, ci realizatorii unei pelicule de excepţie... Nimic imaginat, totul pe viu..."

În reuşita următoarelor infracţiuni, m-am comportat cu stăpânire de sine şi înţelepciune, adăugând acţiunilor mele şi puţină agresivitate: l-am pălmuit pe salariatul unei pompe de benzină care urla după ajutor după ce l-am uşurat de bani şi i-am răsturnat casa de marcat; la la o primărie de sector, am vandalizat biroul primarului, împrăştiind cu picioarele scaune, mese şi aruncând o sticlă cu benzină într-un fişet cu hârţoage, după care le-am dat foc; am intrat într-o şcoală şi l-am bătut măr pe directorul uluit că-i confisc cataloagele sub privirile profesorilor înmărmuriţi; un taximetrist a păţit-o cam la fel... Am reuşit în cele trei zile de activitate infracţională neostoită şi alte acte de huliganism. Victimile primeau, în schimb, cartea mea de vizită. Niki şi echipa lui filmau. Poliţia dispusese – mă ţinea la curent prietenul meu – în jurul casei mele, două cordoane de mascaţi. Mă întrebam, ironic, de câţi angajaţi ar fi avut nevoie dacă, să zicem, locuiam într-un bloc-turn?... În tot acest timp, domiciliul meu fusese stabilit într-o casă de vacanţă, pe malul lacului Snagov. Strategic, îmi explica Niki. Organele de poliţie nu-şi vor imagina că un infractor de talia mea îşi va oferi şi ceasuri de relaxare, în plus:

„Bănuieşti ce bine dă chestia asta la public? îmi spunea. Voi exagera un pic scenele pentru a obţine un efect special. De pildă, fiecare poliţist şi jandarm va avea agăţată de reverul hainei cartea ta de vizită; să nu uite, eventual, datele tale personale pe care, fie vorba între noi, ar fi trebuit să le reţină mental... Chiar îmi pare rău că nu ne-am gândit şi la o fotografie a infractorului... Adică, a ta..."

Am continuat aşa, îmbătat de succes, mai mult de-o săptămână. Televiziunile ţineau publicul conectat la tot ce realizam peste zi, în orele de maximă audienţă. Ingeniozitatea cu cartea de vizită era speculată din plin. Niciun infractor din lume nu recursese la aşa-ceva... Este adevărat că eram şi nedreptăţit. Comentatori de proastă inspiraţie – în opinia lui Niki – bănuiau că oferisem urmăritorilor mei piste false şi cereau autorităţilor să lărgească aria de investigare.

„Este în dezvantajul nostru să ţi se minimalizeze rolul de infractor, se lamenta prietenul meu. Pierd şi eu, ca regizor, şi tu, ca viitor star de cinema... Să-i ia dracul de comentatori, trebuie să grăbim finalizarea filmului..."

În a doua săptămână, spre sfârşit, Niki Laur a oprit filmările. În opinia lui, capodopera cinematografică devenise deja certitudine. Se născuse, trăia... Vorba lui: facem film de lung metraj, nu serial... Destul !...

A urmat o perioadă în care nu s-a mai întâmplat nimic, din partea mea. Televiziunile au intrat în alertă: infractorul în serie a dispărut din oraş; probabil şi din ţară. Instituţiile abilitate să-l propească se dovedesc ineficiente. Trebuie dat în urmărire generală; în ţară şi în străinătate... Isteria la posturile TV atinsese cote alarmante...

După o jumătate de an... Primesc un mesaj de la bunul meu prieten, regizorul de succes, Niki Laur:

„Iubite Ronald, ai devenit star de cinema, aşa cum am anticipat. Am primit semnale de la specialişti credibili că filmul nostru va avea un imens succes de public. Originalitatea viziunii regizorale şi jocul actorului protagonist..."; şi alte aprecieri de acest fel...

În final, o precizare seacă:

"Premiera va avea loc peste două zile, la cinematograful... Păcat că nu poţi fi în sală... Dar se televizează... Se dă pe post, în direct... Fă tot posibilul să vezi filmul..."

Ceea ce am şi reuşit să fac, chiar dacă, deocamdată, din dosul gratiilor...

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Schimbul simbolic dintre Eu şi Celălalt în proza lui Nicolae Prelipceanu

Cărţile lui Nicolae Prelipceau, în genere, oricât ne-am feri de tonul apodictic al judecăţii de situare, specific spiritului critic (care lui însă, din pudoare, îi displace instinctiv; treaba dumisale!), sunt în realitate o scară interioară de urcat şi coborât “viaţa altuia” – cum se exprimă d-sa undeva – spre a se elibera la modul cel mai onest de toţi şi de toate...

Când scrii de vreo 50-60 de ani, fiindcă altfel nu e chip, în aproape toate genurile literare, ca Nicolae Prelipceanu, este imposibil ca poezia şi proza ta, de pildă, să nu treacă printr-un subtil proces de difuziune osmotică şi transformare scalară, să nu semene, la o adică, (sau chiar să devină) *un teatru de altă natură*. Conştinentizat pe toate palierele ca un fenomen de autoreferinţă, “teatrul” ăsta s-a impus cu încetul pentru un Nicolae Prelipceanu, la maturitate, cu puterea unui adevărat proiect estetic. *Simularea* fenomenală şi stadiul oglinzii care o încorporează sunt avataruri obligatorii, în proiectul de care vorbeam, ale naşterii, în spaţiu şi timp, identităţii individuale; transformaţii prin care ideile şi jocurile lor cu mai multe strategii sunt percepute ca succedanee ale realelor. Analogiile, cu tot cortegiul lor de inferenţe insolite, pentru care Prelipceanu manifestă o adevărată fascinaţie, îl conduc întotdeauna pe autorul *Scării interioare* spre citirea, descoperirea şi înglobarea sau asumarea universului *celuilalt* de către *sine,* moment în care, cum ar spune Lacan, realitatea şi iluzia (artei) fie se identifică, coexistă, fie se disjung. În *Teatru mut*, una dintre cele mai strălucite secvenţe ale volumului acum discutat: *Roman sub acoperire*, dacă nu cea mai plină de idei directoare, în spiritul celor mai sus amintite, însă cu o estompă severă ce ţine de instinctul creatorului autentic, “comentatorul” regiei *spectacolului de oglinzi*, *întuneric şi puţină lumină*, “spectacol al vieţii lui şi al vieţii în general”, arată, lărgind perspectiva, că lucrurile astea ar trebui convenit că nu se petrec neapărat pe scenă şi nu neapărat în teatru; “se întâmplă unde se întâmplă să fiu *eu* (s.n) purtat de o fugă de mine şi de idei, prin oraşe străine sau cunoscute, acolo fără oglinzi, dar cu aceeaşi dorinţă stabilă de a schimba chipurile oamenilor, ale bărbaţilor şi mai ales ale femeilor, spre a o găsi pe aceea pe care un altul, din paginile astea, o caută şi – eu ştiu asta – n-o va găsi”. Hârşit de litere şi clipe, dar mai ales perpetuu fascinat de bosa literaturii adevărate şi a livrescului implicit (literatura se naşte din literatură, spunea pe bună dreptate Borges), pentru Nicolae Prelipceanu, universul oglinzii şi actul teatral la care apelează constant, ca un opioman dependent, pentru a-şi potenţa însuşirile creaţiilor literare, constituie instrumentele de predilecţie prin care face posibil jocul alterităţii dintre existent şi neant, dintre grotesc şi splendoare, dintre similitudine şi denaturare, dintre adevăr şi minciună, dintre identitate şi diversitate, dintre *Eu şi Celălalt*.

Pe de altă parte, pentru a reveni la pasagera noastră distingere iniţială cu privire la genuri (o separaţie absolut falsă când vine vorba de fruntariile literaturii moderne) “publicistica” pe care Nicolae Prelipceanu o face, cu voluptate, de o viaţă, cu greu o mai poţi separa de actul artisitic înfăptuit cu skepsis, ea fiind nu o dată, ca să spun astfel, imaginea “picturii opace” a buchetului de ochiul-şarpelui din spatele lucrurilor... Ironică, sagace, corozivă, permanent în linia întâi, însă totdeauna melioristă, acest gen de scriere închide în sine perfecta expresie a unei exemplare conştiinţe literare, devenită la acest creator o marcă efectivă. În 2011, Nicolae Prelipceanu publica la Editura Institutul European o culegere de articole, apărute mai întâi în presa de prima linie (*România liberă*), intitulată – iar titlul spune totul despre genul sarcastic al aparenţelor literare (!!!) ale lumii în care trăim - *Odioseea*. Cu texte precum *Tâmpitopole, Copiaţi, băieţi, numai copiaţi*, *Universitatea de piaţă*, şi nu numai, Nicolae Prelipceanu onorează şi conferă genului de scriere cu viaţa cea mai fugace o valabilitate morală pertinentă, în stare, chiar în vârf de criză şi deturnare maladivă a ductului specific, să îl recredibilizeze şi re-aducă în matca “scrijelită” de atâtea condeie celebre (Brunea-Fox, Teodorescu-Branişte, Geo Bogza...). O pleiadă de publicişti celebri, în orice caz, formaţi şi afirmaţi mai întâi ori consecutiv ca *scriitori de prima mână*. Vreau să subliniez, fără să exagerez cu nimic, că orice scriere a autorului nostru, fie ea oricât de conjuncturală (însă cazurile de acest gen sunt rarissime), trădează automat nu numai “gheara leului”, dar şi un respect pentru cuvântul scris, rar întâlnit, mai ales în ziua de astăzi. Cărţile lui Nicolae Prelipceau, în genere, oricât ne-am feri de tonul apodictic al judecăţii de situare, specific spiritului critic (care lui însă, din pudoare, îi displace instinctiv; treaba dumisale!), sunt în realitate o scară interioară de urcat şi coborât “viaţa altuia” – cum se exprimă d-sa undeva – spre a se elibera la modul cel mai onest de toţi şi de toate... Trădările, delaţiunea, pierderea iluziilor, singurătatea (*cherchez la femme*!), trecerea ireparabilă a timpului, soarta cărţilor, păienjenişul cărării pierdute a amintirilor şi reduta memoriei (ea însăşi “personaj”), regresia spre vârstele de mult uitate, căderile de umoare şi angoasa bătrâneţii ori meditaţia supra morţii sunt tot atâtea teme şi subiecte ale prozei scurte de ultima oră a lui Nicolae Prelipceanu, un *legato* diegetic, dacă vrem, al imaginaţiei *creatorului de nimic* (voi reveni asupra conceptului, pus în circulaţie pentru prima data de Flaubert), susţinând executia subtilă a unui adevărat *roman sub acoperire*. Planul ascuns al tramei acestuia, îl constituie, fără dubiu, povestea vieţii celui care în 1973 debuta în genul prozei scurte cu *Vara unui fost campion de pian*, lucrare asumată în mod cât se poate de tranşant de autorul-narator de serviciu, angajat în prezentul scrierii, mare degustător, în acelaşi timp, după cum îl trădează la fiecare pas conceptul textual şi ideoselectorii specifici, de scenarii meta şi teatru modern. “Atunci am înţeles, monologhează el, ca personaj plasat fără să vrea (vai!) pe orbita avangardei unui experiment teatral: oglinda imensă era formată de fapt din două oglinzi, aşezate spate în spate, care aveau, practicate în ele, în fiecare, nişte ferestre. La început fuseseră astfel aşezate încât să-şi acopere reciproc ferestrele, dar între timp fuseseră mişcate, încât acum ne puteam vedea şi unii pe alţii, cei de pe un versant cu cei de pe celălalt. Desigur, numai câţiva dintre cei de pe un versant şi câţiva dintre cei de pe celălalt versant. Dar era greu să-ţi mai dai seama, aşa cum apăream acum, unii cu feţele deformate urât alături de unii cărora oglinda le corectase trăsăturile până în pragul perfecţiunii. Dar cum le corectase oglinda trăsăturile? Că ei se vedeau în direct, în timp real, ca să vorbim în limbaj de televiziune, în faţa noastră. Ceea ce înseamnă că lucrarea oglinzii dura şi se intorcea spre cel asupra căruia se exercitase, îl făcea în realitate mai frumos, în orice caz, altfel? Sau, poate, era o nouă iluzie optică, de lungă durată, care mă făcuse să cred în ferestrele practicate în oglindă, în cele două oglinzi aşezate spate-n spate la lupta cu noi, şi de fapt nu-i vedeam deloc pe cei de dincolo, ci doar că sensul deformărilor se schimba în unele cazuri, rămânând neschimbat în altele.

Trecuse mult timp de când peretele imens coborâse între noi. Eram cu toţii alţii acum, nimeni nu se gândea să plece, când peste oglindă, peste a noastră cel puţin, nu ştiu ce era pe partea cealaltă, între timp ferestrele se închiseseră, a coborât un cearşaf alb, imens şi el, acoperind totul, ca să nu ne mai vedem. Priveam spre cearşaful opac şi nu mai vedeam, într-adevăr, nimic, nici pe versantul acesta, nici pe versantul celălalt (*Teatru mut*)”.

Depăşind faza unor astfel de translări, ce-şi au farmecul şi rostul lor programatic în crearea *legato*(ului) diegetic (însă nu excludem de aici, eventual, nici repugnaţia faţă de amprenta factice a unui post-modernism de circumstanţă), trebuie spus că nervul conceptual fundamental al prozei lui Nicolae Prelipceanu rămâne unul foarte ataşat, precum, bunăoară, la Kafka sau Eugen Ionesco, de o anume categorie de insolit. Asediat de cotidian, cu toate grozăviile şi demiterile lui de demnitate şi onoare pe scara condiţiei umane, scriitorul încearcă să expună în felul său şi să explice, folosind şarja grotescă şi absurdul, inexplicabilul. În *Simfonia de iarnă* (aluzie simbolică încă din titlu probabil la vremurile când instrumentiştii Orchestrei “Statului Palmă Barbăcot” cântau în paltoane), la una din serile ediţiei numărul 33 a Festivalului Enescu de la Bucureşti, dirijorul Burt Mandour (*Kurt Mansur?)* are neplăcuta surpriză da a nu putea ataca nici măcar prima notă, cu orchestra, a simfoniei, deorece un individ pătrunde pe scenă şi îi apucă vârful baghetei, căruia apoi nu îi mai dă drumul din mână! Scena de un grotesc nebun, cu dirijorul trăgând de baghetă şi cu celălalt nelăsând-o din mână, are darul de a compromite, citez, “unanimitatea iniţială; acum fiecare striga în legea lui, ce-i trecea prin cap, se întrebau în gura mare cine-i ăsta, cum a ajuns nebunul în sala de concerte...”. Şi comentariul spectatorului-narator: “Vorba vine de concerte, că aia era şi a rămas (*Sala Palatului*, n.n.) nimic mai mult decât sala de congrese a lui Ceauşescu şi poporul ne omoară viitorul... Aici unanimitate fusese mereu, la bătăi din palme şi la urale, iar izbucnirea ulterioară, singura, când fiecare strigase cu totul altceva decât ce se aştepta de la el, nu se petrecuse aici”. Dezvoltarea ulterioară a textului, devine interesantă nu atat prin gestul *deux ex machina* al unei “necunoscute” care îl scoate pe martor intempestiv din sală, ci, mai ales, prin *happy-end*(ul) straniu petrecut pe scenă, care îl lasă într-un final de-a dreptul mască pe bietul intrus... Altfel spus, într-o logică ubuescă, pe scena aceea dintr-o ţară *Departe-Undeva*, partizanii celor două tabere, încăierate mai devreme, se potoliseră acum ca prin minune; “suflătorii îi dăruieseră scandalagiului un corn englez, ce bun ar fi fost în simfonia profesorului Udrea a lui Sebastian dinainte de «Jurnal»! Asta îi liniştise (pe instrumentişti), dar, ce e şi mai ciudat e că îi liniştise şi pe ei (pe spectatori), acum îşi strângeau mâinile în modul cel mai călduros, bravo, bravo, de parcă simfonia, nu a lui Udrea, ci cea de iarnă, ar fi fost magistral interpretată”. O notă de largheţe aparte aş acorda autorului pentru frumoasa şi atât de neaşteptata relată livrescă privind “Jurnalul“ lui Sebastian, nu mai puţin pentru dezgroparea din uitarea imediată a celebrei soprane americane Julia Migens, excepţionala interpretă din filmul muzical *Carmen*, prezentă şi ea, în urmă cu mulţi ani, în cadrul Festivalului Enescu, la Bucureşti.

La fel de insolită (aici monstruosul “gândac” al lui Kafka este invocat cât se poate de abrupt) este şi canavaua textului intitulat ***Jos***. Abordând dintr-o fină perspectivă autobiografică soarta cărţilor (mai mult sau mai puţin actuale, mai mult sau mai puţin valoroase, “condamnate (multe) la uitare şi

moarte": *"în virtutea nu se ştie cărei legi, pentru nu se ştie ce vini, probabil imaginare, că în jurul cărţilor, vedeţi dumneavoastră, proliferează imaginaţia şi asta e bolnavă, naşte monştri"*), prieteni buni sau mai puţin buni care ne scriu, ne însoţesc şi ne înrăuresc existenţa, ba chiar ne şi ucid aici pe pământ, Nicolae Prelipceanu introduce în final o viziune bazică şi parabolică, în spiritul celui mai găunos "trăirism" al societăţii de consum actuale, asupra acestui "pervers agent de distrucţie a lumii". Autosechestrat şi făcând în ultimul timp corp comun, în adâncul subsol unde le depozitase o viaţă, cu "cărţile condamnate la uitare şi moarte", nărăvitul lor iubitor identifică, la adăpostul zidului protector pe care ele i-l oferă, magnitudinea spaimei trăite acolo sus de insul fără însuşiri, îngăimând, complet cutremurat, vrute şi nevrute "despre un fel de gândac uriaş care se născuse în boxa mea, din cauza unor cărţi duse şi lăsate de capul lor, fără supraveghere. O mirare a tuturor colocatarilor că există cineva care poate ţine atâtea cărţi, fie şi în subsol, la ce bun, de ce, domnule doamnă? Ce să faci cu ele, cu toate cărţile astea care, uite, în plus, îţi aduc pe cap gândaci şi sigur şi alte lighioane vizibile şi invizibile. N-ar fi mai bine să ne scăpăm noi de ele, cât se mai poate că pe urmăăă... şi se priveau unii pe alţii cu subînţeles. Finalmente s-a alcătuit şi un comando, hotărât să termine odată cu toate astea, cu nesiguranţa care le venea de jos, de la cărţi, auzi, dom'le, să-l transforme pe bietul om în gândac, dar e monstruos, e intolerabil într-o lume civilizată, europeană... Doar că n-au reuşit să deschidă uşa, nici s-o spargă n-au reuşit, cărţile deveniseră un fel de bloc de beton, sau un gândac uriaş, care se opunea şi era mai puternic decât ei. Atunci au luat hotărârea să zidească încăperea aceea şi să uite de ea pentru totdeauna, iar urmaşii lor, care vor mai locui casa asta nici să nu mai ştie că acolo a fost o boxă, în care au fost depuse cândva cărţi...".

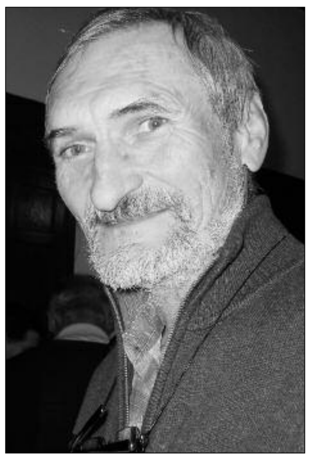
Nimic nu lipseşte instinctului genuin ori instrumentarului dobândit al scrisului acestui autor, de la "auzul absolut", simţul perfect al limbii ori frazarea fluentă şi fericită, până la rafinamentele de glanţ lingvistic şi joc al ambiguităţii textuale, în stare să creeze din nimic dublul virtual al realităţii, pentru ca el să se exprime cu maximă generozitate în tot cuprinsul şi largul lui. Bine timbrat, alert, modern, plin de idei, astăzi când *stadiul video* a luat locul *stadiului oglinzii*, după cum o spune atât de tranşant Baudrillard undeva, scrisul domnului Prelipceanu afişează, pe de altă parte, un polimorfism absolut seducător. Dincolo de câteva teme predilecte, de care am amintit aici în treacăt şi care, desigur, nu au cum să-i schimbe natura, el poate cristaliza într-o diversitate de forme. O schiţă, precum cea intitulată *Bârnoi*, foarte pe gustul unui confrate mai tânăr, trimite lejer la lustrul cuminte al prozei lui Cehov şi la "arhaismul" literaturii de început a lui Sadoveanu, spre exemplu, pentru ca nişte "înscenări" cum ar fi cele intitulate *O seară, probabil ultima, la Teatrul Miic* , *...surprins de ploaie* sau *Teatrul mut* ne pot aminti până la un punct – de ce nu? – proza unui John Fowles inspirată de experimentalismul regiei de teatru a unui Stanislavski sau Meisner. Şi, *en passant*, un accent necesar: pasiunea constantă a acestui autor pentru posibilităţile, statutul de altă natură şi mirajul teatrului. De altminteri, deloc întâmplător, volumul pe care îl discut debutează cu o preteriţiune fatală, ca să spun aşa: *"N-am mai fost la teatru de multă vreme"!* Trec în zbor de pasăre, fără să mai fac vreo trimitere, peste uşoarele sedimente borgesiene, eventual, din *Cartea cu ceas*, sau textul complet epurat de orice scorii literare, denumit *Trăieşti*? (o formă ideală, condensată în sine până aproape de imaterial...), care, ce pot fi altceva decât tot atâtea manifestări ale libertăţii de expresie şi supremei bucurii a creaţiei din nimic?

Am promis mai sus că voi reveni asupra conceptului de *creator de/din nimic* la Nicolae Prelipceanu, supremul pariu şi starea de încordare exemplară a puterilor creatoare ale unui romancier, potrivit lui Falubert. Ei bine, deşi în mare, aşa cum am mai spus, prozele domnului Prelipceanu compun, precum un vitraliu, din bucăţi divers colorate şi bine asamblate, un adevărat *roman autobiografic* (încluzând nu numai atâtea "istorii" ale devenirii personale, dar şi calamitatea istoriei epocii celei mai groteşti din toată existenţa noastră pe care ele se profilează), "romanul" ăsta este în aceeaşi măsură unul împlinit şi inventat din substanţa şi părelnicia nimicului fabulos care ne înconjoară, din acest humus prisoselnic în care orice sămânţă conceptuală sau lest rodeşte şi poate fi folosit cu chibzuinţă ca material de construcţie. În el pot fi descoperite, de aceea, pentru ochiul atent, şi infraurmele scrisului lui Proust, Borges şi Kafka, spre exemplu, şi ceva din fascinaţia autorului, la tinereţe, pentru colecţia de ziare a domnului Urzică, şi sentimentele lui amestecate pentru bătrânul poet şi pictor, academician Edmond Vandercammen, vizitat la Bruxelles tocmai când sta cu pachetele de cărţi, care-l însoţiseră toată viaţa, gata să le predea bibliotecii Academiei de acolo... Şi multe şi mărunte altele, dar la fel de importante, care-i trec prin minte şi îl obsedează până le găseşte raţiunea şi le conferă demnitatea literei.

Roman sub acoperire de Nicolae Prelipceanu, o carte excelentă de proză, gâlgâind de originalitate şi, desigur, un autor aflat la apogeul creaţiei sale... Anii nu aleargă niciodată degeaba pentru adevăraţii profesionişti. *Chacun est artisan de sa bonne fortune.*

P.S. Nicolae Prelipceanu, *Roman sub acoperire,* Ed. Cartea Românească, 2018

Lucian Gruia

Strada Lăcustei

Puţine autoare au dedicat volume de versuri străzilor oraşului natal sau în care locuiesc. Cunosc trei cazuri: Ileana Roman a scris despre străzile din oraşul Drobeta Turnu Severin (*Angoasele de-a-ndoasele*, Ed. Prier, Drobeta Turnu Severin, 2012), franţuzoaica Linda Bastide a dedicat o carte străzilor din carierul parizian Montmartre (*13 paşi pe pavajele albastre din Montmartre*, Ed. Confluenţe, traducere în limba română de Elisabeta Bogăţan) şi Mircea Florin Şandru, considerat poetul oraşului Bucureşti.

Constantin Brâncuşi a suprapus pestre structura oraşului Târgu-Jiu, matricea rurală a Hobiţei sale natale, prin *Ansamblul monumental* compus din: *Masa tăcerii* (masa ţărănească de acasă), *Poarta sărutului* (poarta gospodăriei) şi *Coloana fără sfârşit* (stâlpul de pridvor care, în concepţia tradiţională ţărănească susţine cerul întruchipat de plafonul casei).

Victoria Milescu suprapune străzile Bucureştiului (oraşul de adopţiune) peste structura oaşului natal, Brăila.

Străzile Victoriei Milescu sunt străzi vechi, personificate, sau mai noi, cum e Bulevardul Uverturii pe care locuieşte, străzi nostalgice, spălate de ploaie ca o abluţiune, o stradă este traversată printre maşini de o bătrână cu moartea pe urmele ei. În sfârşit, poeta se identifică chiar cu strada generică: „Strada cu boli fără speranţă/ fără interdicţii la adicţia iubirii/ strada pe care scuipi versuri nemuritoare/ fără să o priveşti în ochi/ sunt eu..." (*Rezistă până mâine*).

Oraşul natal rămâne aşezat în centrul lumii în amintirea sângelui: „În oraşul naşterii mele/ ocrotindu-mă cu bune şi rele/ până la capătul vieţii/ oraşul meu dulce ca mierea salcâmilor/ umbrind casele cu perdele dantelate, vara/ oraşul meu ca sarea-an bucate" (*Am crezut că voi locui*).

Şi totuşi, autoarea ajunge la Bucureşti. Aici o urmăresc apele moarte ale oraşului, ale fluviului Dunărea care ia vieţile pescarilor şi care o obsedează prin chemări spre extinţie. Gaston Bachelard în *Reveriile apei*, ne povesteşte despre aceste ape malefice. Iată ce afirmă poeta: „Mi-am schimbat numele/ mi-am renegat rudele/ dar ea mă urmăreşte mereu/ îi simt palma lichidă pe gât/ cătuşele şerpilor mocirloşi pe gleznă/ valul ei tulbure îmi astupă gura/ cu morţii ei frumoşi, încă fumegând/ ţigară de la ţigară/ ea vine pe urmele mele/ intră în casele pe care le părăsesc pe rând/ cu cizme de cauciuc hidoase şi grele/ vine pe urmele mele/ încet, bombănind, mi le şterge." (*Apa oraşului meu*)

Dar dragostea răbufneşte nestăvilită, ca şi poezia, schimbând starea sufletească a autoarei: „Împiedică-te de mine/ cazi peste mine, aplatizează-mă, îneacă-mă/ croieşte din mine jivine/ acvatice şi atavice/ monstruoase, misterioase/ (...)/ dinamitează-mă, dizolvă-mă/ fă din mine o Hiroşimă, un Nagasaki/ nu mă tem de nimic/ (...)/ nu-mi pasă că nu mai există loc pe pământ/ să mă ascund de tine, iubire..." (*Încă liberă I*) Şi despre poezie: „Nimeni nu mă va opri să te urmez/ până-n bolgiile iadului/ până dincolo de fiinţă şi nefiinţă/ (...)/ nimeni nu mă va opri să te urmez, poezie..." (*Încă liberă II*)

Viaţa e un spectacol shakespearian anost şi tragic: „Joc în piesa unui diletant/ joc într-o piesă de duzină/ dar sala e mereu plină/ spectatorii vin să vadă o moarte veridică/ sub ghilotină/ înnebuniţi de gustul şi mirosul sângelui/ revărsându-se-n valuri din scenă" (*Adevăr într-un act*).

Titlul volumului vine de la povestea lăcustelor femele care îşi înghit partenerii masculi după împerechere: „O lăcustă/ înghite strada/ plină de alte lăcuste/ printre care şi eu/ mereu/ deghizată în om." (*Strada Lăcustei*)

Poezia Victoriei Milescu reprezintă o lumină pentru cititorii însinguraţi şi o pâine caldă pentru îngeri: „Cuvintele/ ca pe vreascuri uscate/ le aprind/ flacăra lor să o vadă de departe/ cei rătăciţi pe mare/ cei pierduţi printre zile fericite/ cei ce mai cred în minuni/ scânteile să urce în cerul rece/ spre îngerii înfriguraţi/ privind spre pământ/ vor spune:/ să mergem acolo/ e cald, e lumină, cineva/ ne aşteaptă/ cu o pâine abia scoasă din cuptor..." (*Pâinea cuvintelor*)

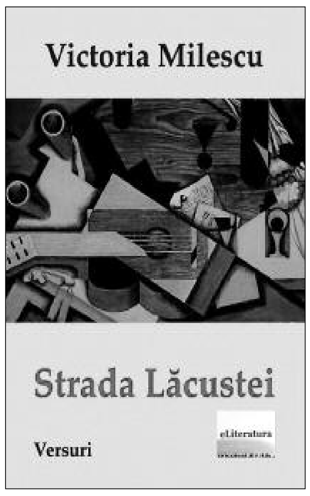
Victoria Milescu scrie o poezie lucidă, inteligentă aspră dar caldă, umanistă.

Întrucât îşi îmbracă sentimentele în forme conceptuale, îmi pare că ea lucrează ca un sculptor care îşi toarnă lucrările în bronz, matriţele eliminând accidentalul. Astfel formele plastice se esenţializează.

Volumul se încheie cu poemul *Sunet continuu* în care se petrece o ninsoare apocaliptică nu numai cu fulgi de zăpadă dar şi cu singurătăţi, bucurii şi spaime, cu muzică şi pietre scumpe, cu poezie, moarte şi supravieţuire, rămânând marile întrebări nerezolvate: „ninge şi nu am răspuns la marile înrebări:/ Ce este viaţa?/ Ce este moartea?/ Ce este iubirea?/ Ce este poezia?/ Ultima întrebare mi-a pus-o un poet consacrat, premiat/ nici el nu ştia ce este poezia..."

Nici eu nu am putut răspunde, în această prezentare, la întrebarea: ce este poezia Victoriei Milescu.

Victoria Milescu scrie o poezie lucidă, inteligentă aspră dar caldă, umanistă. Întrucât îşi îmbracă sentimentele în forme conceptuale, îmi pare că ea lucrează ca un sculptor care îşi toarnă lucrările în bronz, matriţele eliminând accidentalul. Astfel formele plastice se esenţializează.

cronici

Mioara Bahna

Poezia ca un buton pe care scrie *Escape* – George G. Asztalos: *Liber poezionist*

Dacă, în planul conținutului, poetul transpune în versuri momente de viață în pagini ce amintesc tehnica jurnalului sau a notelor de călătorie în țări exotice, unde nu poate să eludeze din amintiri lumea de acasă, cu problemele ei, majoritatea secrete ale lui Polișinel, la nivelul expresiei, textul este colocvial tot timpul, cu intruziuni ale argoticului și ale jargonului, deseori.

cronici

Plecând în ***zbor deasupra unui cuib de cruci***, George G. Asztalos, cel ce se proclamă ***Liber poezionist*** (Ed. Grinta Cluj-Napoca, 2018), punând cel mai adesea strai ludic versului, o reiterare a românescului ancestral ***haz de necaz***, aduce, și prin volumul de față, o poezie fundamental gravă, fiindcă poetul ia tot timpul în serios existența, ale cărei evenimente le percepe, de fiecare dată, ca fiind, în egală măsură, ale celorlalți, dar și ale lui, într-o tentativă conștient sisifică de ameliorare a cât mai mult din ceea ce, generic, numim ***rău***, cu o sinceritate și o determinare creatoare care-i sunt imanențe, într-o epocă (nu prima, dar nici ultima) care face o cruntă confuzie a valorilor...

Începând cu titlul, continuând cu subtitlul (***Poeme de dincolo. De dragoste***) și cu ***Mottor***-ul (***Libertatea e atunci dragii mei când nu mai avem nimic, dar avem poezie.***), poetul pare a-și afirma, indirect, neafilierea la vreo mișcare / orientare literară – în pofida încadrărilor criticii (neoavangardist, se zice, de pildă) – cu excepția infrarealismului declarat, etalând în poezie propria Imago Mundi, creată prin remodelarea și redefinirea unor componente ale realității, cărora le adaugă deveniri, transformări, situări ale semenilor de o parte sau de alta a vreunei baricade care fracturează societatea, lumea, cu nume schimbat, în funcție de moment, încât perspectiva lirică trece de la observarea concretului la reflecție, materializată deseori aforistic: ***prea des singurătatea nu e decât o reacție deplasată / a dependenței de așa-zisa comunicare de consimțăminte / și alte combinații / luate grămadă /și duse la individualizat*** sau: ... ***a fi singur nu e nici pe departe o tragedie /a fi singur e o binecuvântare un privilegiu /a fi singur e a realiza că ai scăpat întreg în sfârșit / e singurul mediu în care povestea merge mai departe***... Ori: ***Religia caută adevărul de ieri / Știința definiția de mâine / Și doar poezia simte realitatea de aici și acum***

Demersul liric etalează o percepție a realității declanșată simbolic de ***un Crăciun criminal***, al cărui corolar aparent, la scara întregului mecanism social, ar fi ***faptele de larme ale revoluției***, un fel de acțiune de epurare a lumii imediate ori, mai degrabă, o promisiune în direcția amintită, care, în plan individual, are drept corespondent endemic, de pildă, nebunia iubitei internate ***la deraiați***, emblematică pentru lumea românească, alături de care gestul răsturnării datelor concretului constituie, paradoxal, numai una dintre formele-i salutare de manifestare***: m-am dus cu un*** *pachet de flori* ***și un*** *buchet de dulciuri* ***/ și am vizitat-o / era ușor lividă și legată de pat / nu i-am spus o vorbă am ținut-o strâns de mână /am simțit cum revine la viață cum se face bine / și n-a trebuit să moară nimeni***...

O cauză a unei asemenea atitudini lirice este dezabuzarea incurabilă, indusă de viață în întregul ei, care-l determină pe poet să-i reevalueze multe dintre preceptele ori reperele inatacabile, prin tradiție, pentru cei mai mulți. ***Arbeit macht Frei***, spre exemplu, proverbul transformat în lozincă a Germaniei naziste, pusă la intrarea în lagăre, poate fi citit ca o sugestie, în context, a posibilității de a identifica lumea cu un imens lagăr – ori, măcar, un *pat al lui Procust* –, unde ființa umană, de mică, este modelată sau deformată, fiindcă între educația din școală și viață nu este doar o prăpastie, ci o diferență ca între joacă și război: ***Profesorii ne-au vândut de vii dragii de ei / Știm ca pe apă scârbele alea de cărți și ne jucăm în voie / Ce nu știm e că / Realitatea e o armată de culcați – salturi înainte.*** În plus, are ***surmenajul ei. / de beton încins.***

În consecință, singurătatea (și chiar singularitatea), ca expresie sau ca premisă a dramatismului condiției omului contemporan, vinovat fără vină prin raportare la existență în general, dar și paradoxala izolare profilactică de ceilalți, concomitent cu dorința de a fi, totuși, scoși din această stare (***Ne ridicăm ziduri și ziduri / Să ne împrejmuim respirația etanș / Ca să ne apere și să ne-ascundă libertatea***) constituie unele dintre temele poeziei lui G.G. Asztalos, pe care nu le formulează revanșard, ci, cumva, cu un amestec de duioșie, bună-cuviință, timiditate, resemnare (când, de exemplu***, ajuns acasă. acolo unde alint nicăierea. cu acest nume. / îmi iau ridurile de pe frunte în palme. și cujet. / dimineața eram bucuros de stres. acum amărât de destindere. / lumea e rapidă și rece. / asta și mănânc desigur. /ceva rapid și rece. în rest / țigări și filme. la care mi se taie filmul. de oboseală. / se face noapte în odihna firii dincolo de gânduri. //visez o porcărie plăcută.***). La acestea se adaugă, între alte puncte de plecare pentru poezie, libertatea și nebunia, dragostea (***vanitatea dragostei***), ***ApocaLipse. De normalitate***, terorismul, Estul și Vestul, a căror armonizare este doar *fata morgana*..., de fapt, viața ca ***un pui de curcă beată***, fiindcă, până la urmă, ***Toate se întâmplă cu un motiv desigur.***

Totuși, chiar dacă lumea este asemenea unui univers concentraționar, poezia lui George G. Asztalos, unde aceasta se reflectă, are mereu prospețime, fiindcă poetul spune tranșant – și mereu ludic – ce crede despre semeni (***Nu mi-au plăcut niciodată separatiștii*** – și mesajul nu e un enunț oarecare!), astfel că versurile sale când mustesc de viață, când par aproape testamentare, sintetizând ceea ce destinul i-a oferit lui, dar și celorlalți și, concomitent, căutând (utopic) să-i salveze pe alții spre a nu repeta erori până la urmă înrobitoare: ***Nu vă separaţi dragii mei şi nu staţi / Prea mult împreună / Bucuria e rară şi doar pentru Noi / Aveţi respect egal atât pentru adunare / Cât şi pentru spaţiul privat...***

În plus, trecând la meditație, de la observarea lucidă a realității, poetul apare ca un temerar căutător al locului ***unde se duc cuvintele frânte***, convins că ***Da, apa şi aerul sunt pretutindeni ca şi proştii de altfel / Lucrurile astea te înfioară doar o dată / Şi pe urmă le asimilezi ca pe ceva obişnuit***. Şi nu este doar cazul realităţii româneşti, ci de peste tot (stare de fapt pentru care îl trage, de pildă, la răspundere pe posibilul interlocutor, căruia i se adresează: ***mylordule euroemigrantule***) şi de oricând (***încă de la Cain***), drept care poetul înșiră „progrese" ale evoluției, amintind de ravagiile ***celei mai demente ciume bubonice***, de ***hoarde de mutanți schizoizi*** care ***au tăbărât în lume*** / ***să vâneze lihniți un drept apaș pe vremea când nimeni*** / ***nu auzise nici în vise de furt legal de genocid de sclavie***, și conchizând că omenirea și-a ***construit civilizația pe crimă***. Pornind de la astfel de premise, poetul își ia drept sarcină să protesteze împotriva unui asemenea statu-quo, asumându-și rolul de purtător de cuvânt al tuturor, în context aducând și situația imigrației din Europa de azi, când remarcă, spre exemplu, că e ***dur să fii sirian...*** ori când contemplă ***mahalaua Europei la apelul de seară***

Poetul panoramează, prin urmare, lumea actuală și îi reliefează sarcastic hibele, de la aspecte mărunte, banale, ce-i privesc pe oamenii mărunți, și până la comportamentul reprezentanților de la vârful piramidei globale: ***fundamentele lumii sunt solide / dacă unul din presupuşii ei lideri ca Donald Trump / ne asigură că „Belgia e un oraş frumos" // băi deci fii atent / alegi să te conducă proştii şi pe urmă ai pretenţii / de jandarm al planetei...***

Uneori, experiența proprie, în flash-uri narative, devine ipoteză pentru o dezbatere la care poetul îl cheamă pe potențialul cititor, într-un scenariu care are mereu aceeași miză, aceea de a contribui la asanarea perimetrului vital al omului: ***uite nu-mi găsisem de lucru / de un an şi mai bine mai bine / de atât nici nu se putea / când am găsit***..., mai ales când se află în ***praful șantierului*** / (...) / ***din țara cu laptele și mierea muncii rupte / știți voi unde...*** În același timp, din perspectiva unui prezent dezabuzant, omul privește înapoi, cu nostalgie, spre timpul de aur al copilăriei, când ***noi și vrăbiile eram fericirea dilie și năzdrăvană a lumii***. Dintr-un asemenea sâmbure reconstruindu-și lumea, constată că ***există doar o duminică de luni restu-s nişte poveşti /de adormit furtuni /iar diferenţa între zile e doar aia că fiecare e altă duminică /în altă zi deşi pare aceeaşi.*** Și, spre a întregi imaginea lumii pe care o cutreieră cu gândul și cu fapta, către finalul volumului, își face prezența și oniricul, în ***Amor omnia veni vidi vinci.***

Într-o lume globalizată, prin urmare, deși omul este cetățean al planetei, din entuziasm sau de nevoie (***Prăvăliți grămadă de-un jind și-o ambiție /Am sărit să ne împrăștiem prin lume / Să-i bâzâim dement toate minunățiile***), rămâne, totuși, atașat de locurile natale, oriunde și oricât de precare ar fi datele ce le compun, iar luciditatea îi rămâne aliată celui ce contemplă totul, încât poate vedea că ***e bine al dracului de rău fratele meu /în țara lui omor pe roze în care te odihneşti pe roate / în care nu e năcăjeală și suspin // e ca pe malurile Babilonului ne plângem bucuriile duse*** și, panoramând noul pământ al făgăduinței sau eldorado-ul contemporan, îi fixează alte câteva dintre componentele definitorii, într-un fel de sui-generis doină de înstrăinare: ***e fain clasa mijlocie își duce pruncii în cărucioare turbo /și stă cuminte la locul ei cu bilet /clasa avuților nu se mai deranjează /să te stropșească discret cu jeepul /și clasa cerșetorilor are minimul necesar /nu mai moare să-ți ceară nimic /nu se coboară vere să te implore / (...) /ar mai fi o grămadă de spus dar pe scurt așa /e locul unde libertatea ți se poreclește duminică /în sfârşit ziua în care /poţi face orice ai amânat o săptămână un an o viaţă /dar tu nu ştii pe ce chetrii să pui mâna /pe poezie pe sticlă sau pe rufe murdare.*** Concluzia fusese anticipată încă prin titlul-ipoteză al acestui ***Poem cu mult bine câți turci la Rovine***, fiindcă nici preţul plătit ce cei ce pleacă departe nu este ocolit de poet: ***în timp ce voi citiți abătuţi acestea / eu și cu tine am mai ratat un an departe de prieteni /departe de proprii copii propria mamă și pentru ce /pentru biserica lui bolnavă de ban în plus /pentru avantajul derizoriu de a avea un loc al tău /care să-ți ungă sufletul cu o libertate îndoielnică.***

Dacă, în planul conținutului, poetul transpune în versuri momente de viață în pagini ce amintesc tehnica jurnalului sau a notelor de călătorie în țări exotice, unde nu poate să eludeze din amintiri lumea de acasă, cu problemele ei, majoritatea secrete ale lui Polișinel, la nivelul expresiei, textul este colocvial tot timpul, cu intruziuni ale argoticului și ale jargonului, deseori.

În plan stilistic, oximoronic, vorbind, de pildă, de ***drăcii angelice***, de ***șampanie de fructe de îngeri beți***, de ***minunea mea dulce de venin*** ori ironizând subtil scrisul facil / dulceag – ***Iubesc să suspin e un leșin divin*** –, trecând și pe la periferie – ***Șucar de vai și amar***; ***când ești rupt în șanț și e-te al dracu' / nici șanțu' nu mai e acolo / te-a lăsat și el în amăreala ta*** –, G. G. Asztalos creează, cu aceste mijloace, o panoramă a simțirii contemporane, cu inerentele ei înălțimi și prăpăstii, păstrând continuu în adânc o amărăciune pe care caută să o escamoteze, prin ludic, cel mai adesea, și mărturisindu-și tristețea ori resemnarea de a-și fi singurul sprijin și singurul reper: ***Cred doar în mâinile mele şi alea / Nu sunt infailibile mai pot greşi /Nu sunt bătute în cuie / Şi printre altele /Nu îmi servesc nici mie /Tot adevărul.***

Un alt aspect remarcabil în poezia lui G.G. Asztalos, este tendința de a demola mituri, plecând de la confruntarea acestora cu evidența realității, drept care, vocea textuală concluzionează: ***nu dragii mei frumusețea nu va salva nimic.*** Cât privește dragostea – și ea un mit –, într-un poem, introspectiv, constată-mărturisește: ***desigur că o femeie bună /e rău de aflat/dar la mine e furtună de zăpadă /la ecuator /nu ştiu să apreciez o zi /liniştită de vară //fac bine şi le găsesc mereu pe alea rele //sunt ca orbul acela voluntar /care o ia /şontâc pe întuneric /curios ce-o să-l oprească /dar ea nicăieri***... Și, tot la acest capitol, cu toate că opinează: ***eu vă spun că nu există răspuns definitiv nicăieri***, despre cum iubesc poeții, simulând unisciența, conchide: ***Dar nu vă îndrăgostiți de poeți spun femeile /ei doar pretind că oau te iubesc / dar ceea ce iubesc de fapt e să scrie / despre minunea că sunt îndrăgostiți!*** Dar femeia suscită, firește, la rândul ei, atenția poetului, fiindcă ***Femeia e prin natura ei neştiută / Ca şi căile Domnului / Întotdeauna e mai bine să o crezi / Decât să te pună dracu să o cercetezi.*** ⟶

Viorel Nica

O izbutită încercare de autoreprezentare confesivă

Cu toate că-i rodul unor impresionante cercetări de bibliotecă şi de arhivă (pe care scrupulosul autor american de origine vietnameză le trece meticulos în revistă în finala rubrică de „mulţumiri" a cărţii sale), ficţiunea confesivă *Simpatizantul* (apărută în 2015, tradusă din engleză în română de Tatiana Dragomir, publicată de Editura Art în 2017) de Viet Thanh Nguyen are un caracter mai degrabă voit, trăit, participativ decât livresc, documentaristic, arhivistic. Semn că priceputul, relaxatul, jovialul ei creator se pricepe să lase impresia că a elaborat-o în virtutea unei măiestrii constitutive, pe care îşi dă silinţa s-o estompeze, să n-o facă defel vizibilă de teamă să n-o pună cumva în contradicţie cu conţinutul ei dramatic, câtuşi de puţin veleitar, strident, pompieristic; din lăuntrul căreia ne transmite mesajul unei remarcabile stăpâniri de sine, al unei integrale controlări a materialului înfăţişat din varii perspective, al bucuriei de a nara cu volubilitate fenomenală, într-o notă lejeră, o seamă de lucruri de mult mai multe ori crispate, tensionante decât degajate, atrăgătoare.

Cu o francheţe demnă de admirat naratorul (care preferă să rămână anonim) ne mărturiseşte că e „un spion, un agent sub acoperire, o fantomă, un om cu două feţe".

Aflat în serviciul Generalului proamerican în momentul retragerii americanilor din Vietnamul cucerit de comunişti, el a asistat (din postura agentului „unui regim opresiv") la abandonarea ţării sale de către cele mai înalte autorităţi, a decis să fie, să se comporte „democratic şi reprezentativ", şi-a dovedit „competenţa în nenumărate rânduri". După evacuare s-a despărţit de prieteni, s-a îndreptat spre aeroportul din Saigon, s-a îmbarcat pe un avion Hercules. La puţin timp după decolare, aparatul de zbor a explodat. Reîmbarcându-se pe un alt avion, norocosul, picarescul supravieţuitor a ajuns în tabăra de refugiaţi de la Guam.

Ulterior s-a mutat într-o altă tabără din San Diego (California) unde a beneficiat de „un curs riguros de pregătire intensivă, în scopul deprinderii culturii americane". În anul 1975, cu ajutorul fostului său profesor Hammer a obţinut „o slujbă în cadrul catedrei de Studii Orientale" (din Los Angeles). Ca simplu slujbaş universitar, exilatul cu gradul de căpitan în serviciile secrete s-a străduit să nu facă „prea mult zgomot", a trăit „ca un sclav", din limitatul ajutor social, a fost „tot timpul chinuit de insomnie", a experenţiat amorul liber cu Sofia Mori, secretara seducătoare, chit că mai în vârstă decât el, a luat parte la omorârea maiorului bănuit de trădare (eveniment ce l-a tulburat profund), ţinuse permanent legătura cu agentul revoluţionar-comunist Man, un fost coleg şi prieten de liceu, aflat la Paris. Devenit „american în toată regula, cu carnet de conducere, cu card de asigurări sociale şi cu permis de străin rezident", şi-a dat silinţa să vorbească engleza impecabil, a devenit efemer scenarist şi consultant la Hollywood, punând accentul pe autenticitate, pe individualitate, confruntându-se curajos cu mercantila industrie cinematografică, înclinată să-şi manifeste „lipsa de fineţe din punct de vedere cultural", apărând realismul viguros, credibilitatea sporită, nu s-a dat niciodată înapoi din faţa unei provocări sau a unei oportunităţi", se înfuria ori de câte ori îşi aducea aminte că nu era decât un bastard nenorocit (după cum i se sugerase adesea în copilăria frustrantă). Deplasându-se în Filipine (cu ocazia turnării filmului de inspiraţie vietnameză *Cătunul*, al cărui consultant cu spirit critic era), a sesizat că se afla „într-o ţară al cărei gât slăbănog se afla sub papucul unui dictator" de dreapta, s-a simţit demoralizat întâlnind acolo „mii de zdrenţăroşi, compatrioţi" de-ai săi „care fugiseră din ţară" spre a nu cădea victime comuniştilor resentimentari, şi-a pierdut siguranţa de sine, s-a pomenit „bolnav de dor de casă". Pe măsură ce participa la filmarea Cătunului, a conştientizat faptul că filmul ca atare nu era artă pură, ci „modul prin care America încerca să slăbească rezistenţa restului lumii", impunându-şi modelul cultural triumfalist, supraestimat, că (în ceea ce-l privea) eşuase în a reprezenta realitatea vietnameză în autenticitatea sa, deoarece mijloacele de reprezentare erau în mâinile celor ce plăteau întregul travaliu cinematografic. În urma unui incident petrecut pe platoul de filmare, s-a trezit într-un spital din Manila unde a fost copleşit de sentimentul că „din pereţii aceia albi începea să curgă trecutul" bântuitor, amintindu-i de anchetarea Omului cu ceasul, a teroristului ce „nu se putuse reprezenta singur", ci pe care îl reprezentase el, anchetatorul aflat în slujba statului respectiv, ostil oricărei tentative de autoreprezentare legitime. Externându-se s-a întors la Los Angeles, l-a vizitat pe Generalul devenit (sub ingenioasă şi rentabilă acoperire) proprietarul unui restaurant mic-burghez, s-a simţit mai mult decât oricând un dezrădăcinat (în pofida faptului că se afla în „marele creuzet care era America" multiculturală, democratică) nevoit, condamnat să se învârtească mereu în acelaşi cerc, a constatat că „resentimentul e un bun antidot pentru amărăciune", şi-a dat seama că întâmpina enorme dificultăţi de adaptare.

În timp ce o revizita pe domnişoara Sofia Mori, l-a redescoperit (la ea acasă) pe Sonny – un fost coleg de facultate – „ca partener nedorit în acest complicat ménage a trois" devenind gelos din cale afară. Agent dublu fiind, a continuat să-şi informeze sursa din Paris (aflată în slujba puterii comuniste vietnameze) despre tot ce se întâmpla mai important în deschisul, liberul său câmp de activitate american, păstrându-şi cu străşnicie secretul pe care îl deţinea şi care constituia chiar raţiunea sa de a fi. Aparent a rămas loial Generalului cu vederi politice anticomuniste, care începuse să-şi pregătească, într-un regim clandestin, trupele contrarevoluţionare necesare recuperării poziţiei în Vietnamul ajuns la cheremul comuniştilor tiranici. Abordând-o pe Lang, independenta, feminista fată a generalului, a sesizat că „bărbaţii nu posedă nici o armă echivalentă decolteului femeilor", a identificat-o uşor ca fiinţă care „nu ezita să spună ceea ce gândea", s-a lăsat vrăjit de prezenţa-i atât de plăcută şi de înviorătoare, a curtat-o insistent, străduindu-se să-i fie pe plac, ba chiar s-o cucerească treptat, jucând inspirat rolul lui don Juan. În calitate de căpitan, de aghiotant al Generalului, l-a putut cunoaşte pe doctor Hedd, autorul unei cărţi despre mentalitatea vietnameză, care l-a privit ca pe „o simplă foaie de hârtie, uşor de citit şi uşor de manevrat", de la care a aflat că „fericirea, în accepţiunea americană, e un joc cu sumă nulă", pe care şi-a îngăduit să-l contrazică, susţinând că „orientalul preţuieşte viaţa foarte mult", considerând-o „doar valoroasă", în nici un caz „inestimabilă" (cum socoteşte occidentalul). La sugestia Generalului inclement, a încercat să-l suprime pe Sonny cel bănuit că se afla în serviciul comuniştilor , în chip de jurnalist partizan, simpatizant. Vizitându-şi posibila victimă, s-a autodemascat, a mărturisit că era aliatul său, că servea cauza comunistă din postura simpatizantului plin de fervoare, că fusese „agentul opoziţiei şi al revoluţiei de ani de zile". După autodemascare, n-a ezitat să tragă cu pistolul în celălalt, hotărât să-şi ducă misiunea criminală până la capăt. Numai că, pradă emoţiei căzând, şi-a ratat ţinta. Ţintindu-l din nou, a izbutit să-l omoare pe cel vizat. Părăsind SUA, a ajuns în Thailanda unde a putut vedea filmul Cătunul (la a cărui producere colaborase în calitate de scenarist şi consultant, „copleşit de ruşinea de a fi contribuit la crearea acestei opere întunecate"), s-a supărat mult amintindu-şi că, mai înainte de plecarea-i în străinătate, Generalul însuşi îl numise bastard, reproşându-i pe un ton mânios, că-i sedusese fiica, s-a antrenat într-o tabără de luptători vietnamezi anticomunişti, a luat parte la o extenuantă misiune de recunoaştere a inamicului, a înţeles că „a trăi înseamnă a fi bântuit de inevitabilitatea propriei tale morţi, iar a muri înseamnă a fi bântuit de amintirea vieţii", a căzut în ambuscadă, devenind prizonierul comuniştilor. În perioada prizonieratului petrecut în lagăr, n-a putut evita incomoda stare deprimantă, nu a reuşit să-i convingă pe cei care-l capturaseră că era de partea lor, că le împărtăşea crezul comunist revoluţionar, şi-a făcut autocritica, a fost reeducat, îşi scrisese confesiunea, se copsese „din plin sub soarele de la tropice", a refuzat să-i spună Comandantului-anchetator ceea ce voia să audă, şi-a întărit convingerea că „o viaţă neanalizată nu merită trăită", a fost acuzat că era cosmopolit, că era „contaminat de Occidentul" decadent, a aflat că singura cale de a-şi vindeca destinul de bastard era să adopte o singură perspectivă (totalitară), nu mai multe (democratice).

Faţă în faţă cu Comisarul fără chip, grozav de desfigurat l-a recunoscut în acesta pe fostul său amic Man, care l-a supus unui test oripilant, torturându-l spre a obţine secretul nemărturisit în lunga-i confesiune, spre a-i crea Comandantului impresia că-şi joacă bine rolul inchizitorial, transformându-l într-un „supus al revoluţiei", spălându-i mintea, făcându-l să se simtă aidoma unor „marionete într-o piesă scrisă de alţii" cu cruzime, învinovăţindu-l de „crima de a nu fi făcut nimic", determinându-l mai de grabă să-şi dorească moartea decât să mai stea pe odiosul pat al lui Procust. După o astfel de experienţă cumplită, şi-a dat seama că nu putea fi reprezentat niciunde, nicicând, nicicum, a avut strania revelaţie a nimicului (ascuns după paravanul lumii totalitare, cu care simpatizase din principiu, într-o totală necunoştinţă de cauză), a reuşit să se reunească treptat cu sine însuşi, şi-a copiat mărturisirea. Eliberat fiind (cu sprijinul prietenesc al necruţătorului Man), a părăsit cât de repede a putut infernalul tărâm totalitar, îndreptându-se spre tărâmul lumii libere.

Aducând în prim –planul naraţiei confesiv-dezinvolte, împănate cu un umor elevat, de o fineţe aparte, fluide, nu de puţine ori palpitante, pluriperspectivante, vibrânde, serioasa problemă a reprezentării umane (căreia nici lumea totalitară, nici lumea liberă nu au reuşit să-i dea o rezolvare onorabilă, în măsură să îi ofere omului autentic prilejul de a se pune în valoare, fără a se vedea nevoit să se înstrăineze de sine şi de semenii săi), captivantul, colocvialul, alegrul text romanesc The Sympathizer de Viet Thanh Nguyen constituie un veritabil tur de forţă narativă, mijlocită căruia naratorului anonim îi este îngăduit să se reprezinte pe sine aşa cum crede de cuviinţă, din perspectiva ficţionalităţii generoase, între hotarele căreia omenescul se recuperează pe sine, cu sforţări dramatice, din mijlocul unor conjuncturi, tribulaţii, contexte câtuşi de puţin menajante, gata să-l pună de nenumărate ori la încercare, mai mult decât atât, să-l sfârtece cu nemiluita, împingându-l în situaţia de a se destrăma pe nesimţite, de a ieşi din matca normalităţii reconfortabile.

Aducând în prim– planul naraţiei confesiv-dezinvolte, împănate cu un umor elevat, de o fineţe aparte, fluide, nu de puţine ori palpitante, pluriperspectivante, vibrânde, serioasa problemă a reprezentării umane (căreia nici lumea totalitară, nici lumea liberă nu au reuşit să-i dea o rezolvare onorabilă, în măsură să îi ofere omului autentic prilejul de a se pune în valoare, fără a se vedea nevoit să se înstrăineze de sine şi de semenii săi), captivantul, colocvialul, alegrul text romanesc The Sympathizer de Viet Thanh Nguyen constituie un veritabil tur de forţă narativă...

⟶ Interlocutorul invocat deseori în poeziile lui G. G. Asztalos este numit generic „om bun", şi, sfătos, deseori, expunându-şi observaţiile / convingerile, eul textual atrage atenţia: ***dragii mei mulţi dintre voi mai cred că tot ce distruge dragostea e ura / când ura biata de ea e doar o rătăcire beteagă de dragoste / tot aşa cred mulţi că opusul credinţei e ateismul / când şi el bietul crede că a inventat coada la cireaşă.*** Prin toate aceste, cât priveşte individul, ***totul e să te ajungi din urmă şi să te depăşeşti / să îţi spui adio dar să rămâi cu tine / să ştii să renunţi şi să te bucuri / altfel te iau toate luxurile triste // poţi crede că viaţa e un shopping de lucruri inutile /ca să impresionezi pe oamenii care nu îţi plac /dar dacă lucrurile nu ies impresionabil e chiar ok /ai ocazia minunată să continui / poate mai modest şi poate mai bine.***

Poezia lui G.G. Asztalos trece, aşadar, în volumul de faţă, printr-un proces de sublimare, de rafinare, lăsând în urmă concretul de la care a pornit şi reflectând asupra unor maladii globale, ale omenirii, nu doar ale insului ori ale unei lumi, oscilând între o empatie reţinută, echilibrată, venind din convingerea că sunt incurabile (aproape un dat) – mai ales că la perpetuarea lor umanitatea însăşi pune umărul necontenit – şi izbucniri imprecative (***Mama ei de lume...***). Mai mult, un tragism sfâşietor răzbate, când şi când, din cuvintele poetului: ***pentru că oamenii sunt puţini şi trăitorii şi mai puţini /fiecare din ei sunt greu dacă nu imposibil de înlocuit /şi ca de obicei realizăm asta prea târziu / ca să mai salvăm aparenţele / nu o viaţă de om...*** Există însă şi soluţie la marasmul inerent al existenţei: ***de fapt tot secretul e să rămâi copil de la grădiniţă la azil***, şi, în consonanţă cu aceasta este şi imprecaţia-declaraţie de iubire faţă de viaţă şi de oameni de la sfârşitul cărţii, dintr-un poem-promisiune (***Poem de adio şi pe mâine***): ***Haili hailo şi acestea / Fiind spuse //Uite că vă las să-mi fiţi / Uite că exist fir-aţi ai dragului de părăsiţi!***

Victoria Fonari

Poezia lui Tudor Palladi - portaluri spre lumină

O reflecţie a iubirii trecute în spaţiul mitului ca un dialog dintre diferite vârste este pe filiera romanescă aceea dintre Mircea Eliade / „Maitreiy” şi Maitreyi Devi / „Dragostea nu moare”. În acest dialog al iubirii la nivel spiritual asemeni lui Dante şi Beatrice prin intermediul coerenţelor stelelor din poemul Divina comedie, unde fiecare parte este punctată spre celest prin cuvântul stea/stele.

În cartea lui Tudor Palladi (n. 06.06.1946) *Unul în patru* (Chişinău, 2017) sunt reunite poezii-portaluri – dialoguri cu Mihai Eminescu (*Dorul-dor netrecător…*, *Dorul naşte din cuvânt*), cu Sant Pier Franco Marcenaro (*În crugul cerului iubirea…*). Iar în comunicarea poetică cu Steliana Grama (04.06.1974–11.10.2006, Chişinău) găsim tangenţe cu tehnica lui Vasile Voiculescu din *Ultimele sonete închipuite ale lui W. Shakespeare*.

Cercul dialogului cu Steliana Grama este exploziv sau are forţă de a magnetiza şi de a implica întregul tezaur al culturii universale. Cum ar fi: Victor Hugo („Un poet este… o lume într-un om”), P. Picasso („Opera noastră e un fel de jurnal”), L. Feuerbach („Puterea gândirii este puterea cunoaşterii, puterea voinţei – energia caracterului, puterea inimii - Iubirea”), Vl. Streinu („Vocaţia eternităţii este singurul fel al omului de a fi om şi nu un vierme existenţialist”), L. Blaga („Funcţia originală a poetului: aceea de a prelungi necontenit, prin miturile pe care le făureşte, realitatea în prezent”), I. Barbu („Pentru mine poezia e o prelungire a geometriei”), Solon („Fugi de plăcerea care dă naştere durerii”), F. Dostoievski („Durerea adâncă tace şi se ascunde”), A. Camus („Admiraţia!... suprema bucurie a înţelegerii”), Ch. Baudelaire („A mânui savant o limbă înseamnă a practica un fel de vrăjitorie”), M. Heidegger („Tăcerea este modalitatea autentică a cuvântului”), Novalis („Poezia vindecă rănile deschise de raţiune”) etc. Pe această hartă a citatelor se distinge portalul în poezia lui Tudor Palladi – scriitorul care îi contrage parcă din timpul lor, fixându-i în cartea sa. Fragmentele sunt picuri de eternitate preluată din mierea împărtăşaniei. Comoară care trebuie să lucreze în numele umanităţii. Suntem obişnuiţi să *discute* în eseuri intertextele, alteori citatul este o pledoarie pentru scriitorul vizat. Aceasta ar fi propriu lui George Meniuc, dar nu lui Tudor Palladi, care simte necesitatea de a continua comunicarea la nivelul artistic. Poezia, în acest sens, nu insistă la un tabel cronologic, ea oferă trepte adânci de urcare. Poezia devine stăpâna care doreşte să fie auzită în tainele ei, acceptată cu emoţii, unde raţiunea înseamnă voinţa de a percepe, de a nu grăbi lectura în defavoare înţelegerii. Dialogul propus este înţelegerea care nu poate apărea ca un sigiliu, invers înseamnă parfum ce trebuie savurat continuu, pentru a nu fi uitat, pentru a nu permite dislocarea umanului din om. Parfumul poetic se doreşte trăit cu toate percepţiile sufletului în numele frumosului.

În timpul cu percepţii fragmentare, unde intertextul este impus să prezinte performanţa scriitorului de a ironiza, de a pune la îndoială orice valoare, de a fi în ipostaza unui plictisit (dacă nu are *facebook*-ul în faţă), poezia lui Tudor Palladi este un portal *skipe* unde au parte să discute toţi autorii nominalizaţi. Nu este realizat după modul unei cărţi care îşi pune drept scop valorificarea maximelor tematice. Tema iubirii este axa fundamentală care păstrează unitară cartea, dar varietatea epocilor de unde-s selectate gândurile lustruiesc textul lui Tudor Palladi, oferă un sentiment de respect pentru predecesori şi relevă arta de a citi întru perceperea iubirii, iar selecţia este valoarea dintr-un baroc al lui Cervantes, unde lecturile explică lumea lăuntrică a omului intelectual. Idealul îi este propriu şi îşi găseşte părtaşi în toate sferele uitate, neglijate, negate.

Considerăm că este important să explicăm cum interacţionează fluidul patrimoniului universal cu textul autorului vizat. Pentru aceasta revin la structura *Unul în patru*: între titlul coperţii şi prima poezie avem figuri geografice, ce amintesc de coperţile lui Victor Teleucă, unde cuvintele erau scrise în forma titlului, cum ar fi *Piramida singurătăţii* şi textul poetic era înşirat ca nişte mărgele pe forma de copt a piramidei. În clepsidra poetică cu o cruce a Apostolului Andrei citim cuvintele – *Acrostihuri, Rondeluri, Segeuri, Steligrame*. Tot volumul, cu excepţia câtorva poezii, ţine de această specie. Dificultatea, din punct de vedere tehnic, constă în faptul că acrostihul e unul şi acelaşi: STELIANA GRAMA; rondelul are 13 rânduri şi numărul literelor din acrostih este exact cât necesită această specie de formă fixă; repetiţia este şi ea respectată cu o mică noutate se modifică cu locurile cuvintele din primul vers în ultimul (de exemplu: 1.*Secundul nomograf al unei stări* – 13.*Ah! Secundul nomograf al unei stări…* din poezia *Secundul nomograf* p.94 sau 1.*Siajul navei ce-o petrece-n larg* – 13.*Al navei lung siaj ce-o duce-n larg…* p.92). Conform viziuni autorului această restricţie îl poate ghida spre perfecţiunea de a pune toate cuvintele în faţa memoriei poetei care nu mai poate scrie pentru că fizic a murit, dar are forţă vitală de a lumina prin nume destinului său. *Segeuri* evidenţiază majusculele similar cu segmentele pe care şi le pune omul prin datul de nume, respectiv un fatum. *Steligrame* în jocul acesta de sunete care evident că ne întoarce sau ne îndeamnă la acelaşi nume străbate şi o altă conotaţie *telegrame de la Steliana*. Cartea telegrafiază dialogul presupus dintre Tudor Palladi şi Steliana Grama. În literatură există o astfel de *corespondenţă* dintre lumea noastră şi lumea de apoi la B.P.Hasdeu în lucrarea *Sic cogito* unde se întrevede convingerea de a comunica cu fiica sa Iulia Hasdeu. De fapt cercetătoarea Elena Ţau a analizat tangenţe dintre aceste două autoare ce au scris cu mult har, au fost interesate de diferite domenii şi au murit în floarea vârstei. O confirmare a dialogului transcendental sunt versurile „Dacă există-n lumea Ta vreo lume / De care taci sau nu doreşti să-mi spui”.

Se cunoaşte că în prezent sunt texte scrise la patru mâini, aşa cum ai cânta o partitură complicată unde fizic un singur om nu poate să-şi resfire talentul. Sau se resimte un respiro pentru două persoane care îşi doresc să ţeasă poezia împreună în acelaşi timp. În volumul de faţă „mâna” poetei moarte rămâne o sincronizare de timp, asemenea picup-ului mecanizat cu muzică clasică din cutiile muzicale cu cheiţă, revenind printr-o descifrare artistică de către Tudor Palladi şi care construieşte din ele o compoziţie în patru mâini, după modelul lui L.Beethoven, J.Brahms sau W.A.Mozart. Pianul sau clavecinul este selecţia cititorului, dar uneori în elogierea Iubirii stelare se aude şi partitura la patru mâini pentru orgă al lui J.S.Bach.

O reflecţie a iubirii trecute în spaţiul mitului ca un dialog dintre diferite vârste este pe filiera romanescă aceea dintre Mircea Eliade /„Maitreiy” şi Maitreyi Devi /„Dragostea nu moare”. În acest dialog al iubirii la nivel spiritual asemeni lui Dante şi Beatrice prin intermediul coerenţelor stelelor din poemul *Divina comedie*, unde fiecare parte este punctată spre celest prin cuvântul stea/stele. Versurile lui Tudor Palladi amintesc de această dragoste ce are forţa de a înălţa: „În crugul Cerului ard stele / Întru a Viselor Credinţă / Să dau de-a umbrelor himere / Ce tac ascunse în Fiinţă”. Poezia *În crugul Cerului Iubirea* include metaforic note explicative aşa cum o face în *Prefaţă* marele scriitor italian în lucrarea sa ermetică care cuprinde un mozaic de simboluri asemeni frescelor din evul mediu care spun ceea ce se tace.

Pe parcursul călătoriei lui Dante, în postura de personaj, are posibilitatea să cunoască notorietăţi. Similar procedează Tudor Palladi în acest dialog, unde insistă pe cuvintele-cheie din volumul Stelianei Grama *Cetatea de scaun a Dragostei*. Dovezi în favoarea unei Steliane semănând cu Beatrice din viziunea dantescă o sesizăm în sonetul *Cea mai frumoasă Dragoste din lume*, semnat de poeta ce s-a grăbit să plece în lumea celor drepţi: „Şi *Dragostea* pe care-o aşteptai – /Cea mai frumoasă *Dragoste* din lume – /…/ Desprinsă e din *Iad* sau e din *Rai*”

Majusculele numelor comune, care sunt prezente în aceste versuri, se păstrează şi în creaţia lui Tudor Palladi. Lexicul comunicării poetice dintre sonete şi rondeluri (Steliana Grama a scris şi rondeluri, totuşi în volumul selectat pentru dialogul virtual între spaţii presupunem că sunt preponderent sonetele) denotă o percepţia eudaimonistă de a discuta similar ca la *Simpozionul* lui Platon despre frumuseţe, divinitate şi dragoste. Din preceptul platonic dragostea are două origini: telurică şi celestă. O continuare este poemul *Nu poţi fi sedusă de modele…*- titlul trece prin porticul balzacian: „Suferinţa este ucenicia marilor voinţe omeneşti”. Suferinţa poetei a fost una fizică, una care a izolat-o de toţi, dar poate în acele momente în opoziţie cu fizicul a fost perceperea ei spirituală care a apropiat-o de toţi care o cunoşteau. Modelul de supraom al lui Nietzsche mi se pare că se apropie cel mai mult de modul de a supravieţui în incertitudinile fizice apogeurile cunoaşterii intelectuale.

Tudor Palladi îi relevă unicitatea şi menirea divină de a arde luminând vieţile altora, celor ce vor deschide cartea şi vor citi dragostea de viaţă care se împleteşte ca un fir roşu la ambii autori: „Să nu Te laşi sedusă de modele/ Tu-Ţi eşti modelul Tău de infinit”. Versurile includ o atitudine – majusculele pronumelui personal denotă o conexiune cu divinizarea. Partea telurică se opune posibilităţilor intelectuale în a percepe cuvântul găsit printre pagini de carte. Rondelul consemnează simbolic sfârşitul prematur: „Numai atât lumina îşi voi cere / Armindenul când e deştelenit”. Sărbătoarea de mai – arminden – valorifică

„zenitul". Trecerea are loc lin după o constelaţie se schimbă şi trece în cealaltă parte a pământului.

Deşi s-ar părea că *steligramele* ar fi un exerciţiu al raţiunii pure, cuvintele se înşiră asemeni faţetelor de cristal care cresc în grotă. Toţi ştiu teoretic cum cresc stalagmitele, dar forma de viitor nu poate să o ghicească nimeni. Aşa şi cuvintele din poezia lui Tudor Palladi este minune care în jocul sicronizat de sunetele din acrostih, niciunul nu sună la fel. Rondelul dat determină cuvântul model la perspectiva de *Tu* drept o atitudine a clasicismului, tot ce ţine de sufletul poetei este răvăşit de a fi „de rang înalt" (vezi: *classicus* din latină). Concomitent, eul liric ar putea să se distanţeze de acrostih şi să savureze Omul din epoca Renaşterii – infinitul în om vine din optica de a vedea fiinţa după chipul Divinităţii. Perspectiva dată deschide o poartă spre infinit şi cititorului de a încerca să găsească siguranţă şi în această certitudine să nu imite şablonul, dar să descopere infinitul din fiecare. Este o replică la plictisul unui secol superficial, care simplifică totul distrugând cuvinte pentru că se preferă abreviei, negând limba română în favoarea unor anglicisme la modă, oportunitatea devine mai mult tehnica şi mai puţin cartea. Să aibă oare dreptate în eseul său Leu Butnaru că ultimul cititor de limbă română va trăi în societate unde toţi vor avea nevoie doar de cifre?

Reveria iubirii încântă, ea sperie şi dăinuie, ea doare şi sfâşie, ea înalţă în toate momentele dramatice – ea oferă forţă. Esenţa acestei cărţi este de a destăinui iubirea, de a valorifica treptele pe care se poate urca un suflet iubind, viaţa este un dar pe care omul creator şi-l dăruie scriind, dar astfel accese şi la o varietate de lumi în care îşi găseşte forţe de a depăşi frica, angoasa şi între Eros şi Tanatos să dea prerogativa vieţii. Or, cuvântul are forţa mirifică de a ne auzi dorinţele nespuse, emoţiile tăinuite. Poeziile lui Tudor Palladi insistă asupra formei care să lumineze semnele literelor, astfel cuvintele formează verigi fonetice, legate de numerologie, călăuzitoare de misterii. Considerăm că aceste texte ezoterice în diferite anturaje ar avea posibilitate să lumineze altfel. Interpretarea mea denotă pregătirea mea empirică în a pune în discuţie aceste texte, insist asupra cuvântului în discuţie, pentru că la o primă vedere s-ar putea reduce la un dialog dintre doi oameni, nu este chiar aşa. Cartea conţine o antologie ascunsă a celor mai frumoase citate despre iubire, selectate din literatura universală. Astfel, are forţă de a lumina pe cei ce iubesc la prezent şi relevă un raport neobişnuit şi parcă acceptat dintre emoţie şi raţiune. Atitudinea poetică denotă o revoltă faţă de raţionalul sec, umanul se ascunde în emoţie, dar sentimentul nu trebuie să nască angoase, sentimentul ţine de intuiţie, care cunoaşte legile cosmice, ce vin similar din ritmul respiraţiei sau al bătăii de inimă. Respectiv, emoţia nu este un criteriu al dezordinii, este o artă de a asculta ce se inhibă, este arta de a comunica cu noi înşine în cele mai ascunse lumi pe care destinul ni le dezvăluie în anumite fragmente de viaţă.

Ion Rășinaru

tăcerea

mă nelinişteşte ca liniştea dinaintea furtunii
ajunge o lacrimă şi asupra zâmbetului
se năpustesc roiuri de viespi
într-un veritabil spectacol a la tănase
când totul se termină cu bine
oricât de reavănă ar fi rogojina
rana se cicatrizează la sfârşitul piesei

iartă-mă că îţi spun
un amărât de cuvânt stingher
pripăşit la coada dicţionarului
pentru simplul motiv că rimează cu tine

focul

suntem singuri
la umbra jugastrului
mai lungă decât aşteptarea

inimile se aprind de parcă
întreg miezul pământului
s-a furişat între noi

sloiul fatal

în iarna căutării
am făcut slalom
printre ţurţuri
evadaţi din streaşină

când a fost
să răsuflu uşurat
te-am întâlnit pe tine
sloiul fatal

clarificare

de când sunt
mă știu intraductibil
niciodată nu mi-am înțeles
gustul mirosul
și toate celelalte simțuri
pe care profa din liceu
ni le-a explicat cu lux de amănunte
cu o simplă privire mi-ai descifrat
clipele mozaicate în culori nedefinite

acum mă citesc în tine.

soluţie

prin luneta gândului
privesc în inima ta
soare în miez de noapte
secundele
sunt respiraţii accelerate

cu sarea din lacrimă
topesc banchiza
care ne desparte

hoaţa

asistenta
mi-a luat tensiunea arterială
şi a plecat cu ea
am rămas cu neliniştea
cuibărită în aşteptare
inima fumegă mocnit
ca un cartof în spuză

unduiri feline îmi fac
din limba şarpelui
încolăcit între ispite

parteneri

ninge frumos
peste tristeţea
cea de toate zilele
fulgi ca preacurata
îi ţin de cald
în prima duminică
ne vom bucura
să împărţim ora
cu inima albastră

revolta pietrei

cu degete subţiri scoate din clape
murmur de ape și foșnet de frunze
izvor de nesfârșită mirare
ecou în câmpul de pulsație al inimii
pune în ordine desăvârșită trilul

spectatori împietriți respiră prin toți porii
chipul luminii din sfera notelor înalte
în legământ cu periplul cuvintelor negrăite
străpung cu privirea tavanul fonic

afon cum sunt nu înțeleg nimic
în căutarea ritmului sacadat sub ie
mă împiedic de culoarea ochilor ei
și ambianța se sparge

cu mândria rănită
piatra începe să freamăte

cuvântul potrivit

fiecare cuvânt are zeul lui

cuvântul piatră a fost făcut
după chipul și asemănarea inimii tale

când tropotul privirii
mă urmărește cu sufletul la gură
piatra tot piatră rămâne

cu fervoarea cititorului în stele
caut în universul cunoscut
anotimpul cuvântului bun
de stors zâmbete din piatră seacă

prin luneta gândului
privesc în inima ta
soare în miez de noapte
secundele
sunt respiraţii accelerate

cu sarea din lacrimă
topesc banchiza
care ne desparte

cerere neconformă

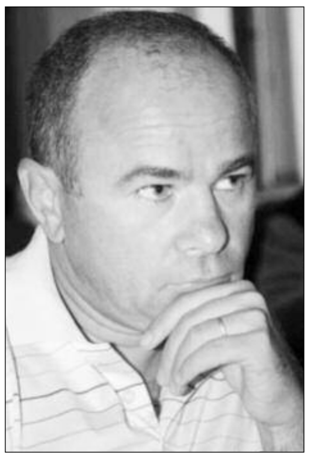
a venit vremea să las prostiile
mă însoțesc cu umbra la margine de gând
încropesc scrisori din cuvinte
pe care romanticii le-au abandonat

inima bate toaca
peste elixirul rătăcirii de sine
cum sângele apă nu se face
taina lui unu este întotdeauna
diferită de taina gloatei

în statornică primenire
te chem sub coroana
primei duminici

litere

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Jacques Ellul – “anarhistul creştin”

Nu este uşor să-l plasezi în cadrul unui curent filosofic contemporan pe Jacques Ellul; nu aparţine nici existenţialismului, nici personalismului, neotomismului, fenomenologiei sau filosofiei analitice. De alminteri, i s-a şi reproşat nespecializarea într-un anume domeniu, însă după lectura primei cărţi a sa tradusă în limba română, *Metamorfoza burghezului* (trad. de Octavian Soviany, Ed. Sens, Arad, 2017), cred că tocmai libertatea conferită de neîncadrare îl face să vadă limpede problemele epocii noastre şi să prevadă liniile de evoluţie viitoare. Cartea aceasta a fost scrisă în 1967, dar citită peste mai bine de cincizeci de ani pare, o spun fără exagerare, ca şi cum ar fi fost scrisă recent. Cum a putut acest gânditor să găsească unghiul potrivit care să-i dezvăluie atât de viu, de real, de adevărat viitorul? Ellul, convertit în urma unei experienţe personale la protestantism, este deopotrivă teolog, sociolog, istoric al instituţiilor, profesor de istoria dreptului, toate aceste competenţe reuşind să-i nu-i înceţoşeze perspectiva, cum se întâmplă în cazul atâtor diletanţi, ci să-i sporească capacitatea de înţelegere a esenţelor ce guvernează fenomenele social-politice din modernitate şi din ceea ce se cheamă postmodernitate. *Metamorfoza burghezului* este scrisă nu linear, ci într-un stil muzical, cu reluări ale temelor fundamentale, dând astfel seama de multiplele faţete ale realităţii supusă cercetării. Autorul însuşi recunoaşte într-un scurt avertisment că datorită schimbărilor

de perspectivă “lectura acestui eseu este la fel de delicată ca scrierea lui”.

Am fost învăţaţi că epoca modernă coincide cu ascensiunea burgheziei care devine clasa socială conducătoare în societate. Dar cine este burghezul? S-au scris multe tomuri despre burghez şi burghezie în toate genurile literare şi ştiinţifice, însă tocmai această abundenţă indică faptul că întrebarea nu poate primi un răspuns facil. Pentru Ellul, burghezul este o contradicţie foarte greu de cuprins în întregime, care asemeni miticului Proteu ia în decursul timpului diverse chipuri, de la cele sublime, eroice, la cele groteşti, meschin – caraghioase, neidentificându-se cu niciunul în totalitate şi transformându-se mereu în altceva. Fiind aşa, burghezul şi lumea pe care o creează poartă în sine nimicul, nedefinirea perpetuă fiind marca acestuia, numai că acest “secret” nu va ieşi la iveală decât odată cu crimele totalitarismului secolului XX, care sunt doar “intersemnele” sale şi pe deplin în lumea tehnologică actuală. Până atunci, în special în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, când burghezia se afla în plină ascensiune, două caracteristici ies pregnant în evidenţă, subsumând variabilitatea, proteismul burghezului, privit atât sub aspectul clasei, cât şi ca individ. Ele se situează la nivele diferite, deşi evident,se întâlnesc şi se susţin reciproc: un caracter ideologic exprimat prin ideologia fericirii şi altul ontologic, care constă într-o uriaşă capacitate de asimilare. Demersul lui Ellul îşi propune să le surprindă continuitatea sub diferitele manifestări generate de contextele politice, economice, millitare, tehnologice ş.a. care s-au succedat în cele câteva secole ale epocii burgheze.

Fericirea, deşi a fost promovată de unele curente filosofice sau religioase din vechime, are un înţeles diferit în lumea modernă, ea devenind abia odată cu burghezia valoarea majoră a omului. Ideologia fericirii a fost creeată în secolul al XVIII-lea, ajungând în secolul următor un drept, care modifică în întregime mentalul oamenilor şi transformă înţelesul celorlalte valori precum: binele, libertatea, adevărul, bunăstarea. Fericirea constituie în secolul al XIX-lea, consideră filosoful, motivaţia fundamentală a participării omului la societate; ea este încununarea bunăstării, compensaţia muncii intense depuse pentru obţinerea ei, gratificarea efortului de adaptare la cerinţele societăţii. În jurul acestei ideologii s-au constituit altele precum cea a progresului sau a primatului acţiunii. Progresul, conceput ca o creştere neîncetată de bunuri materiale şi acţiunea care conduce într-acolo – ştiinţa mai ales – sunt doar mijloace în vederea ţelului final: fericirea generală, prezentă, dar mai cu seamă viitoare.

Cât priveşte a doua caracteristică, asimilarea, Jacques Ellul îl numeşte pe burghez cel mai mare asimilator din istorie. Civilizaţia burgheză se construieşte prin asimilarea creaţiilor altor epoci, popoare, civilizaţii. Dar mai pregnant, asimilarea se exercită prin integrarea contestaţiilor interne, fie că acestea vin din partea creştinismului, a artiştilor sau a stângii politice. Astfel, burghezul a reuşit să readucă mesajul creştin la morală, arta a asimilat-o culturii, o ocupaţie inutilă şi neserioasă în comparaţie cu afacerile sau economia, iar revendicărilor stângii le-a dat curs treptat. În toate aceste cazuri, şi în altele, asimilarea s-a făcut prin denaturarea , prin recrearea posibilelor contestaţii după chipul şi asemănarea sa. Geniul asimilator burghez transformă toate operele, instituţiile, valorile, viaţa însăşi, generând confuzie şi impostură, pe un fond de insignifianţă a celor menţionate. Mentalul individual şi colectiv se schimbă, ceea ce face ca societatea să continue opera burghezului, chiar şi după ce acesta a dispărut. Şi într-adevăr, susţine Ellul, burghezul a murit, în schimb spiritul burghez s-a universalizat, modelele, valorile, idelurile lui devenind ale tuturor. “Se pare, scrie el, că putem spune fără a exagera că omul contemporan, în caracteristicile lui cele mai profunde, este succesorul burghezului. Proteic ca şi acesta, urmărit de mirajul fericirii şi înzestrat cu o uriaşă capacitate de asimilare”. Lumea contemporană, înseamnă realizarea cu mijloace moderne a structurilor şi obiectivelor defunctei clase burgheze. În aceasta constă metamorfoza burghezului, “noul noul avatar al lui Proteu”, care generează epigonii săi, intelectualii şi continuatorii adevăraţi care sunt tehnicienii. Ei reuşesc să transforme fără rest şi fără scrupulele pe care burghezii le mai aveau calitatismul în cantitativ, totul devenind marfă, inclusiv viaţa omului. Idealul fericirii se traduce prin consum, rolul intelectualilor, care fusese acela de a justifica şi universaliza valorile burgheze, fiind devalorizat. În consecinţă aceştia vor creea o nouă ideologie, a neantului, corespunzătoare noii situaţii din noua lume a tehnicii.

Crimele lui Hitler sau Stalin au fost intersemnele ce dădeau seama de nihilismul ce pândea în inima înfăptuirilor burgheze. În primul rând omul, nu ca fiinţă biologică ci ca “fiinţă înzestrată cu o anumită autonomie, cu o istorie, cu o anumită libertate, cu un anumit sens”, a dispărut. Orice progres tehnic, afirmă Ellul, ne deposedează de o parte din umanitate. În toate sferele vieţii, de la estetică la economie şi politică se constată o pasivizare tot mai mare a oamenilor, dublată de o sporire a atomismului social. Uniformizarea prin consum, reclamă, propagandă devine regula în noua societate, anunţă filosoful încă din 1967. Prin toate aceste mijloace omul este tratat ca obiect, fiind astfel reificat. “Reificarea este astăzi prezentă în ansamblul sectoarelor de activitate şi în fiinţa omului. Ea se referă în aceeaşi măsură la viaţa lui de familie, la timpul lui liber ca şi la activităţile lui culturale. Reificarea nu mai este legată de o anumită organizare economică, ci de dezvoltarea mediului tehnologic. Iar această reificare are drept corolar eliminarea de pe scenă a omului de către el însuşi”. Omul este eliminat de propria-i tehnologie, de aparatele care-i scapă de sub control. Pentru a stăpâni universul tehnologic ar fi trebuit ca omul, în loc să fie şters, să capete o mai mare conştiinţă şi o mai deplină capacitate de a distinge binele de rău. Dar nu i-a mai rămas ca ultim refugiu decât vorbirea, limbajul redus la el însuşi, simptom al neputinţei sale de a stăpâni lucrurile, de a modifica structurile statale, mecanismele tehnologice şi economice. Ideologiile neantului nu se ating de adevăratele resorturi ale puterii, ci demolează ceea ce era deja demolat: omul, religia, arta, morala. Este proclamată moartea lui Dumnezeu, dar se trece cu vederea că “Dumnezeu doar a devenit altul. A devenit Moloch. Căci adevăratul Dumnezeu al zilelor noastre este Sfânta Treime Stat – Muncă – Tehnică, care pretinde totul de la voi, oferindu-vă în schimb la nevoie câteva mici favoruri”. Toate ideologiile neantului (structuralismul, umanismul, existenţialismul, noul roman), slujesc la mascarea realităţii şi totodată slujesc adaptării omului la noua ⟶

Maria PAL

Cu tăişul aripilor

busola magică se ascunde
când îţi simte apropierea

timpul nu mai are miros nici gust

crucea devine din ce în ce mai grea
pentru umerii tăi

la nici un ţărm
zbaterea nu găseşte popas
iele dansează la porţile iadului

cu tăişul aripilor
păsările delimitează un alt cer

Roua ce învie răsăritul

fiecare bătaie a inimii înalţă un copac în pădure
păsările vestesc încremenirea fluturilor
ploile un plâns neauzit

rătăcirea ta îşi schimbă inorogul
caută un izvor
în care se oglindeşte luna pieptănând alte nopţi

cuvintele devin de granit

tăcerea se desface precum roua ce trezeşte răsăritul

Arborele în care creşte regatul soarelui

desculţ
nimicul umblă prin timpul care nu-i mai aparţine
şi croncăneşte nemulţumit

nu-l mai amuză zâmbetul viţei-de-vie
când îşi saltă picioarele din calea gâzelor
nici haina ta cu miros de drumuri ce mângâie cerul

vrea doar arborele în care creşte regatul soarelui
într-o singură bătaie de inimă

Noaptea fără stăpân

pâinea aurie pune moartea la zid
o izgoneşte din regatul însorit pitit în inimă
până sub privirea sfioasă a orizontului care urcă spre ceţuri
sfios fluturi mâini obosite deasupra furtunilor
dai drumul cântecelor de lebădă pe ape ce înverzesc
aduni drumurile în unul singur cu pietre rotunjite
arcuieşti luna sub formă de pod

noaptea rămasă fără stăpân penduleaz ă între tine şi tine
până la timpul ce-a încremenit în viitor

Un crepuscul rătăceşte

copacii se joacă de-a v-aţi ascunselea
în coama cailor
viori înalţă glasuri în fundal

valurile-şi adorm spuma

tu porţi o haină însăilată din umbre
şi scuturi cu putere nisipul din suflet

deşi-ţi desparţi aripile de zbor
un singur înger îngenunchează peste flori

un crepuscul rătăceşte cu imnuri în ochi
şi-mprăştie trist prăbuşirea

Îndeamnă oglinzile

când îngheţul flămând năvăleşte în casă
iar întunericul face vocalize în lacrimi spărgând ferestre
ochii tăi devin pajiştea care absoarbe furtuni
le transformă în tărâmul unde vântul culcă întrebările-n lanuri

aici respiraţia umple spaţii înfricoşează vidul

cenuşa înfloreşte-n nuanţe de cicoare
şi-ndeamnă oglinzile să-şi dezbrace luminile-n ape

Partituri nevăzute

cu degete alungite de focuri
laşi bagajele să cadă lângă râul în clocot

barcagiul îmbrăcat în milenii
acordează tăcut o vioară

vântul trage de funii
fulgere descifrează partituri nevăzute

nici un tren nu mai urcă
nu mai coboară

Frumuseţea rămâne

chipul îţi este copiat
de nişte umbre puse pe joacă

în zadar invoci articole de lege

plesnesc gândurile ca un vas de cristal
scăpat pe dale de piatră

frumuseţea rămâne dincolo de sferă

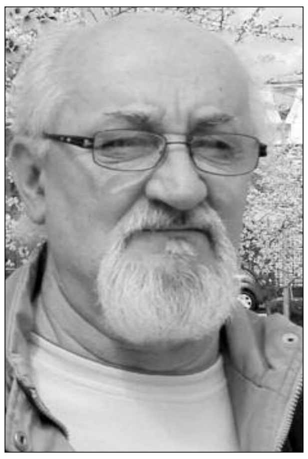

⟶ lume prin ştergerea sentimentului alienării şi justificarea captivităţii sale în mecanismele de producţie şi sociale. Sensul întregului proiect burghez se arată în noua lume guvernată de tehnologie a fi dezvoltarea puterii în stare pură, a puterii de dragul ei însăşi. Dar aceasta este chiar definiţia nihilismului, “musafirul nepoftit”, cum îl numea Nietzsche, ce împlineşte proiectul burghez satisfăcând poate pasiunea secretă a omului pentru propria sa dispariţie. Căci, scrie în final filosoful, “poate că în cele din urmă omul este bântuit de o pasiune a morţii şi nu doreşte în secret decât să se împlinească în propria lui negaţie. Suicid mai profund, mai subtil, mai exigent decât barbituricul personal sau bomba H colectivă”.

Între alte caracterizări, eticheta care i s-a pus proteicului gânditor francez este de “anarhist creştin”, avându-se în vedere repulsia pe care a avut-o faţă de orice înregimentare, sau poate că, aşa cum declara într-o conferinţă, chiar a susţinut idei anarhiste. De ce este însă Jacques Ellul un gânditor creştin? Chiar în această carte el afirmă că singura opoziţie la societatea burgheză atât de puternică în nihilismul ei este creştinismul. Tot catehismul creştin, cu ideea căderii omului, a incognoscibilităţii lui Dumnezeu, a intervenţiei Sale în istorie, a dispreţului faţă de bani, a neapartenţei împărăţiei lui Hristos la lumea aceasta este opusul valorilor burgheze oricât s-ar proclama ele de creştine. Forţa mesajului filosofului francez provine, consider, din profunzimea determinării consecinţelor morţii lui Dumnezeu în modernitate. Deşi are anvergura şi subtilitatea criticilor lui Nietzsche la adresa modernităţii decadente, el, tocmai în calitate de creştin care trăieşte disperarea alungării lui Dumnezeu din lume şi din viaţa omului, este chiar opusul autorului lui *Aşa grăit-a Zarathustra*. Arătându-ne ce înseamnă să trăim fără Dumnezeu, Ellul se dovedeşte un mare apologet creştin.

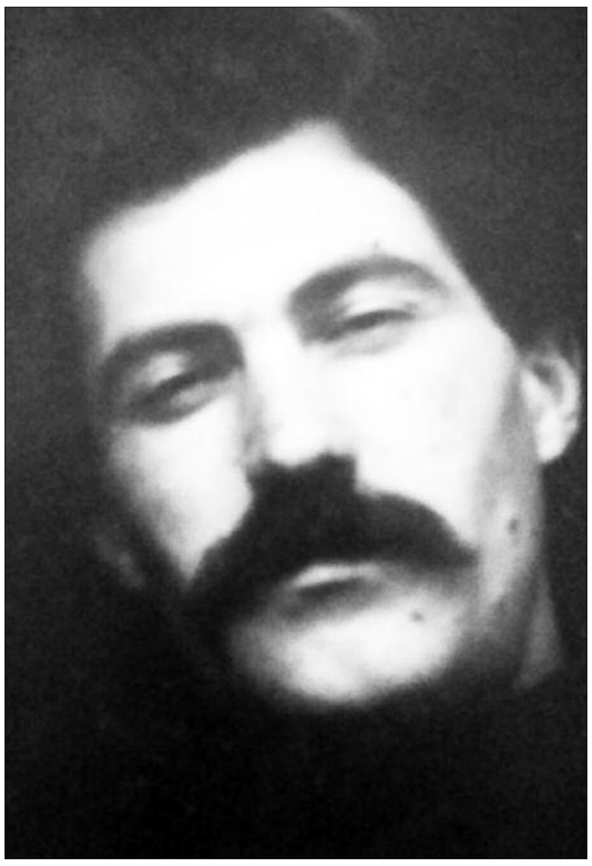
N-am reuşit să exprim aici decât puţin – sper totuşi că esenţial - din gândirea unui filosof construită nu prin speculaţie conceptuală, ci de cele mai multe ori prin luarea în răspăr a evidenţelor, a locurilor comune. De aceea Jacques Ellul este un gânditor atât de provocator şi pentru cei nedeprinşi cu jargonul filosofic, adesea arid. Ba chiar lor, celor care suferă că gândirea şi acţiunea sunt despărţite în lumea de azi – sciziunea dintre gândire şi acţiune este considerată de el cea mai burgheză dintre atitudini, căci “ce contează ce gândeşti, de vreme ce acţionezi” – li se adresează în primul rând această carte.

Aurel Sibiceanu

CINE IUBEŞTE VIAŢA NU MOARE NICIODATĂ

De ceva vreme, stau zilnic în faţa paginii albe, pierdut în melancolia omului din ce în ce mai singur. Mintea mea nu poate să închege un început de mesaj, hălăduieşte în trecut, înainte de 1989, unde mă simt protejat, cu toate că atunci a fost o vreme destul de vitregă, acolo unde mă simt neatins de capriciile omului sărit binişor de 60 de ani şi de repedea schimbare a lumii. Trecerea timpului a dat la o parte asperităţile ideologice, au rămas doar imperiul clipelor frumoase, prietenia curată, amintirea solidarităţii noastre, proiectele de operă personală şi de viitor omenesc. Boemii piteşteni erau respinşi de acel prezent, trecerea lor prin viaţa publică, în care erai pândit de capcane, a fost coregrafia unui veritabil exerciţiu de supravieţuire. Tinereţea, ochii deschişi spre tot şi toate ne-au făcut cel mai mare dar – senzaţia că nimic nu murea, noi nici atâta!, ne închipuiam nemuritori, poate chiar eram, şi proprietari ai unui viitor utopic. Trăiam ca într-o Confesiune a Fericitului Augustin, cel care ne spunea, din eternitatea lui misterioasă, că timpul curge din viitor, prin prezent, spre trecut şi el este „ieşit din ceva ce nu există încă, trece prin ceva care e lipsit de durată şi se îndreaptă spre ceva care deja nu mai există."

Mai toţi eram copii veniţi de la ţară, eram fragezi şi mlădii, atinşi de arşiţa cuvintelor şi de gustul exotic al artelor, oraşul era un „animal" necunoscut nouă, ne era teamă de el, avea reguli stranii, ştiute şi neştiute; toate aceste ingrediente ale necunoscutului ne-au solidarizat. Am fost depistaţi repede de boemii piteşteni get-beget, aceştia ne-au observat stinghereala şi ne-au luat aripa lor ocrotitoare – ne-au arătat cinematografele, Palatul de Cultură, casele de cultură, bibliotecile, teatrul, restaurantele şi legendele oraşului vechi. Supravieţuitorii perioadei interbelice ne dăruiau caratele unui trecut de care nu aveam habar, ne învăţau temeinicia faptelor şi demnitatea. Deşi totul părea un Paradis de netulburat, tocmai aceştia au părăsit lumea, moartea lor ne-a mărit ochii, ne-a pus pe feţe întrebări aproape barbare... Floru Mihăescu, Ion N. Voiculescu, Aurel Iordache, Mihail Ilovici şi Constantin Miu – Lerca s-au strămutat Dincolo. Apoi au început să plece dascălii noştri orăşeni – Gigi Ionescu, Rodica Pârvulescu, Octav Pârvulescu... Deşi vitregiţi până la rărunchi, tinereţea şi solidaritatea ne-au ajutat să mergem mai departe, dar nu cu acelaşi elan, simţeam cum suntem atinşi de o aripă ciudată. Unii dintre noi au început să consume mai mult alcool, decât ne era în obicei, alţii au început să se ferece în muţenie, să fie mai sceptici decât trebuie, mai arţăgoşi. Apoi au venit Libertate şi vremurile tranziţiei de după 1989, pe zi ce trecea, lumea îşi schimba făptura, se înfrumuseţa şi urâţea în acelaşi timp, oferta realităţii era diversă. Noi, un fel de campioni ai libertăţii în plină dictatură, ne clătinam, nu reuşeam să ne mai păstrăm sacralitatea de odinioară, nu mai puteam stăpâni realitatea cea nouă, cu feţe înşelătoare, diversitatea politică ni se părea un animal greu de înţeles şi strunit. Întâlnirile noastre s-au rărit, nopţile de literatură s-au scrutat, parcă a crescut o buruiană toxică pe potecile care duceau de la unii la alţii; am început să nu ne mai vedem cu săptămânile, cu lunile şi anii. În mod aproape inexplicabil, a început secerişul morţii – am fost răriţi înainte de vreme, parcă trebuia să plătim pentru lipsa măsurii în toate, pentru hybrisul din prima tinereţe. Am început să ne vedem mai mult la înmormântarea unuia sau altuia, la parastase evocând tinereţea şi puterea ei năvalnică, scoţând din cotloanele memoriei întâmplări crezute uitate, ca nişte veritabili octogenari.

Pe 5 iunie a trecut Dincolo I. N. Popa, Neluţu, unul dintre cei mai blânzi boemi, pe 10 septembrie ar fi împlinit 61 de ani. Nu mai ştiu anul în care ne-am cunoscut, e posibil să fi fost prin 1978, poate 1980, cine mai ştie, sentimentul meu a fost că l-am cunoscut dintotdeauna, că am copilărit împreună. Venea dintr-un sat apropiat Piteştilor, dintr-o lume care îşi mai păstra umbrele arhaismului sănătos, deşi trecuse prin păguboasele prefaceri ale comunismului, aşa cum s-a petrecut şi cu satul meu. Neluţu era de un calm inimaginabil, cu greu puteai să-i citeşti pe faţă starea lăuntrică. Crede că Neluţu şi poetul Nicolae Coman au fost cele mai luminoase şi cuminţi figuri ale boemei piteştene, Locuia cu chirie într-o cămăruţă a unei case aflate pe Strada M. Kogălniceanu, în spatele casei pictorului Ion Gheorghe Vrăneanţu. Tot în acea casă, în alte cămăruţe, au mai locuit şi Ion Ionescu Esu, George Cârstea şi alţii. Avea un pat, o masă, un lighean cu trepied, un aparat de radio şi multe cărţi. L-am vizitat de nenumărate ori, i-am răsfoit cărţile, scrise de autori clasici şi moderni, am ascultat la radio emisiuni ale postului „Europa liberă". Într-o zi mi-au atras atenţia câteva foi de hârtie, scrise mărunt, precum şi multele ghemotoace de hârtie, aruncate într-o cutie de carton. I-am cerut încuviinţarea să citesc o pagină. Am obţinut-o, după ce a stat pe gânduri aproape un minut. Mi-a fost dat să citesc un început de povestire simplă, dar cu o scriitură exemplară, amintitoare de acribia pentru arta cuvântului a lui Marin Tudor şi a poetului Nicolae Coman. Am citit pagina de mai multe ori, uimit de cumsecădenia povestitorului, de grija cu care le găsise cuvintelor locul lor cel mai potrivit. L-am rugat să-mi spună când termină lucrul, pentru a-l programa să citească în cenaclu. A refuzat, spunându-mi că este doar un exerciţiu de începător. Ne vedeam în Ceainăria din Griviţei, schimbam impresii despre unele lecturi, ne aminteam de satele noastre de baştină, prăbuşite într-o schimbare care nu li se potrivea. Neluţu nu râdea, avea, aşa, un surâs mai generos, un început de râs reprimat cu discreţie. Avea mirări de adolescent, naivităţi de copil şi astea îl făceau tonic. Într-o zi, pe când eram în Ceainărie, la o cafea, am constatat că eram priviţi lung, de afară, de actorul Gigi Ionescu. Actorul a intrat în Ceainărie, şi-a luat o cafea şi s-a aşezat la masa noastră. După ce a sorbit din cafea, în tăcere, Gigi ne-a spus, nitam-nisam: „Măi, fiilor, ştiţi ce am citit pe feţele voastre, când vă priveam de afară? Hai, că nu ştiţi! Cred că sunteţi singurii mei prieteni tineri, pe feţele cărora se văd suferinţele din stalinism ale părinţilor voştri." Nu ne-a mirat constatarea mai vârstnicului nostru prieten şi mentor, asta simţeam şi eu, în singurătatea unor nopţi când mi se făcea dor de părinţi şi locurile natale. În primăvara anului 1984 am reuşit să-l conving pe Neluţu să citească în cenaclu. Spre mirarea mea, a acceptat. Mi-a dat o povestire de 3 pagini, i-am bătut-o la maşină şi i-am înmânat-o poetului Octav Pârvulescu, pentru a o citi şi o eventuală programare de lectură în cenaclu. Papa Octav a citit-o de două ori, m-a privit cu ochii măriţi şi a zis: „Aurică, asta e o proză excepţională, scrisă cu mare talent, voi face o programare!" Pe trei pagini, Neluţu descria melancolia unui tânăr în ochii căruia se zărea, ca prin ceaţă, ultima imagine de la marginea satului; tânărul se afla într-un autobuz, pe ultimul loc din spate, un autobuz care mergea niciunde, într-un loc despre care povestitorul nu spune nimic, lăsându-i cititorului posibilitatea de a imagina o peripeţie într-o lume care nu are hotare în lumea văzută. Despre povestire au vorbit Papa Octav, Ion Lică Vulpeşti, eu, Marin Tudor şi Gigi Ionescu; Gigi l-a privit lung pe Neluţu şi a spus doar atâta: „Fiule, Steinbeck ar fi mândru de tine, să ne trăieşti!" De atunci nu am mai văzut ce a mai scris Neluţu, l-am mai întrebat cum stă cu scrisul, mi-a răspuns cu modestie că îndeletnicirea asta nu e pentru el. După 1989, ne-am văzut rar, din ce în ce mai inexplicabil de rar. Aşa cum am mai spus, cu toţii ne-am trezit într-o vreme a însingurării, am cuminecat o vreme neînţeleasă, o amărăciune parcă venită din întuneric.

Neluţu a iubit o singură femeie, pe Doamna Flori, povestea lor a ţinut până el şi-a dat ultima suflare, pe 5 iunie 2018, în braţele Doamnei sale, după o lungă suferinţă, îndurată cu o decenţă exemplară, de parcă ar fi plecat într-o călătorie mai lungă. Neluţu, deşi încă tânăr, şi-a mărturisit gândurile despre cum să fie totul după ce nu va mai fi pe pământ, aidoma bătrânilor de odinioară.

Mai jos avem un remember frăţesc, semnat de unul dintre constanţii prieteni ai lui Neluţu – George Cârstea:

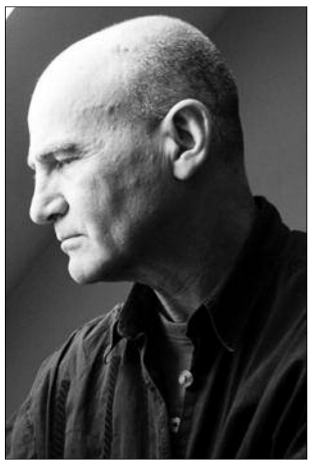
Amurgul florilor de tei

De la teatrul orăşenesc până la biserica Sfântul Gheorghe, Strada Mare era străjuită de un rând de tei. O simplă plimbare de la un capăt la altul te făcea să te simţi curat şi încrezător în toate. Chiar şi patrula în uniformă albastră părăsea, uneori, centrul străzii şi trecea pe trotuarul cu tei, făcându-şi de lucru, chipurile, cu câte unul ce nu avea în buzunar actele necesare justificării prezenţei lui în zonă. Apoi trăgeau adânc aer în piept şi continuau supravegherea generală în aşa fel încât oamenii liberi şi liniştiţi să creadă că sunt în siguranţă. Îţi dădeai uşor seama că aceia care treceau de colo-colo erau aproape zilnic aceiaşi. Dimineaţa devreme, cei cu serviciu, apoi elevii şi studenţii, iar mai târziu, gospodinele şi pensionarii. El călca întotdeauna rar şi, aparent, fără nici o grabă. Mersul lui ţi se părea singurul mod cumsecade de a trece prin viaţă. Se oprea la câte o cafea, dacă vedea pe cineva cunoscut în cafenea, vorbea domol, de parcă nu-l deranja niciodată, nimeni şi nimic. Împătimit pentru film şi literatură, iubea tot ce-i curat şi frumos. De multe ori zăbovea pe câte o bancă, bucurându-se de mireasma ce-l înconjura şi abia târziu, când se întuneca, se hotăra să plece. Pe nesimţite, însă, vremea a început să se strice. La început a apărut un freamăt printre tei şi parcă mirosul lor nu mai era acelaşi. oamenii treceau mai grăbiţi, iar gesturile lor erau mai scurte şi mai nervoase. Vocea le devenise mai sacadată iar perechile de pe bănci se ridicau brusc şi plecau în direcţii diferite. Plutea un fel de teamă iar patrulele se dublaseră.

O perioadă nu l-a mai văzut nimeni. A stat în cămăruţa lui cu chirie, printre tot felul de cărţi şi manuscrise şi, cu creionul în mână, şi-a conceput încet-încet o altă lume, în care nu exista teamă şi nici patrule. Personajul, astfel creat, nu putea trăi decât sub ape, în limpezi adâncuri. Spre toamnă a apărut din nou. Călca tot aşa rar, ocolind frunzele de tei căzute pe asfalt. Îşi punea un pardesiu de culoare deschisă, ce-i cădea mult peste genunchi, şi din când în când privea scurt înapoi, ca şi cum l-ar fi urmărit cineva. Se liniştea repede şi-şi continua plimbarea cu gândul la lumea lui de sub ape, ce se afla mototolită în miile de ciorne aruncate prin colţurile cămăruţei închiriate. Numai cei care-l cunoşteau vedeau schimbarea şi am început să-i spunem, cu un anumit respect, „Nelu Scafandru". Ca om de rând trebuia să îndeplinească tot felul de munci ca să supravieţuiască şi să-şi plătească chiria. Din când în când se mai odihnea pe câte o bancă privind absent şirul de tei goliţi de ploile toamnei. Cam tot în această perioadă o doamnă l-a declarat soţul ei iar el i-a construit cu mâna lui o casă. A făcut-o înaltă, cu scară şi etaj, care s-o ferească, paradoxal, de ape şi viituri. A fost perioada când a trăit cel mai intens, construia, în acelaşi timp, două lumi diferite iar efortul a început să-l epuizeze şi a fost nevoit să aleagă. El a ales limpezimea apei, evitând astfel participarea la cel mai umilitor eveniment la care urma să fie de faţă – pensia, sau mai precis punctul de pensie. Veşmântul său deschis la culoare a rămas în cuierul de la etaj. Câteodată de pe el se scurg picături de apă iar Doamna lui şi-l pune pe umeri, în serile din ce în ce mai răcoroase.

GEORGE CÂRSTEA

Alexandru Jurcan

Triptic cu foxtrot

Suntem în coșmarul numit conflictul israeliano-palestinian. Să luăm pentru început metafora foxtrot-ului – dansul acela în care revii mereu în același punct de pornire. O familie israeliană: Michael și Dafna. Fiul Jonathan e la război, fapt ce pare oarecum obișnuit. O convenție: eu sunt Michael. Cineva sună la ușă. Deschide soția mea. Chipul ei se dilată spasmodic, apoi ea se prăbușește. Aflu mai apoi și eu că Jonathan a murit. Nu mai am vorbe, mă enervează psihologii militari care mișună în apartament. Aud urletele soției, alung câinele care-mi simte tragedia. Zgomote groaznice: uși, telefoane, sonerii. Sunete exacerbate ce fac parte dintr-un coșmar inuman, adică războiul naște doze imense de absurditate.

Unde ne aflăm, de fapt? În filmul *Foxtrot* de Samuel Maoz, din 2017, cu Lior Ashkenazi și Sarah Adler. Marele premiu al juriului la festivalul de la Veneția. Autoritățile israeliene au condamnat filmul, că ar fi...anti-israelian, numai că ei nu vor să vadă universalitatea lui. Ce ciudat! (regizorul n-a mai făcut film din 2009, când a obținut Leul de Aur la Veneția cu *Lebanon*). Un manifest anti-război extrem de original, cu o compoziție de triptic. Mișcările foxtrotului marchează epicitatea filmului. Nimic nu e sigur, totul poate fi răsturnat, reluat. Industria războiului cultivă coexistența tragicului și a comicului. Iată, suntem în partea a doua, în redutabilul război, care, sub ochii noștri, devine un loc pustiu, atemporal, un punct de control și patru soldați plictisiți, dintre care unul e Jonathan, care n-a murit, desigur, a fost o greșeală ca multe altele, de aceea Michael și Dafna își revin din infern și fac presiuni ca să-și revadă fiul teafăr. Ce fac militarii? Verifică pașapoartele trecătorilor, apoi somnolează, după care urmăresc alunecarea unei conserve pe dușumea. Un pet aruncat de o fată din mașina deja verificată determină drama: soldații cred că e o grenadă și trag din răsputeri asupra tinerilor exuberanți din mașină.

Iar dacă e foxtrot, revenim în casa părinților. Ceva ni se pare ciudat, parcă a trecut un timp, ei par măcinați de ceva misterios, însă nu mai au sfâșierile de început, ci un umor confecționat, maladiv, sincopat, schimonosit. Apoi pricepem, mai ales când vedem drumul sterp, ba chiar ni se arată ceea ce intuiam, că doar tăvălugul războiului nu poate ierta nimic în orbirea lui milenară.

În filmul *Lebanon* suntem în 1982. Genericul arată un câmp de floarea-soarelui și transmite înfrângere, umilință. Cum adică? Toate florile au capetele plecate. Niște soldați sunt trimiși să investigheze un oraș bombardat de forțe israeliene. Ne cutremură ororile războiului, așa cum le vede lunetistul din tanc, filtrate prin spaime apocaliptice. Tinerii se tem („până acum n-am mai tras decât în conserve"), deși li se imprimă sloganul că „omul e creat din oțel, iar tancul e doar o bucată de fier". Aici sângele e peste tot, în timp ce *Foxtrot* alege o cale atipică pentru a transmite tensiunea inimaginabilă a masacrelor absurde.

Poezii de **Lucian Adulmeanu**

Hieratism

Pe umeri trese din muchii uscate de pască
pe picior în interior în dreptul genunchiului
o pată de cerneală după ce reveneai din
poziția hieratică în fața sfântului anonimat
îți aplicai repede un test rorschach la gambele
scurte te uitai la desenul care a curs până la
botul albăstriu al unei varice semn de bună
purtare a birocratului virtuos al poeziei aplecat
peste hârtii învârtind cuvinte și idei ieșite din
uz pe dos și pe față ca o hienă oase dintr-un
ospăț de leu tânăr resentimente în fața acestor
leoparzi cu miros și gesturi fine cu metamorfoze
instant în vulcan noroios mânios tu încerci zilnic
să scoți câțiva kilowați eco din rânduri descompuse.

Călătoria literei a de mână din Alania în regatul Cuș

Călătoria literei a de mână din Alania în regatul Cuș
cu pingele făcute din scoarță de cireș uscată când
trecea dintr-un roman rusesc în altul își schimba
picioarele genele blestemate rămâneau în vene făceau
spume la gură când personajului i se umflau ochii lângă
ruletă mai târziu intră din greșeală în gâlceava dintre
razele gama și anemone în țara prințesei graham dădea
restanță la disciplina istoria drojdiei și se ruga să nu-i
pice subiectul gluten ajunsă după multe alte încercări
în regatul Cuș implora pe regina Cul-cuș să-i facă
spațiului mioritic o haină cu două numere mai mari
când coama dealului se va umfla de secetă în august
să nu crape pe la cusături regina se ferea de metafore
revelatoare ca de o epidemie litera a în final a înțeles
și-a ieșit la ocazie era și timpul primise fax de litera b
că de când a lăsat-o pe ea să conducă regatul literelor
se-ntâmplă în țară diverse bâlbe ale consoaneler
iar vocalele se gândesc serios la o lovitură de stat.

Inițiere

Te-ai apucat acum să imiți pe americanii care
caută aur în emisiuni pe Disc.&Nat. ai trecut
prundul Bistriței undeva pe la un cot prin ciur
și pâlnie într-o undă de realism te-ai resemnat
ți-ai pus pâlnia în cap ca-ntr-un tablou olandez
prin aer începuse să plutească o stare oarecare
de confuzie ceva rezultat din amestecul soluției
de tratat pistruii și suduc de la sub braț de ciocârlan
venit din sud detonatorul stiloului meu avea capsa
sărită prin iarba încâlcită cuvintele găinușe sau
dropii se mișcau cu simțul previziunii tocit frica
rămase sticla afumată prin care se uitau la plăcile
cu care câțiva adolescenți repetau anul de barbarie.

Aquila capit farfallam

Pe tarabă pești cu ochi trifazici și guri țepene ca
niște garnituri de ebonită Bosch incognito iese
dintr-un autoportret își dă drumul pe cotorul de la
aripa stângă și ea notițe meticulos ca un bancher
din țările de jos pensionat pus să picteze pe bancnote
peisaje cu lalele și maci crescuți pe digul care nu era
decât un mare fluture adormit lalelele și macii desenul
din covorul catifelat al aripilor în 74 pe olimpicul
din München fiecare olandez zburător îl avea tatuat pe
piept papillon transcendental pe 1 iunie când Mircea
își sărbătorea majoratul scriind un poem mistic despre
lepidoptera scopula imitaria aripile zburătorilor
s-au încurcat ca niște albatroși fără noroc în perciunii
stufoși ai lui Breitner și Beckenbauer aquila capit farfallam.

Pe umeri trese din muchii uscate de pască

pe picior în interior în dreptul genunchiului

o pată de cerneală după ce reveneai din

poziția hieratică în fața sfântului anonimat

Muzica zilelor noastre

Tribute to Robert Johnson

Un american de culoare. Care, scurta-i viață, a dăruit-o entuziast bluesului azi mai în vârstă ca veacu`. Muzica neamului său, etern fascinantă. Chiar și-n România viu aplaudată. Mai ales de-o auzi la Mike Godoroja și trupa "Blue Spirit"...

Fanii piteșteni avură parte de ea într-un festival al Bibliotecii "Dinicu Golescu". Godo, Vali, Tibi, Alin, Dorian întrecându-se pe ei și onorându-l pe înaintaș. Cântând blues incandescent. Puternic, răsunător, energic, cuceritor. Refrene de gen bilingv rostite fiind. Atât de Mike, cât și de partenerul actor. Eugen Cristea, strașnic ajutor. S-au unit toți cinci cu mare folos și s-au prezentat megaradios. Ritmu`, melodia, tâlcu`, poezia au făcut prăpăd. Am vibrat cu ei și am fredonat. Le-am primit mesaju` și-am aplaudat cald, îmbelșugat. Nu ne mai venea să plecăm spre case. Întrucât spectacolul a fost excelent. Improvizațiile de Dorin izbutite pe clape, cum n-am bănuit. Mie cel puțin de Brandes amintindu-mi intens. Ori de Ronda Scott, organista ceea cu picioare goale. Iar Vali, ca-ntotdeauna, bătăuș pe tobe gata să le spargă...

Aș mai spune numa` că Gelu avu un aport peste așteptări. Recită convingător, interpretă silitor și croi cu Mike un tandem sonor foarte inspirat. Produsu` final, fără doar și poate, de apreciat. Un tribut adevărat unui artist dedicat. Cred că toată lumea l-ar dori, în toamnă, p-aci, repetat. S-o-ncumeta filarmonica sau se va face că plouă, după obicei?

Muzicuțe fel de fel...

Le poartă cu el Marcian Petrescu. Pe piept și pe burtă, în... cartușieră. Și le folosește cu vârf și-ndesat. Cu vrednicie și semeție. Optsprezece sunt, năzdravane foc. Și iese din ele ce nici nu gândim. Mânuindu-le astfel încât ne-a topit. Și ne-a cucerit. În bibliotecă întâmplându-se asta binevenit. La Pitești, nu demult, în festival nimerit...

Sincer, omu-a spus că, la argeșeni, de vreo nouă ani nu a mai ajuns. Drept care, pasiune și energie, din plin, a depus. E un virtuoz, vocalist vârtos, vorbitor haios. Muzica și muzicuța fiind rostu` lui. Vizibil și apăsat, acestora dedicat. În improvizații, cald, înflăcărat, supertalentat...

Are și parteneri în concert. De astă dată, doar trei. Mihai Alexandru Tacoi, tânăr ghitarist. Iulian Vrabete, la bas cu cinci corzi. Iar Vali Vătuiu, tobar renumit. Și dânșii dibaci, ca și Marcian, pe sculele lor. Cu aport elocvent în concert. Tuspatru formând un grup de nădejde și de ascultat. Mereu meritat, oricând cu nesaț nedisimulat...

Ritmu-mbelșugat constant i-a-nsoțit. Cu melodia și armonia atrăgător s-a unit. Practică bluesul și derivate-ale sale, cu zel. Te fac să vibrezi și să fredonezi laolaltă cu ei. Refrene de soi au în repertoriu, de la corifei. Da` și compoziții nesofisticate, de tâlc și umor, în vers, încărcate. Toate adecvate, frumos aranjate. Unanim aplaudate de piteștenii prezenți. Realmente-n câștig dup-o astfel de seară incendiară de primăvară plenară. Mustind de vitalitate, culoare, intensitate. C-așa-i genu-aist, născut pe plantații. Răspândit, apoi, ferice, la alții. Chiar și-n România cea îndepărtată. Petrescu și "Trenul de noapte" stând azi mărturie nicicum contestată. În estul european, "doinindu-l" contemporan. Cu iscusință, căldură, respect și alean...

ADRIAN SIMEANU

Mariana Şenilă-Vasiliu

Sub semnul Centenarului

Paradisul pierdut (X)

În viziunea turistului de rând, obişnuit să viziteze locuri celebre marcate de monumente de artă şi arhitectură veche lângă care să se pozeze, oraşul Câmpeni n-are în sine mai nimic special de arătat. Incendiul din 17 august 1904 a ras aşezarea de pe faţa pământului cu arhive şi documente cu tot - preocupaţi cu încercarea de salvare a propriilor bunuri, nimănui nu i-a dat prin cap să facă ceva pentru protejarea acestor mărturii ale trecutului. Reconstruit după 1905, oraşul n-a scăpat „prefacerile înnoitoare” din anii socialismului victorios. S-a demolat fără cap, neselectiv. Aşa a fost demolată vechea Bancă, a cărei faţadă îmbrăcată cu cărămidă dură roşie o distingea de restul clădirilor. Treptat, au căzut sub loviturile târnăcoapelor şi alte clădiri din centru ce aveau oarecare farmec, aşa cum era Farmacia oraşului, construită în 1870, care printr-un miracol fusese ocolită de incendiu, pe a cărei faţadă, de-a dreapta şi de-a stânga intrării stăteau medalioanele Higeei şi a lui Esculap. Ce s-a ales de inventarul vechii farmacii, cu fel de fel de

borcane vechi de porţelan inscripţionate în limba latină şi de instrumentarul specific care mă impresiona, nu ştiu. A dispărut şi el pe nesimţite, cum au dispărut cei doi farmacişti, soţii Stănescu, ce păreau la fel de bătrâni ca şi farmacia, pe care îi ştiam acolo dintotdeauna. Locul vechiului restaurant, singurul din cele cinci câte existaseră înainte care a spuravieţuit, unde când intra tata, un obişnuit al localului, orchestra intona invariabil „Avant de mourir”, melodia lui preferată, şi unde mereu pus pe şotii - veşnic clocea câte una lată -, a fost demolat şi el. dată, aflând că restaurantul angajase, pe lângă violonist şi acordeonist şi un trompetist, s-a aşezat la o masă chiar în faţa zisei orchestre şi a început să sugă dintr-o lămâie. Cu gura pungă la vederea strâmbăturilor ce le făcea tata sugând lămâia, trompetistul a început să scoată din instrument nişte sunete bizare încheiate cu un ultim icnet sonor ce a făcut asistenţa bahică să izbucnească în râs. Altădată, i-a vândut unui naiv cizmele lui Avream Iancu. La sfârşitul mesei copioase pe care insul fusese nevoit să o suporte ca arvună la târgul încheiat, l-a dus pe prostănac în faţa statuii lui Avram Iancu, arătându-i cizmele de bronz şi i-a spus: „Acum poţi să le iei. Sunt ale tale”. Şi altele asemenea. Vechiul restaurant îşi avea farmecul şi clientela lui constantă. Nimic din toate acestea în noul restaurant, care seamănă mai mult cu un local de gară, rece, urât şi impersonal. Marşul triumfător al „înnoirilor” a răşluit clădirile vechi de pe micile străduţe din centru, înlocuindu-le cu blocuri de beton, dând, astfel, lovitura fatală farmecului desuet de orăşel de provincie al Câmpenilor. De mirare e doar cum au scăpat din vizorul estetic al autorităţilor locale Primăria, în stil neoromânesc, şi sediul cartierului general al lui Avram Iancu, în care ulterior funcţionase Consiliul orăşenesc.

La remodelarea Câmpenilor a contribuit mai mult în rău decât în bine şi natura dezlănţuită, mai cu seamă inundaţiile repetate provocate de Valea Caselor, firul de apă care când se înfoia după furtuni rădea totul în cale, dar mai întâi podurile şi podeţele de lemn. Ameninţarea permanentă a inundaţiilor a determinat autorităţile locale să facă, între 1917 şi 1918 lucrări de îndiguire şi să construiască trei poduri de beton pe porţiunea în care Valea traversa centrul oraşului. Lucrările au fost executate cu prizonieri italieni, mari meşteri în materie de zidărie, printre care se afla şi Amoroso Genaro. Restul Văii a rămas neîndiguit până la marea viitură din 1961, când a fost construit şi podul de beton din dreptul casei noastre. Pe când eram copil, mai vedeam nălucind prin apă spinările închise la culoare ale mrenelor. Altădată, se spune, păstrăvii erau pe Vale atât de numeroşi încât când se lua apă, erau prinşi cu doniţa. Acum, peştii sunt din ce în ce mai rari pe Vale, în ultima vreme fiind otrăviţi de taninul scurs din rumeguşul abandonat de la gaterele ilegale instalate la poalele Certegii după 1989. Apa din Vale, limpede asemeni cristalului, din care în copilărie beam fără teamă, în ultimii treizeci de ani s-a umplut de peturi, de fel de fel de gunoaie, inclusiv o armată de scutece pampers. Încercarea de civilizare contemporană are reversul său grotesc: grija pentru igienă înmulţeşte mizeria, iar nevoia de ordine măreşte haosul.

Pe o limbă de pământ, insulă cum îi spuneam noi, un Bannfy, nu ştiu dacă era conte sau grof, în 1890 a pus de i s-a ridicat un castel de vânătoare şi pescuit. Neobişnuita arhitectură a castelului ce aducea cu cele din basme ne fascina şi ne atrăgea magnetic. După pierderea definitivă a Ardealului, castelul a intrat în proprietatea statului român, iar autorităţile locale au repartizat anexele lui unor familii care nu aveau unde locui. Nimeni nu s-a preocupat însă de conservarea construcţiei principale, care cu timpul s-a degradat din ce în ce mai tare. Intemperiile şi inundaţiile i-au dat în cele din urmă castelului lovitura de graţie şi curând însăşi insuliţa a fost înghiţită de ape. În 1906, amonte de castfel fusese instalat un motor electric de 120 de volţi. Până hât târziu, pe la începutul anilor 1960, motorul respectiv a fost unica sursă de curent electric din oraş. Ce fel şi câtă lumină dădea nu-i greu de ghicit. Uneori nu se înroşea decât filamentul becului, lumina venind seara târziu de tot, când lumea se culcase deja.

Nu voi conteni să deplâng faptul că monografia Câmpenilor a ilustrului învăţător Petre Oneţ, de la Şcoala de 7 ani din Câmpeni, nu a fost publicată, dar încă şi mai teamă îmi este că manuscrisul s-a pierdut. Erau în el informaţii preţioase pentru trecutul micii urbe, privind atât istoria, cât şi felul de trai ori obiceiurile câmpănarilor, nume şi date despre personalităţile locale, dar cu însemnătate istorică majoră. Ca de obicei când citesc ceva interesant, mi-am notat unele lucruri, însă prea puţine încât să pot restitui, barem în linii mari, conţinutul acelei monografii bine documentate şi atât de muncite. Conform autorului pe actualul teritoriu al oraşului ar fi existat o aşezare românească datând din 1366, din păcate însă n-a specificat şi sursa informaţiei. Tot de la el am aflat că prima atestare documentară a Câmpenilor, în care figurează sub denumirea ungurească de Topanyfalva, datează din 16 martie 1598, când Sigismund Bathori, principele Transilvaniei, i-a „învoit” lui Nicolae Filimon actul de danie asupra caselor şi moşiilor sale din Câmpeni, deoarece acela îşi pierduse actul de proprietate, fapt recunoscut şi de Basta, devenit guvernator al Transilvaniei. În 1715, Curtea de la Viena a declarat ţinutul Munţilor Apuseni domeniu al statului obligându-i pe locuitori cu plata taxelor de 5.860 de florini în 1775, iar începând cu 1785 cu taxa aproape împătrită de 21.560, ceea ce reprezenta dreptul de folosinţă asupra pământului, pădurilor şi păşunilor. Cum decizia măririi taxei datează din 1785, deci la un an după înăbuşirea răscoalei lui Horea, este evident că ea avea un caracter punitiv.

Se crede că porţiunea cea mai veche locuită din Câmpeni a fost cea de pe Valea Caselor. Şi tot aceea a rezistat cel mai mult timpului şi schimbărilor. Că zona Apusenilor a fost continuu locuită mi-a dovedit-o o ulcică dacică, pietrificată de atâta stat în apa Arieşului, descoperită întâmplător de cumnatul meu. Din păcate, am aflat prea târziu de această descoperire, cumnatul meu nu-şi mai amintea cu exactitate locul unde a găsit-o pentru a-l putea semnala Institutului de Arheologie de la Cluj-Napoca.

Dacă oraşul în sine n-are prea multe de arătat vizitatorului - se pot vedea, pe dinafară, pivniţa erariului din strada Horea de unde a pornit revolta moţilor din 1782, eveniment cunoscut sub denumirea de „spargerea buţilor”, casele tribunilor lui Iancu, Nicolae Corcheş (scris uneori Corcheşiu), tot de pe strada Horea, a lui Mihai Andreica, de pe Valea Caselor numărul 6, cea a lui Clemente Aiudeanu de pe strada Tudor Vladimirescu, şi clădirea fostului cartier general al lui Avram Iancu

aflat pe o limbă de pământ la confluența Văii Caselor cu Arieșul - în schimb peisajul este foarte atrăgător. Pe de altă parte, așezarea Câmpenilor chiar în centrul Țării Moților dă șansa drumețului de a se îndrepta înspre locuri din cele mai spectaculoase, cum sunt peștera Ghețarului de la Scărișoara, Dealul cu melci și casa memorială a lui Avream Iancu de la Vidra de Sus, cu vedere asupra cascadei Pișoaia, masivul bazaltic de la Detunata ori straniul peisaj generat de exploatările miniere de suprafață de la Roșia Montană care a primit numele de Cetate.

Peisajul din jurul Câmpenilor nu-i de trecut cu vederea atâta doar că, prea obișnuiți cu imaginea lui, localnicii nu-l prea bagă în seamă, drept care, tare se mai miră când îi aud pe străini extaziindu-se în fața lui. Ce văd ei așa de extraordinar în dealurile acoperite de brazi ori de fagi? Sau în vechile case moțești acoperite cu șindrilă și târnațuri tivite de oale cu mușcate? Pe când eram prin clasa a treia sau a patra, am văzut pentru întâia dată o pictoriță adevărată lucrând în aer liber. Nu-i vorbă, și tatei îi plăcea să deseneze peisaje cu celebrele creioane colorate Hartdtmuth, însă pictorița lucra în acuarelă sau guașă pe un bloc de desen proptit pe un șevalet de câmp, lucru pe care nu-l văzusem niciodată. În fața scenei neobișnuite și a picturii am rămas amereită de admirație. Văzând cu câtă atenție o urmăresc, cu o voce blândă, mângâietoare, pictorița s-a întors spre mine. „E așa frumos la voi!”, a exclamat ea. Ca și ceilalți câmpănari, m-am întrebat la rândul meu ce o fi găsit atât de frumos în niște dealuri și case cam vechi, mie îmi plăcea pictura ei. La acea dată, habar n-avem că la rândul meu aveam să mă lupt cu pictura și că dintre toate tehnicile tocmai acuarela mă va atrage cel mai mult. După mulți-mulți ani, după inițialele L.D.B. cu care își semnase peisajul câmpănăresc, rămase în memorie, am aflat cine era artista: Lucia Dem. Bălăcescu, o pictoriță plină de har și total necomplexată pe care am prețuit-o pentru prospețimea culorii și a nonșalanței cu care se exprima.

Dată fiind amploarea istorică a celor două uriașe revolte ale moților, răscoala lui Horea din 1784 și Revoluția lui Iancu din 1848, te-ai aștepta ca, la Câmpeni, epicentrul dramaticelor episoade, să găsești urme concrete ale celor petrecute. Extrema puținătate a acestora a fost, în schimb, compensată de memoria orală a celor vârstnici, generație din păcate dispărută. În serile de iarnă când se tăifăsuia la gura sobei, nu de puține ori i-am auzit pe tata și unchiul Matei dezbătând cele petrecute în 1848 de parcă ar fi fost martori direcți la cele întâmplate, „Ici, ni, peste Muncel”, „Colea, ni, la Fântânele”... Iarăși, numele tribunilor și a participanților la evenimente le erau foarte familiare, descendenții acestora continuând să trăiască în Câmpeni. Astăzi... Contururile celor întâmplate acum 170 de ani ca și numele personalităților de atunci au devenit abstracte prin golirea de conținutul emoțional. De n-ar exista monumentala istorie a răscoalei lui Horea scrisă de academicianul David Prodan (1902-1992), rezultat al unei munci documentare năucitoare; dacă ar lipsi și cealaltă lucrare, „Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX”, a profesorului Ștefan Meteș (1887-1977), alt dăruit pentru istoria neamului românesc din Transilvania, știința istorică ar fi văduvită de lucrările esențiale care să contracareze răstălmăcirea intenționat răuvoitoare a adevărului ca și pretențiile teritoriale pe care Ungaria continuă, direct sau prin interpuși, să le ridice asupra Ardealului, cum au numit ei țara de dincolo de păduri. Din păcate, o lucrare de același calibru cu „Răscoala lui Horea” a lui D. Prodan, însă despre Revoluția de la 1848 lipsește încă. S-a scris mult și documentat despre acest eveniment major, ceea ce lipsește este o personalitate științifică în stare să lege într-un tot unitar informațiile despre acest eveniment major, premergător prin idei Marii Uniri de la 1918.

Oricâte și orice fel de argumente s-ar invoca pentru cauza izbucnirii celor două uragane umane care au măturat Transilvania și în mod special Munții Apuseni în 1784 și 1848, în mod paradoxal, cauza cauzelor sărăciei din munți a fost bogăția subterană, aurul și argintul. Ajuns în timpul călătoriei sale din 1905 prin Ardeal și Banat, N. Iorga a fost cutremurat de ceea ce a văzut în materie de minerit: „Acum, o companie germană, lucrează la gropi cu lucrători români” (...) „La steampurile aurarilor nemți se prăpădesc așa, în chip nevrednic, trudind și bând, urmașii acelora care au făcut din Horea un rege al țăranilor și din Avram Iancu arhanghel răsplătitor pentru cruzimile vechi și nouă”. Alăturarea dintre zguduitoarea imagine a minerilor îndobitociți de muncă și băutură și cele petrecute în 1784 și 1848 făcută de Iorga, nu ține de cursivitatea frazei marelui istoric. El, ca și D. Prodan, era conștient de legătura cauzală dintre barbara exploatare a minelor de aur din Apuseni și mizeria care-i adusese în sapă de lemn pe moți. Exceptând acest lucru, nimic nu justifica lepra sărăciei care se întinsese peste munți. Conștiente de gravitatea situației, autoritățile austrietice s-au pretat la redactarea unui raport de uz oficial, umflat și fals de la un capăt la celălalt, în care imaginea vieții acestora este prezentată peste poate de idilic. „Închiși în munții lor ca într-o cetate, *locuitorilor* (moților - n.n.) *nu le lipsește nimic, nici din ale locuinței, nici din ale hranei.* Prin toate bunurile care curg spre hrana lor, sunt mai presus de prețiozitatea cu care se ospătează alții (sic!). Se bucură de fericita blândețe a cerului, de bunătatea aerului în care ajung la bătrânețe de admirat, de neistovita răcoare a izvoarelor, de dulceața apelor de munte, de belșugul lemnelor, încât veșnic lucește în căminul focul, de vinurile de pe coaste (?). Varietatea cărnii, ca și a peștelui sunt atât de fericite cum nu se poate spune și cum nu pot fi lăudate îndeajuns. *Sunt într-o stare că au de toate, în mare belșug*, fie pentru hrană, fie pentru alte nevoi ale vieții fără să fie avizați (obligați - n.n.) la ceva din afară, ba pot să ajute și locurile vecine”. Vorba lui D. Prodan, de la care am preluat citatul, curat raiul pe pământ de te întrebi ce naiba mai voiau și moții ăia când s-au răsculat în 1784. Tot așa cum în imaginea propagandistică, de vitrină a României socialist-ceaușiste a anilor 1970-1980, când criza economică determinată de plata datoriilor externe îi pusese la pământ pe români, suprema preocupare declarată a statului era „bunăstarea întregului popor”... Gogonata propagandă comunistă nu sufla o vorbă despre lipsa alimentelor, de frigul din apartamente și de starea precară a populației, despre lipsa libertății și-i dădea înainte cu fericirea nespusă care dăduse peste români. De te luai după rapoartele și discursurile oficiale, din care reieșea că mai bine n-au dus-o românii niciodată, te puteai întreba la fel, de ce naiba a explodat mămăliga în decembrie 1989. Între raportul premergător răscoalei lui Horea și imaginea de vitrină a României ceaușiste nu-i nicio diferență, ambele mint sfruntat și în același stil. Ceea ce ascundeau oficialitățile, sancționau glumele care circulau prin anii 1970-1980. O zicere hâtră spunea despre români că trăiesc într-o stare edenică: umblă dezbrăcați - lenjeria intimă lipsea din magazine; mănâncă numai mere - prin (f)alimentare nu se găsea mai nimic de mâncare; și declară că se simt ca în rai - puteau spune oare altceva când omniprezenta Securitate îi urmărea pe toți și pretutindeni de cârtesc cumva împotriva regimului? O altă glumă, tragi-comică, precum mai toate glumele care circulau în epocă, calchiată parcă după raportul premergător răscoalei din 1784, în care se vorba despre „bunătatea aerului” ce-i făcea pe moți să „ajungă la o bătrânețe de admirat”, făcea haz amar privind dieta recomandată de medici pacienților. În prima fază, când se mai putea găsi câte ceva comestibil prin alimentare, medicul recomanda „mâncare, mișcare și aer”; în faza a doua, când nu se mai găsea prin magazinele alimentare aproape nimic, recomandarea medicului era „mișcare și aer”; în faza a treia a „societății multilateral dezvoltate”, când vitrinele erau complet goale, singura recomandare era doar „aer, aer, mult aer”... Opiniile Ceaușescului despre români nu diferă de cele ale nobilului ungur Gyorgy Rettegi (1718-1784), care în memoriile sale scria: „Nu merită să-i fie milă (de moți - n.n.) pentru că e îngrozitor de malițioasă nație românimea asta”. Ba, asemeni lui Hitler, care înaintea iminentei prăbușiri a celui de-al Treilea Reich afirma că nemții nu l-au meritat, se zice că Stejarul de la Scornicești (ciudată coincidență între numele celebrului loc de naștere al Ceaușescului și scornelile propagandistice ale regimului său!) s-ar fi exprimat la fel: românii nu-l meritau.

La antipod cu idilicul raport despre moți adresat Curții de la Viena, memoriul prezentat de contele Leopold Clary în 1772 împăratului Iosif al II-lea (domnie între 1765-1790) creionează situația românilor transilvăneni, de astă dată în culori sumbre: „Iobăgia căreia îi este supus întreg poporul român” - Samuel Brukenthal folosea cuvântul „plebe” pentru aceștia- „e de o apăsătoare povară care-i îmbâcsește supusului aerul și îi face nesuferită patria. *Poporul român a îndurat mereu tratament inuman, a fost adus la disperare și de la aceasta la emigrare*” (...) „Casa mizeră care apără prea puțin de frig, câmpuri pe jumătate pustii, cămări goale, vite vlăguite *sunt o priveliște de chin, nicidecum de speranță în vreo schimbare a **ororilor** vieții*” (citat apud. D. Prodan). Cu toată străduința nobilimii maghiare de a pune adevărul sub obroc, el a ieșit la suprafață adus de un conte austirac pe care conștiința l-a împiedicat să mai mintă. Pe de altă parte, aversiunea lui Iosif al II-lea față de nobilime, îl face să-și plece urechea la plângerile repetate ale românilor, a căror situație dramatică a încercat să o îndrepte prin legi, dar care au rămas doar pe hârtie, lucrurile înrăutățindu-se de la un an la altul. Nemulțumirile înmulțindu-se și situația devenind insuportabilă, unii români au emigrat în Țara Românească sau Moldova. Cei rămași, majoritatea, suportau greu starea de iobăgie. Murmurul de protest s-a transformat treptat în tunet premergător răscoalei. Norii adunați au devenit furtună și apoi uragan. Și totul a pornit din Câmpeni, epicentrul tragicelor și devastatoarelor evenimente din 1782 și 1784.

... în imaginea propagandistică, de vitrină a României socialist-ceaușiste a anilor 1970-1980, când criza economică determinată de plata datoriilor externe îi pusese la pământ pe români, suprema preocupare declarată a statului era „bunăstarea întregului popor”...

hoinar

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, o întâlnire literară cu George Mitrache, din municipiul Curtea de Argeş - preot, scriitor, directorul Asociaţiei

Tradiţii Munteneşti

Sufletul Meu în Culori

Serbarea copiilor de la cursul de Balet şi Gimnastică

Umanitare „Dumnezeu este Iubire" şi fondatorul revistei de cultură "Glasul Iubirii". Evenimentul s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Poveşti de viaţă-poveşti de suflet cu Denisa Popescu", iniţiat şi coordonat de poeta Denisa Popescu. „George Mitrache face parte din categoria eroilor acestor timpuri, prin prisma activităţilor pe care le desfăşoară; se ocupă de 40 de copii din familii defavorizate, cărora le asigură o masă caldă pe zi, le asigură meditaţii gratuite cu voluntari ai asociaţiei şi conduce şi o revistă de cultură", a spus Denisa Popescu. Despre distinsul invitat au mai luat cuvântul inginerul Ion Vasilescu din Curtea de Argeş şi poeta Daniela Gabriela Voiculescu din Piteşti.

■ Centrul Cultural Piteşti a demarat proiectul cultural-educativ, sub genericul „Tradiţii Munteneşti", coordonat de profesorul de canto popular, Valentin Grigorescu. Prima ediţie, desfăşurată în Sala Ars Nova, a cuprins o prelegere tematică, susţinută de etnologul Sorin Mazilescu, precum şi un spectacol oferit de copiii şi tinerii care urmează cursul de canto popular la Centrul Cultural Piteşti. Artiştii în devenire au cucerit publicul format din părinţi şi bunici cu piesele interpretate, dar şi cu modul în care şi-au prezentat straiele populare. Pentru prestaţia lor, toţi cursanţii au primit diplome de merit şi de participare din partea Centrului Cultural Piteşti şi aplauze călduroase de la admiratorii lor.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Culturală Liviu Rebreanu au organizat în Sala Ars Nova de la Casa Cărţii, lectura-spectacol, sub genericul „Din lirica românească…". Manifestarea, coordonată de poeta Allora Albulescu, preşedintele Fundaţiei Culturale Liviu Rebreanu a cuprins prelegeri despre viaţa şi creaţiile literare ale unor membri ai Cenaclului Liviu Rebreanu, care nu mai sunt printre noi. Preşedintele de onoare al Fundaţiei Culturale Liviu Rebreanu, scriitorul Mihail Ghiţescu a depănat amintiri legate de regretata sa soţie, poeta Ludmila Ghiţescu; promotorul cultural Nuşa Cantemir şi medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu au omagiat personalitatea şi opera poetului Octav Pârvulescu; poetul Constantin Păun a susţinut o emoţionantă prelegere despre viaţa şi creaţia literară a regretatului său frate, poetul Gheorghe Păun. Poeta Zina Petrescu a evocat viaţa şi creaţia literară a poetei Maria Constantinescu Piteşti, poetul şi prozatorul Aurel Hernest a vorbit despre scriitorul Ion Popa Argeşeanu, iar artistul Robert Chelmuş a evocat memoria scriitorului Mihai Şerb. Actorul Puiu Mărgescu a citit din operele literare ale poeţilor Toma Biolan şi Marian Stoica, iar publicistul Gheorghe Mohor a omagiat personalitatea şi opera regretatului său prieten, poetul Nicolae Eremia.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova de la Casa Cărţii, simpozionul cu tema „Terapia Craniosacrală şi alte terapii alternative", susţinut de profesorul de educaţie fizică şi sport Mihaela Pui. Manifestarea s-a înscris în proiectul cultural, sub genericul „Viaţa merge înainte", iniţiat şi coordonat de poeta Simona Vasilescu. „Terapia craniosacrală constă într-o serie de tehnici manuale blânde, în scopul intensificării sistemului craniosacral, compus din membranele meningeale şi lichidul cefalorahidian, care înconjoară şi protejează creierul şi măduva spinării. Este bazată pe conceptul osteopatiei craniene şi a studiilor ştiinţifice conduse de medicul osteopat John Upledger, ca metodă de evaluare şi corecţie, care stimulează procesul natural al corpului, fiind eficientă în combaterea unor disfuncţii, precum: dureri cronice de gât şi de spate, deteriorarea funcţiilor de coordonare motorie, traumatisme ale creierului şi măduvei spinării ca urmare a accidentelor, oboseală cronică, scolioză, probleme ortopedice, dereglări ale sistemului nervos central, boli neurovasculare şi ale imunităţii, autism, dificultăţi de învăţare, deficit de atenţie, depresie şi dificultăţi emoţionale", a precizat profesorul şi terapeutul Mihaela Pui.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, simpozionul cu tema „Biserica Sfânta Vineri – Catedrala Piteştiului". Manifestarea s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Biografii de excepţie cu Octavian Dărmănescu", iniţiat şi coordonat de muzeograful şi scriitorul Octavian Dărmănescu. „Pentru iubitorii istoriei locale, precizez că Biserica Sfânta Vineri nu este doar un monument arhitectural unic, ci şi un reper de spiritualitate, prin frumuseţea slujbelor oficiate acolo. Aduc pe această cale o reverenţă la împlinirea a 110 ani de la ridicarea actualei biserici Sfânta Vineri, pe locul unde a fost demolată fosta biserică. În istoricul Bisericii Sfânta Vineri remarcăm faptul că din anul 1976, lăcaşul de cult a obţinut statutul de catedrală a Piteştiului, preţuit şi vizitat de numeroşi concitadini şi nu numai", a precizat Octavian Dărmănescu.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat la parterul Casei Cărţii, expoziţia de pictură în tempera, sub genericul „Sufletului Meu în Culori", de Mihaela Vîrloveau. Originară din Piteşti, autoarea este absolventă a Facultăţii de Administraţie Publică din cadrul Universităţii Piteşti şi este profesor de economie şi cultură civică. La vernisaj au luat cuvântul poeta Allora Albulescu, preşedintele Fundaţiei Culturale Liviu Rebreanu şi membru al Uniunii Scriitorilor din România Filiala Piteşti, profesoara de pictură Ruxandra Maria Ciobanu, redactorul-şef al revistei Cuvântul Argeşean, scriitorul Nicolae Cosmescu şi autoarea. Cele aproximativ 30 de lucrări ale Mihaelei Vîrloveanu au cucerit publicul prin tematica florală, cu o cromatică adecvată, într-o tehnică bine aleasă, inspirată din creaţia lui Ştefan Luchian, pe care autoarea îl admiră, pe lângă alţi mari artişti plastici ai culturii universale.

■ Centrul Cultural Piteşti a găzduit în perioada 6 - 9 iulie, o serie de prelegeri în cadrul proiectului cultural, sub genericul „Întâlnire cu Spiritualitatea Tibetană", desfăşurat în colaborare cu Grupul de Studiu Budist Tara Albă al Fundaţiei pentru Păstrarea Tradiţiei Mahayana. Prelegerile, coordonate de promotorul cultural Alexandra Grigorescu au fost susţinute de călugărul de origine tibetană, Geshe Jampa Gelec. Născut în anul 1966 în estul Tibetului, Geshe Jampa Gelec a primit educaţie la mânăstiri budiste din China şi din India, fiind hirotonisit drept călugăr la vârsta de 19 ani, chiar de liderul spiritual tibetan Dalai Lama. Din anul 2012, predă programul de master la Institutul Lama Tsong Kapa din Italia. Temele abordate la Centrul Cultural Piteşti au fost „Educaţia Universală" şi „Altruismul, Calea către Fericire". „Totul este supus schimbării, trebuie să avem o minte echilibrată, să respectăm principiul de a da şi a lua, la modul de a încerca să alinăm suferinţa celorlalţi şi a oferi susţinere, care nu trebuie să fie neapărat materială. Şi ceea ce este esenţial – dacă vrem să-i eliminăm pe duşmani, trebuie să eliminăm, mânia din noi, care este de fapt, singurul nostru duşman", a spus Geshe Jampa Gelec.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Liga Scriitorilor Români Filiala Argeş au organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii, ediţia din luna iulie a Cenaclului „Armonii Argeşene". Manifestarea, coordonată de redactorul-şef al revistei de literatură Cuvântul Argeşean, scriitorul Nicolae Cosmescu a cuprins o lectură susţinută de membri şi simpatizanţi ai ligii din propriile creaţii, dar şi din operele altor autori. Profesorul de limba şi literatura română Vasile Ghiţescu a susţinut o prelegere pe marginea volumului cu titlul „Întâlnire cu destinul", semnat de reputatul neurochirurg Dumitru Constantin Dulcan, poetul Nicolae Branişte şi-a prezentat cele mai recente poeme, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu a delectat auditoriul cu noile sale creaţii lirice, închinate iubirii. Promotorul cultural Adina Perianu a avut o scurtă intervenţie tematică, poetul Dumitru Sima a citit câteva poezii tocmai aşternute pe hârtie, iar poeta Chiriţa Puşa a citit un fragment din volumul său de cugetări, aflat încă în stadiul de manuscris şi intitulat „Cel mai bun scop". Coordonatorul cenaclului, scriitorul Nicolae Cosmescu a dat citire noilor poeme semnate de poeta Denisa Popescu, iat poeta Simona Vasilescu i-a delectat pe cei prezenţi cu versurile sale, special alese pentru eveniment.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii, serbarea

copiilor care urmează în cadrul instituției, cursul de balet și gimnastică, sub îndrumarea instructorului Nicoleta Andrei. Remarcabil este faptul că 13 dintre cursante au participat la Concursul de Gimnastică de la Kranevo din Bulgaria, desfășurat în perioada 28 iunie – 2 iulie, unde au obținut 5 medalii de aur, 4 de argint și 2 de bronz. La finală, sportivii argeșeni au obținut medalia de argint pe echipe, din cele 21 de echipe participante din Rusia, Croația, Bulgaria, România, Muntenegru, Belarus, Ungaria și Cehia. Din România au participat copii din Argeș, Dolj și municipiul București. Pentru efortul lor, toate cursantele au primit diplome de merit din partea Centrului Cultural Pitești, mesaje de încurajare de la doamna profesoară și aplauze călduroase de la numeroșii admiratori.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, dezbaterea interactivă, cu tema „Cine suntem noi?!", susținută de profesoara de limba și literatura franceză Laura Gabriela Nițescu. Manifestarea s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Viața merge înainte", inițiat și coordonat de poeta Simona Vasilescu. „Toți avem o poveste în spate, cu toții trecem prin școala vieții. Legea atracției și a rezonanței ne arată pe ce nivel de evoluție ne aflăm la un moment dat și învățăm din experiențe pentru a ne continua drumul. Am urmat două facultăți, numeroase cursuri de formare profesională, de dezvoltare personală, am lucrat în diferite domenii; orice fac sunt tot eu, aceasta este frumusețea umană", a spus Laura Gabriela Nițescu. Folosind o serie de citate ale unor gânditori celebri, îmbinate cu opinii și intrepretări proprii, tânăra profesoară a incitat auditoriul să ofere noi puncte de vedere și răspunsuri la tema propusă: Cine suntem noi?!

CARMEN ELENA SALUB

Intâlnire cu Spiritualitatea Tibetană

La Paris, prin Saint Germain de Pres...

(urmare din p. 32)

timpului, proprietarii și destinația inițială. Este, pe rând, un magazin universal, o casă de expediție, un negoț cu vinuri. Totul se schimbă când, pe la începutul secolului XX, în cartier se instalează editorii Grasset și Gallimard și se deschid câteva teatre. „Theatre du Vieux Colombier" e doar unul dintre ele. Dintr-o dată, lumea comercianților trebuie să țină seamă că s-au schimbat datele problemei. Artiști, scriitori, editori vin de prin tot Parisul și se învârt, acum, prin Saint Germain de Pres. În 1914, Auguste Boulay, strămoșul actualilor proprietari, își dă seama că lumea artistică are nevoie de un loc magic, de o cafenea, care să-i adune împreună. Face câteva transformări magazinului său și deschide „Les Deux Magots, caffe litteraire". Aici s-au întâlnit, în anii de început, Paul Verlaine cu Mallarme și Arthur Rimbaud, Oscar Wilde cu Alfred Jarry și tot aici dezbăteau membrii Academiei Goncout. Prin anii 20 ai secolului trecut, cafeneaua era cartierul general al mișcării suprarealiste. Aici, Paul Eluard i-o prezintă pe Dora Maar lui Pablo Picasso. Aici și-au băut cafeaua Antoine de Saint Exupery cu Francoise Giroud. În 1933, clienții fideli ai cafenelei vor să ofere un premiu independent, în răspăr cu premiile academiilor oficiale. Primul laureat al premiului „Les Deux Magots" a fost Raymod Queneau. De atunci încoace acest premiu, oferit în luna ianuarie, inaugurează anul literar francez. La sfârșitul primului război, aici se instalează, Jean Paul Sartre și Simone de Beauvoir. Își comandau „un cafe noir filtre des Deux Magots" și scriau, fără întrerupere, vreme de câteva ore. Se mai opreau doar dacă intra Hemingway, un alt client fidel al cafenelei, ca să afle pentru cine mai bat clopotele. Aici, la „Les Deux Magots", a luat naștere existențialismul. Timpurile s-au schimbat și au trecut, printre mulți alții, pragul cafenelei pariziene Alberto Moravia, Umberto Eco și Jorge Luis Borges. Nevăzătorul Borges nu a putut vedea statuile celor doi magoți, nu a văzut nici fotografiile de pe pereți cu marii scriitori care au stat, înaintea lui, în faimoasa cafenea, nici pe chelnerii cu vestoane negre și șorțuri albe, ce le coborau până la șosete. Nu putea vedea nici lumea care stătea pe terasă care privea cu nesaț în smartfonuri, telefoane și tablete și era mai puțin atentă la spectacolul lumii pestrițe care se perinda prin zonă, prinsă de grijile cotidiene. Era suficient să fi comandat „Chocolat de Deux Magots a l'ancienne"/ („Old Style hot chocolate", pentru englezi) ca prin fața ochilor săi închiși să se înfățișeze acea lume dispărută fizic dar care s-a mutat definitiv în istoriile literare ale lumii. Un „Hemingway special" (un coctail format din amestecul romului Bacardi, vechi de 5 ani, cu o lămâie verde, pamplemousse și Marasquin) i-a oferit prilejul să intuiască, dincolo de norii de afară și de ceața de pe retină, Zăpezile din Kilimandjaro) . „Nu sunt sigur că exist cu adevărat/ Sunt, de fapt, scriitorii pe care i-am citit/ Sunt toți oamenii pe care i-am întâlnit/ Sunt toate femeile pe care le-am iubit/ Sunt toate orașele pe care le-am vizitat". (Borges)

Viața e făcută numai din momente pe care e păcat să le pierdem...

„Cafe de Flore" era frecventată pe la începutul secolului trecut, prin în anii 30, de revoluționari. Doi dintre ei au răsturnat lumea cu ideile lor roșii. Unul era Troțki iar celălat era Ciu En Lai, pe atunci, tânăr muncitor la Uzinele Renault. Amândoi erau serviți de celebrul, în epocă, chelner Pascal. Chinezul își permitea, din punct de vedere financiar, să vină doar odată pe săptămână, duminică după amiază, când își comanda un ceai. Pentru că scriitorii se mutau de la o cafenea la alta, cei dela „Cafe de Flore" se mândresc că la ei, și nu la vecini, s-a născut existențialismul. Cică patronul lor, Paul Bourbal, și nevastă-sa, surâzătoarea blondă Henriette, i-au atras pe Sartre și pe Simone de Beauvoir să vină în cafenea lor oferindu-le un loc lângă soba care trona în mijlocul sălii. Potrivit unui scriitor imparțial (Serge Sanchez, autorul lui „Brassai, Le promeneur de nuit") Monsieur Boubal, patronul de la "Café de Flore", se plângea de clientela sa care petrecea ore întregi fără să consume nimic. Sartre și Simone de Beauvoir la Bourbal își făceau veacul zile întregi, la el cădeau pe gânduri și rămâneau cu privirea pierdută undeva în zare. Fiecare ocupa o masă pe care își etalau hârtiile și cărțile. Își încălzeau picioarele la soba lui din mijlocul localului. Dacă pentru ei era o afacere pe cinste, pentru patron – nu era deloc. În braseriile vecine, la "Lipp" și la "Deux Magots", patronii nu erau la fel de fraieri. Ăia făceau focul mai mic ca să nu poposească prea mult mușteriii care nu consumau. Oricum patronii lor le puneau în vedere, din timp în timp, să-și reînoiască comenzile... Urmașii lui Burbal nu s-au lăsat mai prejos și au fondat, la rândul lor, un premiu literar, „Prix de Flore", care se decernează în fiecare an, începând cu 10 mai 1994. Laureatul primește, odată, 6.100 euro și, zilnic, timp de un, câte un pahar din vinul „Pouilly Fume vintage". „Les chemins de la liberte passent par la Flore/ Drumurile libertății trec pe la Flore.", a zis Sartre și se pare că nimic nu s-a schimbat în ceea ce privește cafeneaua. (A-i înșira pe toți care și-au împrumutat, de-a lungul timpului, faima acestui loc magic înseamnă a abuza fără măsură de spațiul pe care *Argeș*-ul ni-l pune atât de generos la dispoziție. Având simțul proporțiilor și al ridicolului, noi nu ne-am mai pus la socoteală deși vizita noastră i-a purtat noroc amicului meu. Ajuns acasă a fost ales, printr-un concurs de împrejurări, președintele filialei Oltenia a USR...) „Dacă ne gândim bine", ne-a averizat Borges, „viața e făcută numai din momente pe care e păcat să le pierdem..." Două din aceste momente ni s-au ivit la Paris, unde am băut câte o cafea la fiecare din cele două cafenele („Cafe decafeine" & „Expresso coffe special Flore"), la mesele unde înaintea noastră s-au cinstit mari artiști. Nu suntem siguri că și-ar fi permis să închine cu „Dom Perignon Rose millesime" de 480 euro, nici cu „Magnum Dom Perignon milessime" (150 cl) de 600 de euro, nici cu o sticlă de vin roșu „Chateau La Lagune Grand Cru Classe" de 175 de euro. Artiștii, de obicei, trăiesc și mor săraci. Cârciumarii care le supraviețuiesc le moștenesc și gloria și plus valoarea afacerii. N-avea dreptate Oscar Wilde când ne-a lăsat vorbă că „E mare lucru să știi să-ți trăiești viața" și că "Majoritatea oamenilor doar există"? La Paris, am avut și două dovezi palpabile care certifică (sau nu certifică...) această fină observație englezească: existențialiștii!

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu opere ale lui DIMITRIE PACIUREA

actualitate

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

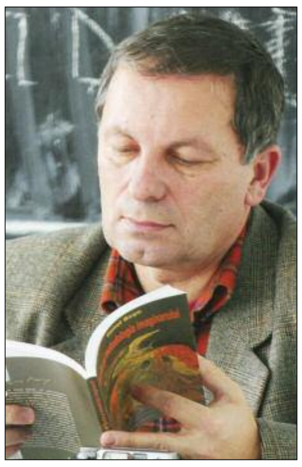
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2018, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilier editorial:
NICOLAE OPREA
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

La Paris, prin Saint Germain de Pres, am avut o revelație: Existențialismul e revendicat, cu tărie, de două mame faimoase: “Cafe de Flore” și „Les Deux Magots”

Mi-a fost teamă, de când am început să câștig o pâine vorbindu-le elevilor despre literatură dar, mai ales, de când am început să pun pe hârtie povești non ficționale despre lume, viață și despre realitatea care ne înconjoară, că va veni o vreme când oameni mai curioși decât mine îmi vor pune o întrebare simplă, ca bună ziua. Iar eu, în loc să le răspund scurt și la obiect, voi da din colț în colț ca un elev neserios care habar n-are de lecția de zi. „Ce este Arta?” „Ce este Poezia?” „Ce este, la urma urmei, literatura?” Noroc că până acum, în târgul nostru provincial în care plouă de șapte ori pe săptămână, nimeni nu și-a bătut capul să limpezească chestiunile respective. Și, prin urmare, nimeni nu a formulat, nici măcar în orele când puținele raze de soare mai răzbat în Vale, întrebările enunțate puțin mai înainte. Iată că, astăzi, mă simt în stare să răspund răspicat și întrebărilor care, încă, nu mi s-au pus. Dar pentru asta a trebuit să străbat Parisu-n lung și lat, să alerg de la Ionesco la Victor Hugo, de la Jules Verne la Salon du Livre și de la „Cafe de Flore” la „Les deux Magots”. În serile în care am colindat marile bulevarde mă rătăceam, spre disperarea amicului meu Ioan Lascu, prin anticariatele pariziene care mă atrăgeau cum își atrage Pământul, Luna.

La Paris, în Saint Germain de Pres, sunt două cafenele pe care le visează, cu ochii deschiși, orice om care iubește sau se îndeletnicește cu literatura. Cafeneaua „Les Deux Magots” e în Piața Saint Germain de Pres la nr. 6 iar „Cafe de Flore” se află pe bulevardul Saint Germain, la nr.172. Amândouă cafenelele sunt faimoase grație marilor scriitori care le-au trecut pragul.

Eu vara nu dorm: citesc Le Magazine Litteraire...

Într-unul din acele anticariate am dat de câteva numere mai vechi din „Le Magazine Litteraire”. Unul dintre ele zăcea acolo din aprilie 2009, de pe vremea când costa 6 euro. Mi-a făcut cu ochiul și l-am cumpărat la un preț simbolic: era gata să se vândă pentru doar un euro. Numărul de care vă vorbesc mi-a atras atenția prin titlul dosarului pe care colaboratorii îl dezbăteau în interiorul revistei: „Sufletul animalelor/ Când animalele fac literatură”. În fotografie, era înfățișat un scriitor în ținută neglijentă, domestică, o ceașcă de cafea pe jumătate goală, câteva foi răzlețe de hârtie, un creion sfârtecat din care a mai rămas doar o bucățică, câteva felii de pâine neagră și un baton de ciocolată început și abandonat. Fotografia, în alb - negru, era spartă violent de imaginea unui papagal, roșu ca para focului, care încerca să distragă atenția scriitorului (l-am recunoscut, imediat, pe Celine) sărind, de pe masă, sus, cât mai sus, ca să fie la înălțimea momentului. Contrastul izbitor dintre o fotografie rezolvată doar cu tonuri de gri care surprinde cadrul dezolant al biroului unui (mare) scriitor cu roșul țipător al papagalului (ce voia să însuflețească o natură moartă), m-a surprins și m-a pus pe gânduri. Mai erau și alte câteva titluri, scrise cu litere mai mici, pe nu le-am mai băgat de seamă. Când am ajuns la hotelul nostru, Classic, situat lângă bulevardul periferic al Parisului, l-am răsfoit pe îndelete. Așa am aflat că Celine și-a dedicat ultimul său roman, „Rigodon”, animalelor sale. La Meudon, în anii 1950, el era înconjurat de mârtanul Bebert, de cățeaua Bessy, de mâțele Thomine și Flute, pe care și le-a adus din Damerca. Când a murit, Bebert era încă agil și grațios. Celine a încercat să-l uite cumpărându-și de la Samaritaine, un papagal din Gabon și i-a zis Toto. Ăsta a învățat, repede, să cânte alături de stăpânul său șlagărul „J’ai du bon tabac”. Scriitorul îl lăsa liber prin casă dar menajera se plângea de faptul că Toto avea prostul obicei că-și lăsa „găinațul” peste tot. Îl enervau creioanele scriitorului și i le rupea cu ciocul său ascuțit. În plus, „gabonezul” mai era și obraznic și răspunea, pe un ton ofuscat, observațiilor de bun simț ale omului de litere. Celine a mai avut grijă și de mâțele Balou, Yasmine și Frida la care s-a mai adăugat, în timp, și ariciul Dodard. Pe toți i-a evocat în volumul „De la un castel la altul”. Când Bessy era pe moarte i-a fost milă să-i facă o injecție cu morfină pentru că animalului îi era frică de acul seringii. Despre Colette am aflat că iubea pisicile albastre dar și câinii. Era foarte apropiată de pisicile sale aristocrate, le vorbea politicos, cu „dumneavoastră”, și folosea un ton monoton când le sfătuia să nu mai vâneze porumbeii din prin împrejurimi. Odată s-a dus la biserică, împreună cu câinele său de apartament, ceea ce l-a revoltat peste măsură pe domnul pastor. Un alt scriitor a bârfit-o cum că ea își iubea mâțele numai cât erau în viață. După cea murit Kiki cea Dulce, Colette n-a ezitat s-o arunce direct în fossa septică. Francoise Sagan a convocat o conferință de presă când i-a dispărut câinele, în vârstă de șapte ani. Era un animal destul de mare, flocos, cu labele albe, la gât avea cu un papion, ca un “maitre d’hotel”, și un dinte lipsă, pierdut, eroic, în urma unei lupte corp la corp. La reproșurile unui reporter că i-a chemat degeaba pentru că nu a vrut să le vorbească absolut nimic de literatură, Sagan a zis că trebuie s-o înțeleagă. Pentru că, pur și simplu, ea nu mai putea trăi fără el. Era, dincolo de literatură, o chestiune de viață și moarte. (La noi, nici G. Călinescu nu-și mai putea închipui viața după moartea lui Fofează. Îl considera om, îl considera genial și a plâns în hohote la moartea sa.) Andre Gide a primit în dar un câine de rasă dar când a intrat în călduri, Toby nu s-a dat, cum ar fi fost firesc, la cățeaua Miquette ci se simțea atras sexual tocmai de mâța din odaie. Această dragoste neîmpărtășită l-a făcut pe Toby să se procopsească cu toate fobiile din lume. Dacă urca scările, amețea instantaneu, dacă vedea un perete curat îl zgâria, imediat, cu ghearele. La fel proceda și cu gardurile ce înconjurau proprietatea. Toby își trata neurastenia mâncând și moțăind mai tot timpul. Paul Leautaud detesta copiii și se purta extrem de urât atât cu amantele cât și cu puținii săi amici. Paul Valery îl socotea, pe bună dreptate, un om antipatic și rău din cale-afară. Acest om malefic avea, însă, o singură slăbiciune: iubea animalele. A trăit înconjurat de aproape 300 (trei sute) de animale. Le-a și folosit ca sursă de inspirație pentru „Bestiar”-ul său publicat la Grasset, în 2007. **M-am lămurit. Acum mi-era extrem de clar: Trăim într-o lume absolut imperfectă!** Am pus revista pe noptieră, am stins lumina și am adormit. A doua zi aveam în minte un plan măreț: să bem o cafea la “Les Deux Magots” sau/și la „Cafe de Flore” ca să surprindem spiritul unor locuri legendare...

Arta-i artă pentru că viața nu e perfectă

Dimineața, până să coborâm la micul dejun, am luat Magazinul literar și am citit un interviu fluviu („Grand entretien”) cu Paul Auster care vorbea, chiar din titlu, despre Lumea asta care nu-i mai ajunge. Îi citisem „Trilogia New York-ului” și acum vorbea de ultima sa carte, „Singur în noapte”. Personajul meu, zice el, “inventează povești pentru a nu se mai gândi la el însuși, pentru a-și evita viața. La urma urmei, era și el un scriitor...” Când începe o poveste, Mr. Auster nu știe cum o va termina. El își descoperă cartea pe măsură ce o scrie. Ai noștri, Sadoveanu și Rebreanu, se apucau să scrie abia după ce-și lămureau, în cap, toată povestea. Restul era o formalitate ce ținea de timpul fizic în care urmau s-o pună pe hârtie. Unul se retrăgea la mănăstire și scria în liniștea zilei, altul se ducea la Valea Mare și scria în liniștea adâncă a nopții. Newyork-ezul nostru își imaginează o Americă paralelă în care Bush nu mai câștigă alegerile controversate din Florida (unde guvernator era chiar fratele său) ci e declarat câștigător Al Gore. Auster crede că dacă America l-ar fi avut președinte pe Gore nu s-ar mai fi întâmplat nici tragedia din 11 septembrie, nici intervenția armată în Irak. Ar fi fost o cu totul altă Americă. La o adică, zice Auster, „fiecare artist crede același lucru: o faci pentru că vrei s-o faci și pentru că trebuie s-o faci”. **M-am lămurit: nici în Brava Lume Nouă nu e totul perfect.** Din păcate nu eu am fost care am pus punctul pe i în chestiunea definirii artei. Am observat imperfecțiunea lumii noastre (și a celei animale) dar nu am făcut legătura esențială între aceste imperfecțiuni și Artă. Nici Paul Auster nu a găsit, el însuși, acea conexiune ce se dovedea absolut necesară. Dar el l-a citit pe Tarkovsky, marele cineast rus, care a zis, într-o clipă de mare revelație, că **„Arta-i artă pentru că viața nu e perfectă”.** Eu i-am văzut toate filmele dar, după ce-am aflat ce-a zis, sigur le-aș vedea cu alți ochi. Elementar, my dear Watson!, cum ar fi zis Sherlock Holmes.

Sunt, de fapt, scriitorii pe care i-am citit...

La Paris, în Saint Germain de Pres, sunt două cafenele pe care le visează, cu ochii deschiși, orice om care iubește sau se îndeletnicește cu literatura. Cafeneaua „Les Deux Magots” e în Piața Saint Germain de Pres la nr. 6 iar „Cafe de Flore” se află pe bulevardul Saint Germain, la nr.172. Amândouă cafenelele sunt faimoase grație marilor scriitori care le-au trecut pragul. Un anume domn, Desabie, în anul 1813, a avut ideea de a pune, în interiorul magazinului său de mătăsuri, țesături și obiecte de lux, în partea superioară a unui stâlp de susținere a clădirii, pe cei doi „magoți” care i-au adus, în timp, faimă și un renume inconfundabil. Statuile, care proveneau din China, reprezintă, fiecare, câte un asiat, îmbrăcat în straie tradiționale, care stă în fund și meditează. (Cel puțin așa ne-au lăsat nouă impresia...) Clădirea își schimbă, de-a lungul